Alexandri Aphrodisiei Problemata omnibus studiosis non minus utilia quàm iucunda : Græcè & Latinè Ioannis Davioni studio illustrata. ... / [Alexander].

Contributors

Alexander, of Aphrodisias.
Davion, Jean.
Gazēs, Theodōros, approximately 1400-approximately 1475

Publication/Creation

Parisiis : [Widow of Conrad Neobar, i.e. Edmée Tousan], 1541.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/x4mhgpsu

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

ALEX.
APHROD.

CHATSWORTH
BOOKCASE 139
SHELF J.

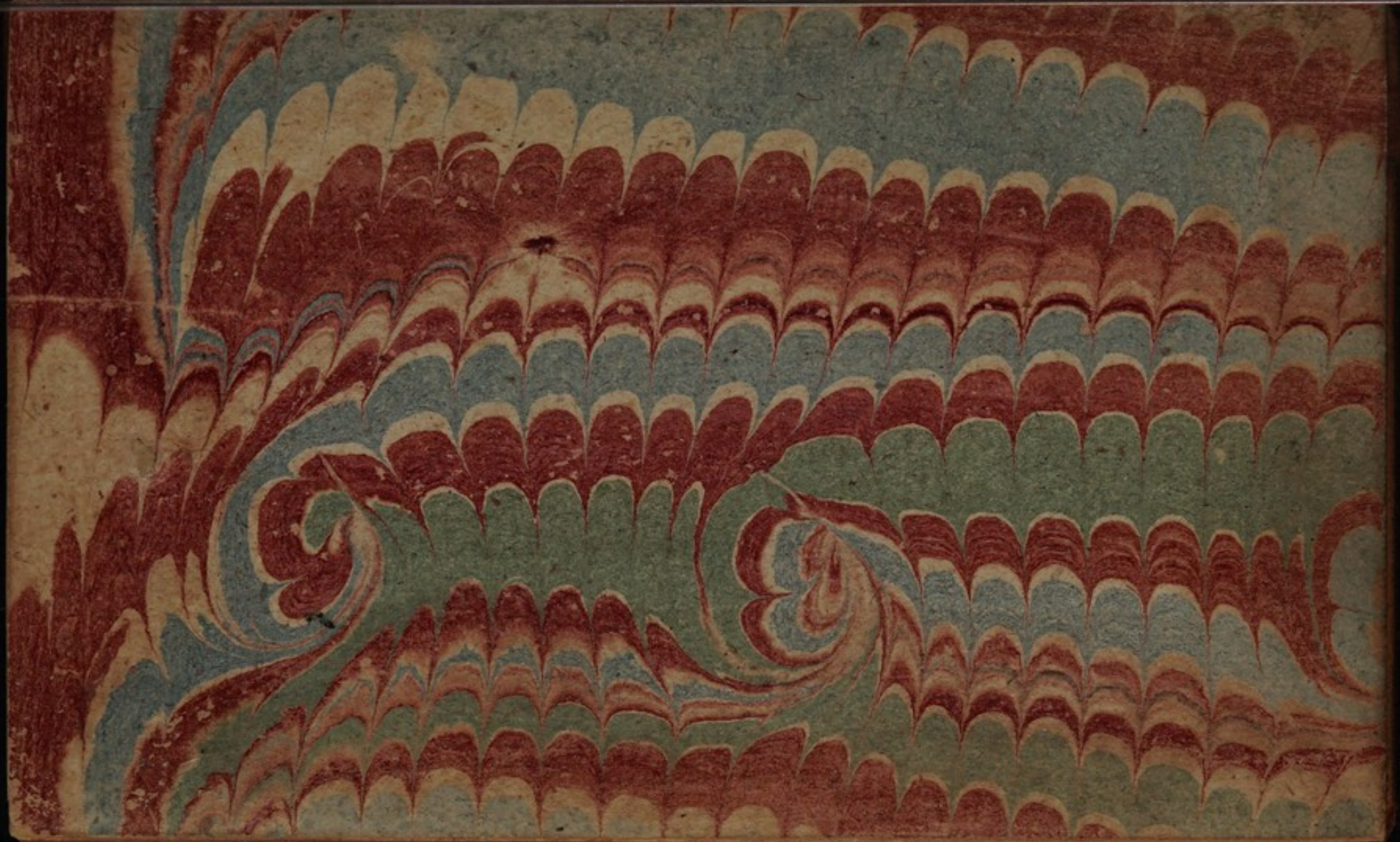

7304 | A
+(7305)

Paris 1541

Alexander Aphrodisiensis

ALEXANDRI APHRODISIEI PROBLEMATA, OMNIBVS STVDIOSIS non minus vtilia quàm iucunda, Græcè & Latinè Ioannis Dauioni studio illustrata.

Cum Priuilegio in biennium.

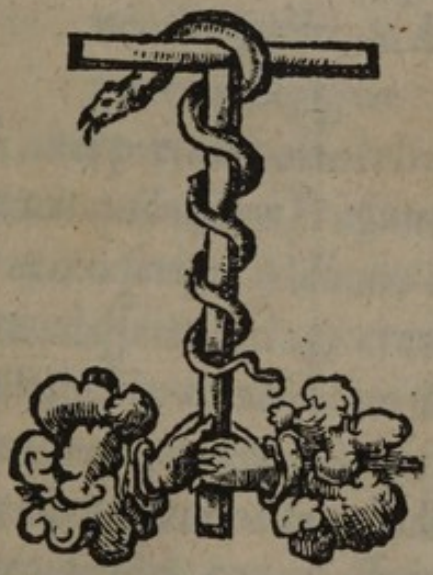

PARISIIS

1541.

ILLVSTRISSIMO Principi, Ioanni, Cardinali Lotharingio, Ioãnes Dauionus S. P. D.

C ùm ſuperiori tẽpore, phyſica medicáque problemata Alexandri Aphrodiſiei nomine publicata diligẽter græcè relegiſſem: & animaduerſa interpretum uaria lectione, atque ex paucis quibuſdam fragmentis exemplaris manu ſcripti Aldinum codicem paſsim emendaſſem: efflagitarentq; diu multi philoſophiæ ac medicinæ ſtudioſi, ut libri mei copiam typographis facerẽ: iuſtis illorum flagitationibus tandem aliquando acquieſcere, æquum eſſe iudicaui. ſcriptis in margine libri annotationibus, ſicubi de ipſa authoris dictiõe dubitarẽ. Cùm autem ingenii mei quanticũque uim totam in ea re cõſumpſiſſem: Iacobus Tu=

ſanus professor regius, homo linguæ græcæ longè peritissimus, pro ſua in me beneuolentia & pietate ſuscepto de coniecturis meis iudicio, pleriſque mutatis ipſam dictionem integritati ſuæ restituit. Porrò autem ut illis qui Græcè non norũt aliquid conferrem: Theodori Gazæ interpretationem à mẽdis quamplurimis uindicaui: & quæ mihi ipſe uiſus est obſcurius uel alienius expoſuiſſe, ego illa conatus interpretari facilius aut magis aptè, in margine ex oppoſito modicè ac parcè annotare operæpretium duxi: nota huiuſmodi * deſignata. quæ autẽ animaduerti inter illas quas idem latinas fecit quæstiones eſſe ab ipſo prætermiſſa, & ad rei illuſtrationem aliquam pertinere: exiſtimaui eſſe non inutile ſuis locis [inter ſimiles notas] apponere. Quæ uerò problemata idem interpres, uſus procul dubio exemplari diſſimili, in totũ omiſerat: etſi Angelus Politianus nonnulla quidẽ, Georgius autẽ Valla omnia latinitate donauit: tamẽ quia ille alicubi nõ ita bene,

hic paßim ineptè interpretatus est: ea accuratius elaborata retuli, in suũ quodque ordinẽ & locum: apposito tali ¶ indicio.

Has qualescunque studiorum meorũ primitias, Illustriss. Princeps, ideo uisum est mihi sub tuo nomine in uulgus edere: quia è Repub. esse putaui, summam in literas per te inceptã animo ingenuo Regióque exemplo liberalitatem, quam etiã ad me uoluisti pertinere, omnibus fieri manifestam. ut singulari erga Rẽpub. beneficio intellecto, cùm omnes te maximi facerent: cæteri principes, magnates, Pontifices, ad similẽ benignitatẽ tuarum uirtutum prædicatione incitarẽtur. Sũma enim laus illa mihi uidetur tua: literarũ gymnasia liberaliter à ueteribus cõstituta, superiorũ temporum iniquitate aut hominũ auaritia & ignauia collapsa, in pristinum statũ restituere. Nam quid olim aliud fuerũt cœnobia monachorum, q̃ φοιτητήρια & scholæ, summorũ principiũ & rerũp. beneficijs fundatæ? ubi bona ingenia, rerũ omniũ necessariarũ secura, remota ab ho-

minũ turba, in ſumma animi trãquillitate & otio alerẽtur ac docerentur: unde poſtea promerẽtur ad ciuitates cõſilio regẽdas, ad homines docẽdos de iure, de moribus, de religiõe? Recténe putet quiſpiã, tãtos ſumptus ad merã cœnobitarum redimendã inertiã à ſapientibus illis hominibus factos fuiſſe? Apparet uniuerſam ædificiorũ rationẽ, loci delectũ, miniſtrorũ & rectorũ ac totius ordinis cõſtitutionẽ ad optimæ ſcholæ imaginẽ eſſe cõparatã. Accedit q̃ etiãnũ de uulgari gymnaſiorũ nomine nuncupãtur collegia: & q̃quẽ gymnaſiarchã uocamus, is inter cœnobitas hactenꝰ caput ſcholæ alicubi apud Gallos uulgò appellatur. Poſsẽ multa in hãc ſentẽtiã proferre argumẽta: ſi neceſſariũ, uel tẽpeſtiuũ eſſe iudicarẽ: ſed præſentis mei propoſiti nihil aliud eſſe uolui, q̃ inſtitutã à te erga Rẽp. beneficẽtiã publicare. quod cœptũ glorioſum feliciter perficere, & ſimilia meditari ac deſignare facinora per uitæ longitudinem Deus Opt. Max. tibi largiatur.

ALEXANDRI Aphrodisiei Problematum liber primus.

QVAESTIONVM naturaliũ ratio partim certa ex se, conspectáque est, omni ambiguitate discussionéque abiũcta. Quis enim, modo mẽtis sit compos, quærat, quam ob causam natura pennas volucrum generi largita est, cum tã longè omnibus pateat, pennas primum fouẽdi gratia, perinde atque amiculum genus animantium illud induisse, deinde ornatus etiam causa cum in modum extitisse, scilicet eadem illa ratione, qua pilis naturę ingenio teguntur quæ ingressu vtũtur animãtes, qua cortice serpentes, qua squamis, aut testis bestiæ incolæ aquarum? Cur item natura aliis animantibus cornua dederit, aliis aculeos, aliis vngues acutos, aut rostra, aut quid tale, quis quærere debeat? Cõstat enim naturam his ipsis veluti quibusdam hastis natiuis bestias suas muniuisse, quo sese defendere ab iis possint, quæ detrimentum inucherẽt. Cõstat item fructuum, ac seminum genera, quę ad ortum, vicemque succedendi perpetuam natura molita est, tunicis, aut corpusculis aliquibus humidis,* ardisve, aut corio vestiri, [ac velut in cista occultari] vt secura tum à

ξυλώδ. σιν. i. lignosis.

frigore, tum ab æstu, tum etiam ab animantium iniuria præseruentur. In multis certe ne ipsum quidē tegumentum penitus esse inutile naturæ solertia passa est: sed cibo idoneū suis prouida animantibus astruxit. stirpes iā ipsas frondibus, libro, cortice, reliquis id genus pennarū pilorúmve vice obduxit. quippe quæ prænorit, vt vel à nimio frigore, vel ab æstu immodico offendi, interiréq; possēt, nisi ita operta, conseptáque manerent, nōnulla etiam spinis tanquā spiculis cōtra animātium morsus armauit. flores præterea varios præstitit, vt exornaret: formosúmque genus stirpiū liberalissime redderet. vtque nuntios quasi statueret, qui mortalibus fructuum infantiam mox prædicerent emersuram. Hæc tam dilucida, tam certa qui discutienda in medium affert, mente procul dubio vacat. at qui ambigat an calor igni insitus sit: hic tangendi sensu orbatus degit. qui quærit vtrum natura, & ratio prouida rebus oriendis, occidendísque consultet, decernátque ordinem, motum, positum, speciem, colorem, cætera generis eiusdem: hic porrò criminis teterrimi reus est, grauissimísque pœnis obnoxius. Quæstionū igitur ratio, quod proposui, partim ex se certa manifestáq; est: partim inexplicabilis, modúmque penitus humani ingenii excedens: deo duntaxat cognita immortali, qui rerum omnium parēs, atque author

est. Operis quidem solertissimi cuiusdam rationem artifex qui extruxit, integre tenet. cęteri verò, qui artis sint illius ignari, rationē nullam reddere queunt: sed tantummodo rē inspectāt, & demirantur. Quæstiones, quas inexplicabiles dixi, huiuscemodi sunt: quā ob causam ridere hi soleant, quos in alis, & costis, aut plātis titillamus. cur nonnulli, cū mutuum marmorū attritum, sectionémve, aut ferri stridorem, limarúmve sentiunt, dentibus obtorpescunt. qui fieri potest, vt stupori dentibus à frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quę frigida est, medeatur: cum non res similes, sed contrariæ remedio contrariis esse debeant. qua de causa lapis, qui magnes vocatus est, ferrum solum attrahere, ramētísque ferri *iuuari valeat. electrū, siue succinum floccos, festuculásque sibi ita coniungit, vt hærentes possit attrahere. vnde fit, vt leo gallum tātummodo extimescat. quid est, quod gallina edito ouo festuca aliqua se, & ouum lustrat. quare veratro coturnices, cicuta sturni vescuntur, quæ toxica hominibus esse certum est. quam ob rē scammonea bilem ducat: cucurbita agrestis, agaricum, veratrum candidum, euphorbium, granum cnidium pituitam. veratrum autem atrum, ac epithymum bilem atram. cur aluus nonnullorum rebus astringitur, quæ aluum resoluere consueuerunt: contrá-

ζωοποιεῖσθαι, nutriri.

que his resoluitur potius, quæ astringere possunt. quam ob rem alius alio cibo delectetur, eundémque alius facilius, alius difficilius concoquere valeat, cum nulla ratio, vel caloris, vel alicuius rei eiusmodi intelligatur. Nemo sanè vel torpedinem piscē torporem per funiculum nostro inuehere corpori, vel etrigulam obtentam vitium à torpedine accitum tollere ignorat. permulta id genus licet enumerare, quæ nosci tātum experimento potuerunt. Vnde apud medicos abditæ illæ, delitescentésque causæ his in rebus habentur, quarum nulla ratio reddi poterit. Quocirca temere sanè agunt, qui genus id quæstionum solutionibus mandare contendunt. nec dici improbabilius quicquam potest, quàm rationes, quas illi adducunt. quippe medicamenta, quibus purgandi vis data est, idcirco* materies ducere posse inquiūt, quoniam habitu sunt calidiori. quod error est. nam si iure calori causa daretur, calida omnia vim illam purificam sortiri vtiq; oporteret. nunc verò piper, quod lōge calidius, vim non trahendi, sed concoquēdi, corroborandíque possidet. cuius etiam generis mastichē, & aloën esse nulli dubium est. itaque reciprocari ista nequaquam cēsendum. Nam etsi omne quod ducere potest, calidū est, haud tamen vicissim ita consequitur, vt quod calidū est, idem etiam ducere possit.

mulū cōtrectatū.

Causę abditæ, id ē proprietates occultæ.

χυμοὺς πέλκειν, humorestrahere. Atq; hoc semel annotatum sit, quòd p humore, materiam ferè interpretatur.

Volunt item ſtruthiocamelum vi ſui caloris [non proprietate quapiam] ferrum concoquere. quod abſurdũ penitus. Leo enim qui lõge quàm ſtruthiocamelus calidior eſt, ferrum concoquere non poteſt. nec verò medicinæ artis authores tantũ rerum ſtatuere proprietates cogũtur. ſed philoſophi etiã, & grãmatici cõdem perſæpe veniunt. etenim quæ πάθη, id eſt affectus appellant, vſũque comprobata obſeruant, non niſi vicem complẽt proprietatum. Quærẽda igitur illa ſunt, quę locum obtinent medium, hoc eſt, non quæ perſpicua ex ſe ſunt, vel tàm occulta, vt percipi à nemine poſsint, ſed quæ quanuis difficilia, & obſcura, explicari tamen, lucémque recipere rationum, & doctrina hominis, atque ingenio poſſint. [Quemadmodũ enim eorum quæ dicuntur, quædam eſſe falſa omnes norunt, quædam obtinent veritatem omnino cõfeſſam ac fidem aliis facientem, quædam verò ſunt media ac velut ex ambobus mixta: ad eundem etiam modum, quæſtionum alias quidem conſtat omnibus eſſe manifeſtas, alię ſunt in totum occultæ, nec explicationem vllam recipientes: aliæ mediam obtinent naturam. quarum nonnullas explicabimus.] Solutionem autem quæſtionis cuiuſque petendum ex rei vel habitu, vel ſpecie, vel actione, vel ex rei ſimili cõſenſu, vel ex colore, vel ex deceptione ſen

Hoc etiã ſemel annotatũ eſ

ſcvolo, q̃ſere p̃ habitũ, itelligẽdũ ſit tẽperamẽtũ: p̃ ſpeciẽ, cõformatio. eo quod eſt ſecundũ ſubſtãtiam, aut ſecũdum accidens.

ſus, vel ex æquiuocatione, vel ex viribꝰ, quę magis, minúſve efficere poſſint. vel ex eo q̃ res durior, aut ſolutior, aut maior, vel minor, vel ex tempore, aut ætate, aut more, vel *parte eſſentiali, aut euentitia, vel ex rerum ſimilium conditione. quorum exempla ex quæſtionibus tum à nobis, tum ab aliis explanatis colligi poſſunt. His igitur normis, ac metis, omne quod quæritur, probatiõi poteſt ſolutioníque mandari. Sed cum non ſolum ratione, quæ in vniuerſum doceat, verũ etiam ſingularum rerũ tractatione animus auditoris regendus ſit, hæc proponenda ſoluendáque cenſuimus.

1 Cur Homerus homines à canitie tempõrum πολιοκροτάφους cognominauit? Quòd ea maxime parte capitis canities oritur, ob eam ſcilicet rem, quòd pars capitis prior humidior, quàm poſterior, & pituitoſior eſt.

2 Cur parte priore capitis ſola calueſcere ſolemus? quòd mollis & laxa eſt, cum enim pilus ob naturalem ſiccitatem vacat alimento, facilè defluit, vt qui non ita ſolidè parte innitatur priore, ſicut poſteriore, quæ ſiccior, atque ſpiſſior eſt. Caluitium ex ſiccitate oriri ſolitum eſt. quam ob rẽ quibus criſpus capillus eſt, citius calueſcunt: caneſcunt autem ſerius, vtpote, qui capite ſint ſicciori. ſiccitas enim pituitoſam illam materiã totam abſumit. ſunt iidẽ præterea vigiles

plus, q̃ cæteri. ſomnus enim humore conſiſtit. quod quidem argumento conſtat infantiũ, qui vt humidi excrementoſiq̃ue ſunt, ſic ſomniculoſi eſſe conſueuerunt. Patet idẽ vel ex humidis corporũ * affectionibus: atq; ex iis, qui vel vino ſeſe inebriarunt, vel crebro balneo vſi ſunt. Quinetiam minus excremẽti mittere iidem ſolent per partes, quæ ſeceſſui vacantis materiæ deputatæ ſunt, os, inq̃, nares, oculos. At qui capillo ſunt promiſſo, & ſimplici, capitis humore abundant. itaq; contra afficiuntur. quippe qui aut nunquam aut lentius caluitium ſentiant. fieri tamẽ poteſt, vt vel vitio ſui: generis quis calueſcat. ſicut & articulorũ dolores, & pleriq̃ue alii corporis affectus de parentibus ad prolem deſcendere conſueuerunt, vt non deſint, quos morbos liceat hæreditarios appellare. Ergo vel ea ipſa de cauſa, vel celerius calueſcere, vel excrementoſus, ſomniculoſúſq; eſſe quis poteſt. canos autem cãdidos eſſe propterea neceſſe eſt, qui pituitæ ex qua orti ſunt, colorem imitantur. nonnunquam etiam ad colorem pene auri vergunt, videlicet vbi ſe cũ pituita bilis vitellina permiſcuit.

*morbis

Cur excrementis abundare, ac vigiles eſſe ſenes cõſueuerunt? Excrementis certe abundant, qui frigidiores, atque debiliores, atque ad concoquendum ineptiores longi temporis ſpatium reddidit. hinc enim excrementis 3

foramina, meatúſque corporis redundãt. Vigiles verò, quia ſicciores parte corporis ſolida efficiuntur. Infantes prorſus quia* ex cõtextu foraminum, & parte ſolida corporis ſunt humidiores, nõ tantum excrementoſos ſed ſomniculoſos quoque eſſe neceſſe eſt.

in poris & partibus ſolidis.

4 Cur pueri non caneſcunt, cum humidi excremẽtoſiſque eſſe ſoleant? Quia humidi, & calidi ſunt. pituita autem, vnde canities, humida & frigida eſt. adde quòd puerorum caluaria mollis, laxáque eſt inſtar cutis, itaq; vacans materia, & inutilis difflari poteſt, atque euaporari, ſeniorum prædura eſt. tempore nanque obdureſcit, ac denſa, ſolida, oſſea redditur. vnde rimas in ea natura perduxit, quibus vapores excrementitii efflari, atque euaneſcere poſſent.

5 Cur mulieres, & ſpadones caneſcere celeriter ſoleant? An mulieres, quia natura frigídæ ſunt, atq; ex otii cauſa. ſic enim plus materiæ inutilis contrahi poteſt, præſertim ſi menſtrua defuerunt. Spadones, quia nõ amplius ſemen excernunt, ſed excrementum illud ſeminis genitale, quod pituitoſum eſt, per totum corpus miſtum cum ſanguine digerunt.

6 Cur item careant pilis? Mulieres quidem quia frigidæ ſunt, foramina ſui corporis ſpiſſiora habent, atque coarctiora. vis enim frigoris contrahere, conſtiparéque aptiſſima

eſt. itáque exitus pilis denegatur. Spadones verò, quia iuſto humidiores ſunt, excremẽtíſque admodum redundant. hæc enim ratio eſt, cur loca neq; præhumida, neque præſicca, ſaxoſáque herbas edere valeant, [caluitii ſpeciem præbentia.]

Cur pedes ſpadonum magna ex parte ſolent deprauari? Quoniam præ nimio, quem dixi, humore, membra admodum madefacta, & emollita, & proinde debilitata gerũt. fit * enim vt pondere ſuperimpoſito corporis, crura parum ad ſuſtinẽdum valida, peruertantur. quo modo harundinem pondere ſuperannexo flecti neceſſe eſt. Rem autem duram, & ſiccam eſſe validiorem, ínque ſuo officio ſtabiliorem: humidam verò & mollem, imbecillam, parũmque efficacem extare argumento ſunt ligna, pelles, funes, atq; etiam homines. quippe ſi qui per luxũ balneo & poculo immodice vſi ſunt, imbecilliores reddantur: ſed ſi per frugalitatem modice ſeſe reſiccarũt, robuſti, efficaciores euadant. Vnde fit, vt ſpadones quidem * effœminati imbecillíque ſint, forſitan & vinoſi. [vtpote qui pituita magis abũdent.] cum enim habitu ſint frigidiori, auidos eſſe rei cõtrariæ veriſimile eſt. Vinum autem natura eſt calidum. Aethiopes verò, vtpote ſiccio-res, criſpi, macilenti, muſculoſi robuſtíque conſtant.

7

itaque

Et effœminati homines ſint imbecilli.

8 Cur iidem vocem reddunt acutiorem? Quoniam humor ille immodicus fauces, canalem asperum cognominatum obcrassans, atque infarciens lõge reddit angustiores. & cum spiritus per angusta se promat, vocem agat acutiorem, quàm in integris fiat hominibus, necesse est. His enim vox ampla per meatus laxitudines informatur, & ducitur. Argumẽtum ex tibiarum foraminibus accipi aptissimè potest. humor autẽ nimius spadonum vel eo constat, quòd percrassari & mammas fœmineas explere, & genas habere tumidiusculas, & pilis esse promissiorib⁹, & canescere facile consueuere.

9 Cur è spadonibus nonnulli rem aliquantisper veneream appetant, & amore interdũ teneantur? Quoniam sunt, qui cum pubescerent, castrati, collisive fuerunt. Itaque veluti semispadones sunt. adde quibus iecur feruentius, & seminis conceptacula ampliora, hi veneris vsum sæpe imaginantur, & appetũt. agere tamen quod cupiunt, nõ possunt, quoniam coles eorum mox emarcescat, & langueat. Spiritus enim qui diutius tumefacit, deest. quippe cum semen non adsit, vnde spiritus ortus per meatus semini attributos deferri ex parte coxarum consuenit. Quam ob rem fit, vt meatus illi collapsi perinde atque in puerili ætate possint excæcari.

Cur cæteris omnibus nostri corporis partibus, quas pili integunt, canescere consueuimus: alis verò nequaquam? Quoniam locus iste calidior est, quippe qui conceptaculis tũ spiritus naturalis, tum sanguinis, sit refertus: qui etiam quia laxior, atque solutior est, idcirco excrementa pituitæ digerere, atq; diffiare assidue potest. quod quidem argumento constat sudoris assidui alarum. 10

Cur nonnulli pudore affecti alis insudare coguntur? Quia pars ista corporis laxior est. Natura quippe ab eo recedit, quod vel reuerendum vel cauendum est, atque paulisper sese cum sanguine colligit, recipítque in venas, atq; arterias ampliores. quę vbi expletæ fuerunt, extillare incœperunt. quod idem etiam euenire iis nouimus, qui affecti lætitia sunt, ob eam scilicet rẽ, ꝙ elaxari, resoluíque corpus totum, maximéque alas necesse est. 11

Quam ob causam pallidi, qui metuerũt, efficiuntur? Quòd natura humana, vísque interior, quæ corporibus nostris consulit, ne quid extrinsecus capiat detrimẽti, continuo fugit: & se ad loca confert penitiora custodiæ gratia. quemadmodum nos quoque domum eadem causa petere solemus. quò cum properat, sanguinem secum trahit. quo solo vehiculo, alimentóque vti consueuit. [vtpote qui ex succis omnibus sit bonus solus.] 12

Florē, id est roseū & purpureū colorem.

Sanguis autem est, qui florem nostro largiri corpori potest.

Cur iidē illi contremiscere consueuerunt? Quoniam vis etiam animalis per cōsensum vtique naturalem diffugiēs, neruos relinquit imbecillos, qui suo robore membra sustinēt, firmáque tuentur. Hæc eadem ratio est, cur & aluo fundantur, & mingant inconsulte. musculi nāque, quorum interest meatus excrementorum claudere, debilitati retinere amplius nequeunt.

13

Quam ob causam rubescere solent, qui gaudent? Quoniam natura sponte rei occurrit, quæ grata extrinsecus accessit. Quemadmodum nos amicis, aut liberis obuiam vltrò festinamus. naturam autem sanguis comitatur, quem suo colore cuti florē posse largiri, pallorémque ob eius orbitatem oriri proposuimus.

14

Cur erubescere consueuerunt, quos puduit? Quoniam natura sua naturali quadam non arbitrali conscientia verecundatur, ac reueretur quod honorandum, colendúmque senserit. Itaq; more pudicæ, nobilísq; puellę cōpescitur: & se ad loca penitiora corporis recipit, atq; occulit. quod cū agitur, sanguis concitus liberalius fluitat, cutémque suo colore pertingit. sunt tamen, qui naturam sese protegere copia sanguinis asseuerēt. quomodo & manum naturali ingenio tantisper fa-

15

ciei admouere ſolem°, dũ pudore afficimur.

Cur nonnulli à vita præ nimio metu di 16
ſceſſerunt? Quoniam vis naturalis admodũ interiorem ſubiens partem ſanguine, calorem inſitum atque vitalem ſolitum de corde oriri obruit vniuerſum, atque extinguit. qua ratione oleum quoque multum, vniuerſimque lucernæ infuſum flammam poteſt extinguere. calor quippe corporis ille perapte flãmulæ lucernæ reſpondet. & verò, qui dolore vexantur nimio, eadem ipſa de cauſa diſceſſere è vita. interit enim mot° interior natiui caloris, quemadmodum ignis quoque obturatus extinguitur.

Cur multi ebriati vino obierunt? Quo- 17
niam vini copia naturalem, * animalémque *vitaléq;
vim omnem ſuo calore opprimit, maximéque id ſentiũt, qui caloré inſitum exiguũ cõtinent, atque imbecillum. Qui enim multus, ac validus eſt, reſiſtere amplius, ac ſpatio tẽporis copiam omnem illatam cõcoquere poteſt. Quemadmodum plus olei infuſi flamma tolerat, quæ largior eſt.

Cur membra ſenum obtremunt? Quo- 18
niam nerui membrorum, & muſculi vi ſua mouendi priuati non amplius æque partes continere firmare ſtabiliréque poſſunt. fit etenim tremor, cum pondus quidem membrorum corporis trahit deorſum: animæ autẽ vis ſurſum eleuat. ídq; viciſſim, atq; aſſidue

agitur. Hinc enim incurui ſenes in terrã corruunt, & ne id fiat, baculis ſeſe ſuſtinent, & tanquam caducos parietes lignorum adminiculo continent erectiores. Hæc eadem virium imbecillitas facit, vt & vrina, & alui excrementa prodeant inconſulte.

19 Quam ob rem palleſcere ſolent, qui ægritudini ſuccũbant? Quoniam rem triſtem natura ſentiens paulatim deſcendit ad loca ſibi penitiora cum ſanguine, qui coloris author eſt. minus tamen illi, quàm qui metuũt, palleſcunt.

20 Quam ob cauſam qui lætitia exultãt, vehementer, [nonnũquam etiam] reſoluũtur? Quoniam vitalis vis, & inſitus calor foras ad rem lætabilem immodice profluens diſpalatur, ac interit. Vnde fit, vt & ſudent, & rubeant ſanguinis aduẽtu. calorem enim natiuũ, ignémque ipſum, vt per loci ſui appetitionẽ ſurſum efferri, ſic per alimenti deſyderium ima petere neceſſe eſt. igitur vtralibet mouẽdi ratione perempta, calor inſitus interit, & & vis omnis vitalis euaneſcit.

21 Quam ob cauſam qui vel anguntur, vel iraſcuntur, vel amant, frequenter amplitérq; ſuſpirare conſueuerunt? Quoniam qui angũtur, animum totum ad rem, quæ dolori eſt, conuerterunt. qui iraſcuntur, rei qua conciti fuẽre, intendunt. qui amant, rei tantum incũbunt, cuius deſyderio detinentur. Itaq; ani-

mus conuersus ad id, quo solicitatur, negligit, & quasi officii sui obliuiscitur. videlicet, vt musculis thoracis vim mouendi suppeditet. Cor igitur cum neque per intentionem pectoris aërem capiat, quo ventilari, refrigeraríque possit, neque per remissionem seuocet, quæ sanguinis ardor fauillacea excremẽta commisit, ne strãguletur, animam cogit, & ad desertũ officium reuocat, & hortatur, plurimam musculis, prestet* rationem, & inspirationem, expirationémque ampliorem efficiat, vt & copiam aëris frigidi capiat, & excrementorum largam eiiciat copiam. ita vt quod vices minutæ, crebræque spirandi essent facturæ, hoc vna amplior respiratio sub ministret. Quam rem σφάξαν hoc est suspirare veteres ab angustia cordis dixerunt, & quidem ad quoddam tempus latè suspirant, ídque sæpius faciunt. quoniam animus quidem (vt dictum iam est) rẽ, à qua excitatur, assidue dispicit. natura vero aliquando cordis gratia cogit vim mouendi transmittere thoracis musculis ampliorem. Quod autem in thorace respiratio est, hoc in reliquo corpore seductio spiritus per arterias habetur, ac inspirationi intentio, expirationi remissio respõdet. Sphygmus autem, id est, pulsus ipse intentio meatus, & remissio, in corde & in arteria est.

motionẽ

22 Cur ægre id genus carnis concoquitur, quod * insitum appellatum est? Quoniam sua leuitate fluitat in ventriculo per cibi humidi medium: nec eius corpus attingit, quo tactu fieri concoctio potest: sed iuxta gulam redundat. Cuius officium cibis non coquendis, sed appetẽdis delegatum est. Quinetiam foris aquæ iniectum non subsidet, sed innatat. quoniam dũ carnes teruntur, spiritus admittitur præleuis, qui corpus eleuet, & in humore fluitare aptissimum reddat. hinc etiam molle, solutúmq; sorte talis spiritus euadat, necesse est.

*Insitiũ, quasi in sictiũ, ab in sectione dicit: estq; genus pulmenti ex carnibus tritis. Multa autẽ tritura per se adiuuans concoctionem, ex accidenti remoratur: dũ leuitatem conciliat propter quam innatat in medio chylo, nec adhæret vẽtriculi tunicis. Vide Macrob. in Saturnal.

23 Cur aqua perferuida grata pruritentibus est? Quoniam causa cur membra pruriãt pituita crassa, & perfrigida est: hæc autem facit, vt cutis hebetior sit, atque stupentior.

24 Cur iidem balneis delectantur calidis? Quoniam pituitam calor * digerit, vngues excutiunt?

fundit.

25 Cur terga amplius, quàm cæteræ corporis partes pruriãt? Quoniã plus pituitæ cõtinent, vtpote quæ frigidiora sint. Quam ob rem senes pruritus magis exercent, quia frigidiores sint.

Cur homines qui breui ſunt corpore, prudentiores magna ex parte ſunt, quàm qui lõgo? Quoniam animus toto in corpore coactius, & compactius manet, ſi breue eſt. ſi lõgum, paſſus per longitudinem exoluitur, & habetaſcit. vnde Homerus Vlyſſem breuem, ac prudentiſſimum refert. Aiacem longum, & ſtultiſſimum prodidit. [Hoc modo qui breuiore ſunt corpore, ſunt etiam fortiores quàm qui pro ceriore] 26

¶ Quare qui minus ſunt prudentes, ſuſpẽſo corpore ac vultu ſublimi incedunt? Quia quemadmodum nauicularius non admodũ robuſtus nauim rectà non agit: ſic nec corpus animus imbecilior. 27

Cur plerique ſtulti liberos prudentiſſimos procreauerunt. [& contrà, multi valde prudentes ſtolidiſsimos?] Quòd homines ſtultiores cum concumbunt, totos libidini ſeſe dedunt. Itaque animo penitus in corporis concreationem demerſo, aſtrictóque rei tantũ venereæ, ſemẽ vires optimas tũ rationales tũ naturales adeptum perfluit, creátq; proinde hominẽ prudẽtiorem. At homines prudẽtes, & docti ſemper aliquid vel honeſti, vel vtilis animo cõplectũtur, nec in ipſo quidem venereo coitu omnino à rerum ſtudio deſiſtunt. itaque animo remiſſiori profluens ſemen expers longè facultatis illius animalis incumbit. Hinc etiam deduci ratio 28

poteſt, cur homines ſtulti atque indocti filios robuſtos maxime procreant, prudentes & docti imbecillos.

29 Cur ferarum animātium ſtercus minus, quàm vrbanarum fœteat: & damarum, & aliorum quorundam excrementa pauliſper aroma redoleāt? Quoniam ferè cibo ſiccíori, ſimpliciorique veſcantur, laborantque vehementius. hominum vero ſtercus omnium maxime animantium fœtet, quòd vario, humidóque cibo magis cæteris vtuntur: atque plus quàm ſit ſatis importune prius, q̄ egeamus, gulæ ingerimus, atq; minus nos per laborem exercemus, atque minus calore abūdamus. Cum igitur cibus, vel plene concoqui, vel ſatis difflari [propter copiam] non queat, putreſcit aliquātulum. itaque grauius fœtet.

30 Cur ſinapi, & piper, & acrium omne genus cuti ſuperimpoſitum noſtri corporis vlcerare nimirum poteſt deuoratum, ventrem vlcerare non poterit? Quoniam ante immutatur, atque concoquitur, quàm incipiat agere. adde quòd eius vehementia hebetaſcit nimio ventris humore. quinetiam cutis ſuam ob denſitatem tempus ad agendum rebus admotis acribus ſatis adhibet: & quoniam imbecilla eſt, facile ſentit. at pars inteſtina vna, & laxior & * humidior eſt.

validior

Cur & præ nimio dolore, & præ nimia 31
lætitia æque lachrymæ excutiantur? Quoniam qui dolent, spissitudine meatuum, qui positi oculis sunt, humorem, quem oculi cõtinent, exprimunt. dolor enim meatus refrigerat, atque adstringit. At qui lætantur & gestiunt, humorem ex laxitate meatuum effundunt. oculi tamen quicunque arctioribus cõstant meatibus, lachrymam neutra de causa mittere consueuere.

Quam ob causam qui dolent, summa cor- 32
poris parte pallescere cõsueuere? Quoniam vires naturæ cum sanguine partes interiores corporis subeant, sicut superius dictum est. sanguis autem est, qui summã corporis partem calfacere possit, & laxare.

Cur sæpenumero euenit, vt qui mingũt, 33
etiam flatum ventris extrudant? Quoniam vesica plena vrinæ intumescat, & premat, & adducat rectum intestinum. Itaque vrina dũ egeritur, intestinum illud relaxatur, & flatibus intestinis inclusis libertatem effluendi concedit. Sunt tamen, qui dũ vrina secernitur, consensum quendam membrorum effici omnium censeant.

Quã ob rem qui oscitãtem viderint, osci- 34
tare incipiant? Quoniam natura animãtium cõsentiẽs inter se, afficique mutuo aptissima est, maximéque brutorum. Hinc vbi è grege asinorum meiere vnus adorsus est, cæteri

quoque omnes identidem faciunt: [quibus vesica plena est vrina.]

35 Cur sanum lippiens sua aduersa valitudine afficiat, sanus vero lippientem sua bona valitudine emendare non queat? Quoniam oculi humidi, molles, affectuíque opportuni sint. adde ꝙ sanitas temperies quædam sit corporis: morbus autem intemperies. faciliúsque modicus habitus ab immodico mutetur, vertatúrque, quàm econtrariò merito lippitudo, quæ habitus quidem immodicus est, sanitatem, habitum laudabilẽ celerius mutat. omnem mutationem autem ob naturalem consensum corporum fieri certum est.

36 Cur numus, aut pomum in aqua demersum amplius seipso videatur? Quoniã aqua submerso adhærens corpori, eadem afficitur qualitate, colorémque proinde trahit eundẽ, quo fallere oculum possit, quasi corpus amplius sit, cum vndique aqua continetur. hac enim eadem ratione sol quoque, & luna, & errones omnes, cum vel exoriũtur, vel occidunt, corpore esse ampliori videntur. quippe cum ita primum cælum recipiat eandem qualitatem, afformetúrq; consimilius.

37 Cur quadrata è longinquo rotunda esse videantur? An quia quadrati angulos [vtpote subtiles] è lõginquo percipere oculus nequeat. quibus detractis rotundum videtur,

quod relinquitur. [Hoc euenit propter visus hallucinationem: sicut & remi in aqua videntur esse refracti.]

Quam ob causam cum aliquid procul 38
percutitur, ictum statim cernamus, strepitum lentius audiamus, quanq̃ vnà cum ictu strepitus oriatur? Quia visum tenuiorẽ atq; acutiorem quàm auditũ habemus. visus igitur anticipare vtpote acutior potest, auditus vt crassior, lentius suo fungitur munere. eadem hæc ratio est, cur in attritu confrictúq; nubium ictum, quod tonitruum appellamus, & ardorem cui nomen fulgur inditum est, [vt in iis instrumentis, quibus ignẽ iaculari solemus.] non ex æquo percipiamus: sed fulgur primum videamus, pòst tonitruũ audiamus. quanquam ictus vel prius tonitruum, quàm fulgur efficiat, vel vtrunque simul cõmittat. Ergo vel hac in re visus vtpote agilior, & tenuior præcurrit, atque anticipat: auditus vt crassior, & retardior, postmodum sentit.

Quam ob rem ex frigoris vehementia 39
partes nostri corporis cæteræ rigeãt omnes, facies minime, cum hæc vna detecta frigori pateat? An propter consuetudinem. facies enim quòd semper detecta est, aëris mutationibus insuenit. iuuat autem plurimum ad resistendum consuetudo, atque exercitatio.

40 Quam ob causam bilis suo conceptaculo affectu admodum facili complexa nunquam id corrodat, vbi vero in dentem corpus solidissimum paulisper decubuit, illum [confestim] corrodat, atque interimat? Dixerim, quia natura vt in illo vno corpore bilis contineatur, statuit. vis enim naturæ plurimum ad prohibẽdum ne quid officiat, valet. Cõstat hoc etiam rebus aliis. fœtus enim decem fere menses in vtero permanens nullum ponderis sensum gerenti fœminæ mouet. at si quis flatus [leuis] eódem ruat, tormentum protinus excitatur, & pondus sentitur, & distentio rapit intolerabilis. arteria item aspera spiritus vnius conceptaculũ est, ita, vt si quid cibi, aut humoris in eam delapsum sit, strãgulatio sequatur, & tussis* subita. natura enim non cibo, sed spiritui viam hanc vni vendicauit.

σύντονος vehemẽs

41 Cur alii balneas sitibundi ingressi, extincta siti egrediantur: alii contrà? Qui habitu sunt sicciori, siti balneo humefacti absoluuntur, præsertim si non penitus tabeant siccitate. At qui humidiores sunt, & siti omni vacantes, iis humor per sudorem absumitur, itáque sitis creatur. quippe quæ siccitate oriri solita sit.

42 Quam ob causam radice per cibum ingesta, alii fœde eructant: alii non? Quorum ventriculus non vitiosis excrementis, maxi-

ῥάφανον radicem reddit.

méque pituitosis redundat, horũ eructus purior est. Quorum autem illis redundat, impurus, & male olens. radix enim vim calfaciendi, incidendi, extenuandíque materias obtinet: flatúsq; ex humoribus mouet, quos per ructum retrudit, aceiicit. ita feces quoq; diri odoris si immotæ manent, fœtorem non spirant: si mouentur, ampliter spirant. haud enim audiendi sunt illi, qui radicem ipsam vitiosam natura, & fœtido constare genere censent. argumento quòd etiam foris tam marcida male olet. nã si id esset, omnes, qui eam edissent, fœtidum eructarent.

Cur summis frigoribus, digiti & omnino extrema corporis nigrescant, & decidant? 43
Quia vis summi frigoris calorẽ insitum ad corporis profunda impellit, & claudit. itáq; extrema, quoniam vires* animales [& calorem] nequeant adipisci, primum liuent, deinde nigrescunt, & moriuntur. decidunt vero propterea, quòd natura reliquo suo corpori cõsulens, adstringit ad se quod integrũ est. relinquit, atque reiicit, quod mortuum vacat. extrema id affici possunt, eo quòd parum carnis, calorísque obtinẽt. hinc enim & in genere stirpium, quæ infirma, laxioráque & minus calida sunt, frondes hieme ineunte amittunt. Errant enim, qui principio calorẽ innatum vim aduersam frigoris aufugere introrsum existiment. proinde coactũ, & quasi

vitales.

recreatum, proficiſci vniuerſum larga cum copia omnibus auxilio membris. Itáque fer uore nimio extrema poſſe exuere. Nam dũ intus manet, cogi melius poteſt.

44 Quam ob rem qui extremis perfrixere, ſi mẽbra igni admoueant, doleant vehemen ter? Hoc vniuerſim & ad ſubitam qualitatis mutationem accidere arbitrandum eſt. fit enim, vt ex multo frigoris, repente tranſeant ad multum caloris. omne autem quod im modice, vniuerſimque malo agitur habitu, dolorem naturæ infligere poteſt. ſicut quod per habitum bonum modice, atque ad natu ralem conditionẽ vniuerſim mutatur, naturam vero vehementer permulcet, atque oblectat. corpus enim humanum habitu temperatiori, quàm cætera animalia conſtat.

45 Quam ob cauſam, qui piper, aut panis *inciſum grandiuſculum deuorarint, ſingul tiant? Qui ventriculum mundum, & ſentien tem, & calidum habent, hi celeriter piperis acritudine mordẽtur. quo morſu ſtomachus ad repellendam rem, quæ id efficit, excitatur. Itaque oritur, qui ſingultus vocatus eſt. at qui ventriculo ſunt frigidiori, pituitoſo, atque hebetiori, hi lentius ſingultiunt. quinetiam qui panem inciſum iuſto amplius deuorarint, oppreſſi magnitudine panis, ſingultire coguntur. membrorum enim natura nequit quieſcere, quoties aliquo detrimẽto

frustum

infestatur. Piper igitur qualitatis suæ acritudine facit, quòd singultus obueniat. quomodo bilis quoque interior pungit, & concitat. panis vero sua opprimens quantitate idem committit more pituitæ, quæ singultum aggrauando ciere potest. respōdet enim piper bili, panis pituitæ. vtraque vero proxima rebus extrinsecus infestantibus dixerim, spinis & lapidi. piper enim & bilis acumini spinarum respondent: pituita & panis lapidum ponderi.

Quam ob rem vitia, quæ in vnguibus digitorum constiterint, dolore afficiant vehementi? Quoniam nerui ad extremos vsque porrecti digitos suis ipsi excremētis vngues conficiunt. sicut etiam dentes in gingiuis. Cum igitur vis, quæ per neruos author sentiendi præstatur, profluens extremis insistat digitis, eò se colligens, augeatur aquæ modo, quæ in compita confluit, constat eóque magis dolorem posse amplificare, quoniam plus sensus vitiis augetur. 46

Quam ob rem iis qui panē incisum grādiusculum deuorarint, & ob ea rem singultire incipiunt, retentio spiritus singultum sedare possit? An quia stomachus ad asperam arteriam positus est, idcirco premitur ab ipsa arteria, & instringitur, ita vt panis intrusus in ventriculū excutiatur. quo excusso pōdus tollitur, quod singultum ciere potest. 47

48 Quam ob causam qui ex pane singultiũt, soluantur singultu, cum triste aliquid audierint? Quoniam sunt intenti ad hoc, quod ægritudinem attulit. Cum enim vis animalis aliorsum conuersa, mouere thoracem desinat, spiritus parum tãtisper affluit. itáq; coactus singultum præ sua copia sedat, vt dictũ iam est.

49 Quam ob causam cũ picturas intuemur, si prope astamus, colores plano contineri omnes videamus: si procul, partim cauo, partim deuexo repræsentari necesse est? Quoniam vis conspiciendi, quoties per longum extenditur interuallum, languescit: atque ita colorum profunda diligentius nequit explorare, sed partem albiorem deuexam videt, nigriorem cauam. Album enim quoniam lucido proximum, foras versus elucet: nigrum vtpote obscurum, introrsus nitet. Hic adiici illa congruum iudico. Artium aliæ materiã transformare solent, vt cum fictor æneum equum, bouem, aut quod aliud animal conflando, aut ducendo hominem, aut vas aliquod affingat, videlicet materia æris à forma in formam immutata. aliæ per adiectionem agunt, vt quæ cera, aut luto effigiant. aliæ per demptionem, vt quæ animal sculpendo afformant. aliæ per compositionem, atq; appositionem, atque conglutinationem, vt ars ædificandarum ædium, aut nauium, aut

lignaria. Sunt præterea, quæ per habitus alterationem, penitiorémque immutationem fiant. quemadmodum natura genus animalium ex semine creare solita est. Nõ desunt, quæ per habitus mutationem atque additionem prodeant corporis. quomodo natura membra enutriendo augere vtique consueuit. addo etiam, quæ per colorum mistionem, atq; adiectionem corporum conficiantur, vt artem pingendi suo fungi officio nouimus.

Cur aqua frigida neruis officiat, calida non profit: sed talis quoque aduersa sit? Nã si quid noxium est, cõtrarium eius commodum esse necesse est. Haud enim fieri potest, vt contraria modo consimili [prima ratione & per se] efficiant. Dixerim aquam, nõ qua est calida posse officere, sed qua calida & humida. neruorum etenim ictus, quoniã summa in neruis sensio est, *contendi, astringíque desiderãt. quod humor præstare nequit. imò neruos emollit, laxat, ad cariem ducit. calorem vero [per se] neruis haud quaquam esse incommodum constat, argumento olei, cuius perfusione iuuari neruos palàm est. eo scilicet, quòd aliquid obtinet acerbitatis. 50

roborari:

σύφιος acerbitatis astrictionis.

Cur poma obesse sua frigida humidáq; natura possint: aqua, quæ frigida & humida est, non tantundem officiat? An ꝙ aqua pomis tenuior est, ac digeri celerius potest. 51

idcirco non ex æquo offendit, præsertim cũ membra firmare aliquantulum valeat.

52 Quam ob causam plerique cibos crassos, atque difficiles concoquere facilius possint, vt carnes bubulas: faciles, & succi cõpotes laudabilis ægre concoquant, vt pisces saxatiles? Rationem alii ad cõsuetudinem referunt, alii ad habitum quendam naturalem ingenio humano explicabilem, alii ventris calore immodico cibos concoctu faciles vltra modum pro sua facilitate concoqui, itáque perfrigi, corrumpíque censent. difficile vero, & quod modice immutatur, concoqui tantum, non præterea quicquam vitiari. Nã & paleæ quoniam perquam facile afficiuntur, in cinerem vertuntur ab igne largo, & rapido. quod ligno querno accidere non potest.

53 Cur farina hordeacea extinguere inflammationes possit, cum frigidum omne cogendi, dẽsandíque, non digerendi vim habeat. Dicendum non vi refrigerãdi, sed tergendi, discutiendíque farinam posse digerere hordeaceam. Scindit enim, & * dirimit. & verò pleraque alia rem sibi contrariam efficere queunt, videlicet nõ ratione primaria, & per se: sed secundaria, & per accidens. Exempli gratia: apium, quod calidum est, febrem minuit, non eo, quòd calidum, [similia enim se mutuò iuuãt:] sed quòd materias infestãtes

& deterget humores.

discutere, [ex venis] atque detergere potest, & vim mouendi vrinam habet. Iris itē, & hyssopum herbæ, quanuis calidiores, prosunt tamen ad laterum dolores, quoniā materias incidunt, quæ inflammationem membranæ costis subditæ excitāt, quinetiam aquæ perfusione frigidæ neruorum distentionem ex materia ortā frigida [& viscida] sedatā aduertimus, per accidens, scilicet caloris interuētu interioris. Quoties igit ex se nullo interueniēte medio quicq agit, proprie rationéque primaria rem effici dicimus. at si non ex se, sed per aliquod medium agat actionē, per accidens, rationéque secundaria proficisci dicere consueuimus.

Cur ante quàm balneas introëamus, tepidam egeramus vrinam: cum diutius intus manserimus, frigidam? Dixerim quasi per comparationem alterius ad solitum euenire. vrina enim cū tepida effluat vere foras, quoniam nostrum corpus iam frigidū est, tepidū quod emingimus, corporis comparatione sentitur. At vero intus, quoniā plus quàm vrina corpus recaleat, frigida esse videtur, quanquam aliquātulo calidior est. Constat hoc etiam, ꝙ si balneas ingressus prius, q̄ recaleas, te recipias in labrū, aqua quæ calida leuiter est, feruens admodum sentietur. sed si postquam concalfactus es, labrum adieris non ex æquo feruore eandem percipies. 54

55 Cur aqua interdum locis effossis maritimis dulcis comperiatur? Causa, quòd pars maris tenuior dulcis est: crassior salsa. quantum igitur tenuius est, dulcéque est, hoc per terræ foramina transmissum liquatúmque in ipsam se condit tellurem. quod ea effossa cōperitur. hæc eadem pars maris tenuior efferri quoque in cælum, atque in humorem dulcem, ac in pluuiam euadere solita est. Crassa illa resiccata, cocta transit in salem. Quæ igitur litore laxiori continetur, salsa propterea est, quia crassior quoque humor terram subire per meatuùm amplitudinem potest, qui salsus est.

56 Cur aqua puteorum per hiemem calida, per æstatem frigida est? Quoniam contrariū omne suum vitare contrarium semper solitū est. cum igitur frigidum, quod calido contrarium est, atque exitiosum, fugiat per æstatem, cum cælum recalet, se ad ima telluris recipiat necesse est. quo euenit, vt aqua frigida efficiatur. Contrà per hiemem, quoniam extrinsecus frigus vergit, calor ad ima fugiens aquam tepefacit. Contraria enim per idem loci & temporis simul manere natura noluerat.

57 Cur in Aegypto, quæ terra calidissima est, vinum frigidum nasci soleat? Ratio eadē illa est, quā superiori reddidimus quæstioni. calor etenim facit, vt frigida omnis qua-

litas deferat se ad radices vitium. itaque illas refrigerat: quod cum stirpibus cõmune eueniat omnibus, vites amplius sentiunt, quia molliores atque affici opportuniores sunt.

Quam ob causam aqua, quæ feruida demissa in puteum est, frigidissima fiat? Quoniam frigor putei calori pugnans aquæ demissæ, facilé que præ sua frigidissima copia superans calorem vniuersum expellit, magnáq; cum vi permeat per aquam, atque ita vehementer eam refrigerat. 58

Quam ob rem cum bestiola oculo inciderit aliqua, comprimi alterum prodest? Quoniam spiritus visui à natura delegatus, nõ præterea [per clausum] effluit: sed se colligẽs, copia larga redũdat. itaque ad apertũ oculũ sua copia deriuatus implet illũ, & tumefacit, & in priorem partẽ reddit propensiorem. vnde fit, vt quod incidit infirmũ, ac leuius, expellatur, fortasse spiritus quoq; ipse vniuersus occurrens per foramina oculi bestiolam reiicere potest. 59

Quam ob causam qui in faciem [alapis] percutiuntur, ignem videant? Quòd spiritus visui acommodatus extenuatus per ictũ ardet, profectúsque in aërem talis videtur, qualis per ictũ redditus est. Sic enim & duobus lapidibus, aut ferris mutuo attritis aër interueniens ictus, extenuatúsque maiorem in modum in ignem conuertitur. Quod idẽ 60

& in nubibus euenire certum eſt.

61 Cur non lapides omnes per mutuum attritum ignem excutiant? Quoniam ſunt qui corpore ſoluto, læui, & laxo conſtent. haud enim æque per attritum aër extenuatur, cũ nullo vehementiori afficiatur ictu propter corporis læuitatem. & cedens quoque, & ſe in foramina laxioris contextus recipiens, nõ omnis pari modo percuſſus recaleſcere poteſt. hoc etiam per attritum lignorum mutuum accidit. Ignis vero, quem de ſole, & aqua excipimus, reflexu radiorum ſolis ad vitrum, ac inde reditu ad planũ contrahitur. fit enim ita, vt aër amplius cõcalfactus igneſcat. quomodo etiam in ſpeculis agitur.

62 Cur ſcalas facilius deſcendamus, quàm aſcendamus? Quoniam in deſcendendo pondus noſtri corporis iuuat, vt pronius deferamur. at in aſcendendo vires dum põdus corporis ſuſtinent, atque efferunt, laborant. ſic enim & lapis facilius deorſum, q̃ ſurſum fertur. nã graue omne deorſũ ferri aptiſſimũ eſt

63 Cur pueri ſtatim vt ex vtero parentis in lucem venerunt, plorare incipiant? Quoniã ſenſum iam & naturam alienam ſibi experiuntur. quippe qui ex corpore calido, & molli, quo continebantur, ad aërem frigidũ prodeant. fortaſſe vel luce ipſa perculſi contriſtari vociferaríque incipiunt. Haud enim illi audiendi ſunt, qui animum dicant, quòd

amisso cælesti domicilio corpus inhabitare terrenum occepit: idcirco infantem cogere dolere, atque plorare.

Cur apes, formicæ, muscæ, atq; ad summam animalia insecta oleo pereant? Quia spirandi meatus continent angustissimos. oleum enim quoniam lētum est, intersepit, & claudit iter, ita vt via spiritui omnis denegetur. quod cum accidat, interitum sequi necesse est. [idem etiam serpentibus contingit ex iis quæ mali sunt odoris. Nam spiraculorum angustias obstruit suffimentorum crassitudo.] 64

Cur flādo calida refrigerare, frigida tēpefacere possimus? Quoniam nostra respiratio calida est, spiritus qui ore profluit, qualitatem abolere contrariam potest. calida vero refrigeramus, eò quòd calidā etiā [corū] qualitatem mouerimus, atq; digesserimus. 65

Quam ob causam carnes, quæ lunæ plenæ expositæ pernoctarunt, putrescant, & pereant? Quoniam aër orbe lunæ completo calidus reddi solet, & humidus. quæ quidem qualitates putredinem contrahunt. ita enim à natura sancitū est, vt si calor, & humor modicè adsunt, cōcoctionem efficiant. si humor paulo exuperat calorem, putredinem moueat. si nimium, extinctionem committeret. si calor valde humorem vincit, deustionem adduci necesse esset. Luna vero cum 66

quadriformi notetur habitu.primo cum æqua portione diuisa est, humida & aliquantulum calida regit. Secundo pleniter orbe, calida & quodammodo siccior est. Tertio cum senescit, sicca & frigida redditur. Quarto cum luce omni exhausta silet, frigida humidáque euadit. Tum enim expers est radiorum solis, quos calidos esse nemini ambiguum est.

67 Cur piper & synapi si solida deuorentur calfacere ventrem nequeant, si contusa nimirum queant? Quoniam quæcunque non actu, sed potentia suas continent qualitates, aliquod extrinsecus desiderant auxiliũ, quo suam potentiam ad actionem promant. Cũ enim per contusionem tenuiora reddantur, meatúsque corporis altius subeant, atque à calore moueantur natiuo; merito iam suam exercere potentiam valent. hæc eadem ratio cæteris quoque qualitatibus afferenda est. rerum autem, quæ sua qualitate agant, aliæ actu proferunt qualitatem, vt aqua, ptisana, lac. sunt enim hæc humida ex se, atque frigida præsidii nullius indigentia exterioris, quo refrigerent atque humefaciant: consimili modo & sal, & terra, & reliqua generis eiusdem. sicca enim constant natura tam potẽtia, quàm actu, & facie. At mare [salsugo], * & feruida naturæ fluenta, faciem quidem humidam præ se ferunt: sicca verò potentia,

τὰ αὐτοφυῆ τῶν

intelliguntur. contrà panis, & ſemen lini cũ ſiccam præ ſe ferant ſpeciem, humidam potentiam ſortiuntur. ὑδάτων natiuæ aquæ.

Quam ob rem pleraque omnia animalia videre interdiu queant, noctu nequeant? 68
Quoniam ſpiritum vſui viſus accommodatum habent craſſiorem, quàm vt aërem permeare ad rem vſque videndam valeat. craſſeſcit enim per noctem, cum ſolis abſentia refrigeretur: extenuatur interdiu beneficio aëris, qui tenuis, & calidus eſt. feles tamẽ & hyænæ, & veſpertiliones contrà ſe habent. cum enim interdiu nihil ferè videant, acute omnia per noctem conſpiciunt. ſpiritũ quidem illum viſorium, & tenuiſſimum, & dilucidiſſimum habent, ita vt per noctẽ hic modice incraſſeſcens, idoneus ad rerum conſpectum reddatur, per diem luce præclara ſupra modum extenuatus expandatur, & euaneſcat. quam ob rem leones quoque per ſolem ingredi acriorem non patiuntur. ſunt enim acie oculorum acutiuſcula, & ignem interdiu iidem ob eam rem fugiunt. conſtat talem leonis aciem eſſe argumento pupillæ, quæ præfulget, atque etiam partis humidæ oculorum, quæ dilucidiſſima eſt.

Quare cum per noctem inter dormiendum oculos repente aperiamus lucem percipimus? Quia ſpiritus videndi coactus, amplificatúſque indormiendo vniuerſus larga 69

copia erumpit per tenebras, atque elucet. itáque ſpeciem quandam lucis merito poteſt conſpicari.

70 Quare quos puduit, oculos deorſum vertere ſoleant? Quoniam oculos ſpeculum plane animi natura extruxerat. quippe cum cæteras quoque affectiones animi per oculos intelligamus: videlicet cum angitur, cum iraſcitur, cum verecundatur. quod cum animus perſonam quampiam reuerendam reſpicere libere, atque alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorſum à muſculis cogit. quaſi occulens partē, qua facultas conſpiciendi adminiſtrari ſolita eſt.

71 Cur ſedes audiendi humorem omnem inoffenſe præter quàm aquā patiatur? Quòd aqua præ ſua frigiditate neruum ilico audiendi miniſtrum ſubit. frigus autem omne neruis inimiciſſimum eſt.

72 Quam ob cauſam cum ventus futurus vehemens eſt, ſplendores quidam tanquam ſtellæ diſcurſent, aut tanquam fulgura coruſcent, potiſſimum per cælum ſerenum & ſudum? Dicendum iam moueri ventum incœpiſſe: verum nobis, vt corpore conſtantibus craſſiori, atque ad ſentiendum hebetiori, nōdum patet. aërem tamē ſuperiorē vt tenuiorem, ac ætheri proximiorem, mouendo incendit. atque ita nos partes illius more ſcintillarum duci cernimus. poſt vbi ventus in-

ualuit, aërē quoq; familiarē hūc terrę, & craſ
ſiorē mouet, cuius agitationem percipimus.

Cur ventus vehementius per loca ſpiret 73
anguſta quàm per ampliora? Quoniam vnū
in locum coactus vires auget, robúrque pro
ſuo profundo accipit amplius. at verò expā
ſus, diffuſúſque per ſpatia laxiora infirmus
redditur, atq; imbecillus. hinc ignis quoq;,
& aqua, & qualitas omnis coacta validior,
quàm expanſa eſt eadem ratione.

Quam ob rem nonnulli cum magna po 74
ſita procul videre nō poſſunt, parua in pro-
pinquo cernere queant: quos myopas ideo
cognominamus, quoniam non niſi conni-
uendo reſpiciant? Dicendum ſpiritum, cui
videndi officium deputatum eſt, tenuem,
ſyncerúmque in his eſſe, itaque longe dedu-
ctum vt rem apprehendere non poſſit. pro-
pinqua tamen, vel parua explorare ſuam ob
tenuitatem, ſynceritatémque non immerito
poteſt. at qui etiam minima è lōginquo cer-
nunt, vt ſenes quoque aliqui faciunt, his cau
ſa contraria reddi debet. quòd ſpiritum ocu
lorum craſſum, largúmque habent. opúſque
eſt ob eam rem moueri lōgo itineris ſpatio,
videlicet vt attenuetur, & ad rem percipien-
dam reddatur idoneus.

Quam ob cauſam canes ſoli ex omnium 75
animantium numero colligati poſt coï-
tum venereum ſoleant? Quoniam & ceruix

vuluæ caninæ angusta est, & coles in vsu venereę rei inflatur, acintumescit, nec protinꝰ retrahi potest. adde quòd semen lentum, glutinosúmque est. vtrumque verò per immodicam siccitatem accidere intelligimus. Nã & indensare arctiúsque colligere membra, & humores stringere, atque durare siccitas potest.

76 Cur soli animantium canes rabiant per æstatem? Censendum id fieri propter habitus [sicci] amplificationem. canes enim cum semper suapte natura habitu sicciori cõstãt, tum per æstum magis resiccantur, & tabent. humor enim contentus in his, totúsque habitus concalfactus, resiccatúsque supra modum incenditur. Itaque ritu hominum per febrem insanientium furiunt, & saliuam siccissimam, rubiginosissimámque emittunt, incendi totum habitum constat, eo quòd & frequenti ore anhelant, & oculos habẽt igneos & fauces reserant, oréque hiscente vagantur, vt refrigerentur. cauda item præ nimia siccitate horret, tabescit, extenuatur: nec inter eos quilibet rabit, sed qui siccissimus est. Placet quibusdam sidus quoque caniculæ rabiem canibus per delibationem quandam cælestem atque influentiam emolirí.

77 Cur qui rapide, inconsultéque incidunt, minus doleant, quàm qui cõsulto? Quoniam alteri animo sunt occupato cuique ne-

gocio, vt ex æquo ſentire præterea non poſſint. alteri ſuum animum ad membrum id vertũt, quod ſecandum eſt. atque ita, vt amplius ſentiunt: ſic vehementius dolent.

Quam ob cauſam qui onera portãt, aut trahunt, cum cantu ambulare conſueuerunt? Quoniam dum animus modulis permulcetur, attendítque numerorum ſuauitati, minus ſentire poteſt. itaq; minus ab onere angitur. hæc eadem ratio eſt, cur lugentibus tibias, atque tympana adhibeamus: & cur ad eos, qui vel morte ſuorum angũtur, & mœrent, vel morbo laborant, homines congregari, varióque vti ſermone ſolitũ ſit. animus enim cum ſe ad verba tranſferat, minus rem ſentit aduerſam. vnde veteres varia ſcenarum oblectamina ſibi excogitarunt, vt animum ſolatiis, modo his, modo illis exceptum ab angore ſeiungerent. 78

Cur Aethiopes magna ex parte cum febricitant, intereant, & cum lippiuerint exulcerentur? Quoniam calidi ſunt nimium, & ſicci. fit enim per febrem, vt omnis elementorum deſtruatur conſtantia. quandoquidẽ humor, qui eſt in his exiguus, abſumptus, atque* abditus, facit, vt tota elementorum conſtructio reſoluatur. calorem enim deleri per alimenti inopiam neceſſe eſt. qui cum defuerit, frigus oriri nulli dubiũ eſt. Quinetiam ſiccitas humore interempto exuperat. 79

deperditus.

quapropter mortua corpora ſicca & frigida ſunt. Vnde Homerus cum ex elemẽtis duo, quæ tenuiſſima, & leuiſſima ſunt, abire, & euaneſcere: duo reliqua manere corporibus mortuis noſſet, deprecatus in hunc modum eſt, Sed dii vos omnes faciant vndámque, ſolúmque, videlicet gelidos, & ſiccos. exulcerantur per lippitudinem oculi, quoniam ſanguis bilem ex inflammatione excipiẽs, oculos præ nimia acritudine exedit, & lacerat.

80 Cur in conuiuiis poculis modo contrario vtamur? Cum enim comedere incipimus, minuto bibimus poculo: cum ſatiati ſumus, amplo iam agendum cenſemus. hoc etſi contemnendum potius, quàm diſcutiendum videtur, habet tamen cauſam non ineptam. vt enim epularum gratia crebrius bibamus, à minutis incipimus poculis, atq; ad ampliora finimus: quippe cum minuta implere ſatis, vbi potare liberaliſſime libuit, nõ queant. at ſi ab amplioribus incipiamus, ocyus expleri neceſſe eſt. Itaque frequẽtius, quod epulãtes decet, haurire non poſſimus. adde quòd natura largo protinus, vniuerſóque hauſtu excepta, rem moleſte fert alienam, & copiam omnem ſucceſſiuam aſpernatur. at verò minutis exorſa, paulatinis amplioribus aſſueta, copiam quoque familiarius demum admittit, & patitur.

Quã ob causam, qui aqua intercute laborant, assidue sitiant, cum aqua sint pleni? Quoniam humor qui in his nõn digeritur, sed putrescit, salsus quoque efficitur, atq; ita stomachum resiccare potest. præsertim cum febriculæ adsunt. ad hæc, quanto venter amplius intumescit, tanto reliquum corpus minus ad portionem capiens alimentum resiccatur, vnde etiam extenuari consueuerunt. maxima enim pars sibi conuersa in aquam, ortum, amplificationémque vitii exhibet. 81

Cur per cõuiuia, vt inter initia sibi, & ante, q̃ impleamur, angustia premimur: sic post satietatẽ atq; ad finem cœnæ relaxamur, neq; vllo accubãdi cœtu *adduci præterea cõsueuimus? Quoniã principio omnes præ nimia edendi auiditate ad partẽ lectisterniorũ *exteriorẽ tendimus. hinc euenit porrò, vt non mediocri premamur angustia. At post satietatem alius in partem potius vergit inferiorem, alius in latus discumbit, alius item erectius sedet, alius vel priorem in partem inclinatur, vel in posteriorẽ paulo resupinatur: atq; ita efficitur, vt post satietatẽ relaxemur: adde q̃ oẽs inter edẽdi initia in pectus propẽsi, & in lata anixi corporis accubam°. itaq; euenit, vt ãgustia premamur, necesse sit. 82

angi

interiorem. Sic enim legit Politianus.

Quam ob causam, cum tres corporis nostri materiæ simplices, vniformésque sint, non tres quoque morbi vniformes, atque 83

ſimplices veniant: ſed plures? Duplex enim in qualibet materia genus eſt ægrotandi, videlicet continens, atque intermittens. Cenſendum propterea id accidere, quoniam nõ tantũ ex materiis morborũ diſcrimina oriũtur: verum etiã ex locis. calida enim, tenuíſq; materia febrem acutã, breuẽ, ardentémq; efficit: frigida & craſſa hebetem, & longam. ſic enim & ligna, quæ calida & ſicciſſima ſunt, vt tedæ, vt laurus, [oliua] ingẽtem excitant flammam atque ocyus abſumuntur. at quæ humida, & viridia ignem humilẽ reddunt, & fumoſum, & lentius deuruntur. locus item ſi amplus, latúſque ſit, celerius pleniúſque accendit materiam ob eam ſcilicet cauſam: quòd quantum materiæ vitiatũ eſt, coactum eodem in loco ſubſtat, perpetuáque via accenſum vitat. Sed ſi anguſtus, exiguúſque ſit, vt non totã, ſed particulatim materiam capere totam poſsit, febrem imbecillam creat, & diuturnam. Ergo ſi materiæ naturam, & locum coniunxeris, numerum omnem comperies febrium, quas putrens materia contrahere poteſt. Nam ſi in amplis cõceptaculis, id eſt venis, atque arteriis flaua bilis putreſcit, quoniam calida eſt, febrẽ accendit ardentem, acutam, breuem, qui ardor vocatus eſt. Sed ſi pituita frigida in paruis venis, & arteriis, cuti propinquis putreat, febrẽ imbecillam, & longam mouet, cui nomen

ἢ, ὑφ' ἓν ὅλον ἐξάπτεται σηπόμενον, ſic Politianus, Vnà oĩs ſcilicet humor putrefactus accẽditur.

quotidianę inditum eſt. Itē ſi flaua bilis paruis in conceptaculis putret, febrē creat breuem: diuturniorem tamen, quàm ardor ſit: quam tertianam, vel acutam ſimpliciter nominamus. Sed ſi pituita in amplis putret cōceptaculis, febrem excitat quotidiana aliquantulo breuiorem. Pari modo & atra bilis ſi amplioribus venis putreſcat, quoniā tota vno tempore incendatur, breuē agit quartanam. At ſi in paruis, diuturnam. accidit enim vt ſimul & materia frigida, craſſa, immutaríque difficilis ſit, & locus arctior obſiſtat, ne bilis tota ſimul deuri poſſit, & abſumi.

Cur febris quartana diuturnior ſit quàm quotidiana, cum pituita, quæ frigida, craſſa, lentáque ſit: quomodo etiam atra bilis, quæ quartanā agit, frigida, craſſa, atq; etiam lōge minor, quàm pituita cōtineatur? Quoniam pituita quanuis frigida, & craſſa, tamē humida eſt: humidum autem quodque facile immutari poteſt, atra bilis, ſicca & frigida eſt. Siccum autē omne difficile immutatur. Captioſè igitur agunt, qui miſſa, & quaſi operta reliqua aduerſáque qualitate frigidi, vnius affinitate, & pituitæ copia ratiocinantur. adde quòd pituita naturæ accommodatior eſt, quàm atra bilis, vnde per eſuritionē pituita pro alimento natura vti conſueuit. febre igitur quotidiana vrgente natura quan- 84

tum pituitæ vtile comperit, totum id ad corpus alendum concoquit, atque dispensat. quantum autem inutile est, id putrescens accendere potest febrem.

85 Quam ob rem materiæ nostri corporis cum quatuor sint, putrescantque omnes, genera febriendi non quatuor, sed tria cõstant? Quoniã sanguis naturæ familiarior est, alimentúmque suppeditat corpori. hic enim si abundat, plethoram, id est repletionem tantummodo creat: si putreat, non sanguis prę-terea esse potest. quippe qui recalescens flauam in bilem transeat. at reliquæ omnes materiæ, si superent, vitia per cutem maxime pariunt, vt vlcera, quæ à serpendo herpetes appellamus, vt cancros, vitiligines: sed si putreant, febrem excitare consueuerunt.

86 Cur si per parietes inuicem obiectos fenestræ sint, accidat, vt altera clausa, non prę-terea multus, ac vehemens ventus irrumpere per alterã possit? Cẽsendum hoc propterea euenire, quoniam aër excitus, id est ventus, non nisi corpore constat. ergo altera clausa, aër, qui ingressus per alteram est, domũ replet. & quoniã corpus est, nihil amplius aëris superingredi patitur, ne corpus in corpus admittatur. at si fenestra aperiatur, aër quo domum præoccuparit, pulsus per eam extruditur, itáque locum exteriori dat aëri, & cedit, vt libere ingredi valeat, qui etiam

ipse per obiectam fenestram cursu consimili effluens facit, vt alius per alteram admittatur. quod cũ assidue agatur, impetus aëris, & agitatio vehementior excitetur, necesse est.

Cur hominũ, qui amoribus detinentur partes postremæ aliàs frigidæ, aliàs calidæ efficiuntur? Censendum id propterea fieri, quia quoties angũtur, desperántque potiri se posse, quam ardent, calor insitus in profundum se contrahit cum natura, ítaque extrema omnino refrigerantur. & pallent verò ob eam rem, & tristi vultu, demissóque redduntur. At verò quoties contrà vel spem obtinent bonam, vel admodum excandescunt, calor ille natiuus idem ad cutem cum natura effunditur, itáque calidiores rubentioréſque redduntur. Quam ob rem pictores cupidinẽ aliàs tristem, anxium, iacentémque pingnnt: aliàs hilarem, subridentem, volitantem puerum item eundem [vegetum] repræsentant, quoniam cupido vehemens quidem est, sed non diuturna & stabilis. Amor enim honestus perpetuò [permanet: vt qui] vel inter bonos amicos est, vel inter parentes & liberos, vel inter maritum & vxorem. inhonestus ille parum edurat, magnáque ex parte inter externos, parúmque cognitos oritur. honestus item moderatus, ac sobrius est. inhonestus vehemens, furibundúsque. Tenet funale, atque penna- 87

tus eſt, quòd animantium videlicet animi * efferri, mutaríque facile conſueuerunt: & calor eorum natiuus [cordis] propter vehementem, aſſiduámq; ſolicitudinem [rei expetitæ] marceſcit, & vritur. * Enſis parte dextera pendet: lęua pharetra ſagittis referta pluribus, quoniam principio amor per radium oritur vnũ oculorũ. ſtatim quippe vt [quis] aſpexit, amauit. pòſt, frequentes ad rẽ amatã radios mittit, quaſi tela iaciat, & capere illã conetur. ſagittæ abditæ in pharetra ſunt: quoniam qui amant, occulte radios mittunt oculorum. accedit ad hæc conſuetudo, quæ amorem ita accendit, vt ignem auget afflatus, quanquam ortus amoris non ad conſuetudinem [propriè referendus,] ſed [nonnũquam etiam] exiſtere ſubito arbitrãdus eſt. [Semper enim amore caperetur, qui cuipiã cõſueſceret] nudus pręterea fingitur, & palã fit animus amãtis, & ſine vllo interuẽtu rei prodit cupiditas. haud enim per alium amare quis poteſt, * neque ita occulte, vt intelligi à nemine poſſit. vnde ſtatuarum quoque artifices, deos ac reges nudos ſæpenumero cauſa honoris, & laudis effingunt, ſcilicet vt perſpicua eorum poteſtas, & animo ſynceri, nullóque vitio protecti per corporis nuditatem indicendur. Plures cupidines facimus, vel quia varia libido eſt (aliud enim alius cupit. vnde Plato cupidinem * multi-

Sagittam quidem manu dextra tenet, pendet verò ad ſiniſtrã pharetra.

neque occultè, neque quẽ non nouit.

πολυκέ-

plicã beluã appellat) vel quia ſæpius euenit vt idẽ pluribus ſe cupiditatib⁹ dedat. Matrẽ omnes Venerem habere vnam dicuntur, id eſt libidinem. Venus enim libidinis effigies eſt. Ferunt Cupidinem furiam arſiſſe infernam, quoniã ſunt qui in amores turpes, deteſtandos, illicitos ruant, vt libro ſecundo allegoriarum de diis abunde docuimus.

φαλον, multorũ capitum legendũ fortè, multicipem.

Cur per ſtatum aëris peſtilentem alii intereant, alii reſiſtere poſſint? Cenſendum id habitus ratione accidere. etenim qui corpore male habito ſunt, iis aër vitiatus exiguũ quoque materiæ, quod integrum extat [inſpiratus] corrumpit, atq; ita materiæ corporis omnes deprauatæ morbos plures, & inſanabiles creant, vt moriendum ſit. at qui corpore bene habito eſt, hunc peſtilens aër aut nihil offendere, aut parum poteſt. habilitatẽ verò corporis eſſe, quæ cauſam illam efficiẽdi euocet ad agendum conſtat argumento materiarum externarum. Quercus enim difficilis paſſu ignis aſpernatrix eſt, harundo facilius ignem recipit, longe faciljus ſtuppa. verum ſi ſtuppam madefeceris, & harundinem ceperis viridem, quercum verò ſiccam, aut etiam ſulphure illitam igni mãdaueris, hæc facile corripietur, flagrabitque: ſtuppa & harundo nullum penitus ignem excipiẽt. hoc eodem exemplo reddẽda ratio eſt, cum quęritur quam ob cauſam labor febrẽ ephe- 88

meram ex tempore diei vnius appellatā potius, quàm putridā facit, aut hecticam ex firmitate habitus nominatam. [dicimus id euenire ex præcedenti corporis dispositione: & causam ad illam referimus.] quoniam si corpus spiritum integrum habet naturalem, nullisque materiarum recrementis vitiatum sit, aptum [minus esse] iá constat ad genus morbi eiusmodi concipiendum. quo enim solidius, eo siccius, & perinde languori id genus
min' op- *opportunius est. Cur item solis feruor aliis
portunū. somnum afferat, aliis remoueat, eadem illa ratio est. quorum enim caput plurimum pituitæ continet, iis ea ipsa humoris copia per solis ardorem resoluta, diffusáque cerebrum humefacit, itáque adducere somnum potest. at quorum caput humore vacat immodico, iis amplius reficcatum vigiliam auget.

89 Qua de causa sol hominem nigrum reddat, linteum candidus faciat: & ceram emolliat, lutum induret? Causam prædicta habet patientis materiæ aptitudo. materiæ nanq; nostri corporis excepta pituita quoties ni-
circa mium recalescunt, * per cutem nigrent. At linteum nitro aut salsugine purgatum, sole detersas maculas absumente, merito candidius redditur. Sol item humorem ex cera penitiorem euocans omnem, emollit. luti nimium, summúmque humorem exhauriens,
in patien siccat, atq; indurat. quòd si * præter rem pa-

tientē, atque efficientē aptitudo quoque rei patientis causam effectus adhibeat, fieri potest, vt nos quoq;, si animum pietate muniamus, si corp° victu sobrio tueamur, si spretis opibus magnis, contenti paucis degamus, labe humana immunes, quoad humanis viribus licet, euadamus, dum scilicet occasionem rei efficienti nullam suggerimus, qua agere quicquam valeat in rem patientem: siue dæmon infestus sit: siue sidus, siue quodlibet aliud, quod extinsecus causam afferat nostri erroris, vel vitii.

tis aptitudine est posita effectus ratio:

Cur qui morbo laborant regio, astricto sint aluo, excrementáque admodū alba egerunt? Quoniam flaua bilis per totum corpus eorum effusa est, quod & oculorum, & cutis colore indicatur. neque ad intestina præterea ita confluit, [pro constituta lege naturæ] vt tingere possit excremēta: neque per suam acritudinem vim excrementariam intestinorum excitat ad fæces eiiciendas. Quam ob rem ars medicinalis, quemadmodum cęterę quoque artes naturam sequens pro viribus, quoties valetudo vrget aduersa, viribus infirmis & lāguidis corporis auxiliatur. cū enim stercus excerni bilis beneficio incitātis, purgatisque soleat, videlicet ita, vt & intestina cum musculis ad ea ipsa pellenda enitantur, & stercus ipsum molle, ac lubricū per humores lentos intestinis appositos contineatur, 90

ars perquam aptè clysterē adhibuit, qui mel [detergens] vice bilis continet: vitrum verò quia purgat, & morsu incitat intestina, & musculos ad expellendum: aquam atque oleum, vt humefaciat, emolliátque fæces, quę febre exaruerunt. Constat enim aliàs naturā solam sine opera medici posse agere, vt cum iudicatur de morbis, & materia quæ concoquitur. tunc enim * natura veluti aduersariorum duorū * arbitra, morbi, & naturalis potē tiæ adest, & de ægro decernit, ac iudicat. aliàs medicum solum sine naturæ auxilio subuenire, vt cum membra, quæ suis semota sedibus sunt, medicus ipse reponit, & collocat. aliàs naturam simul, & medicum opitulari, vt cū medicus quidē sordida vlcera [&caua] purgat & obstrusa foramina reserās, liberos meatus sanguini præbet: natura verò per inuisibilia foramina vlceris sanguinem syncerum transmittit: quem per alimentorum immutationem ad eum finem confecit, vt carnem crearet. medicus item carnē recens conditam, atque infirmam medicamentis desiccantibus stringit, atque consolidat. natura colorem ad postremū adducit, & quoad maxime licet, expolit & ornat.

Hydreleū, aquā atque oleum.

modic⁹. arbiter.

91 Quam ob causam multi cum febre synocha & feruore cōtinua appellata laborasset, cutem aliquandiu nigram post decretorium diem habuerunt? Quoniam febris bili com-

missa est flaua, quę morbo inualescente deusta atrum sibi colorem hausit. itaque cum iudicaretur, pulsa in cutem ab natura summa corporis tinxit. quo modo per * albugines cutem reddi albidam nouimus. crassitudine verò materiæ accidit, vt difficulter color is deleatur.

vitiligines albas

92 Cur atra bilis si in mammam decumbat aut in crus, exesionem faciat. si in cerebrũ, nihil exedat, sed insaniam tantum excitet? Censendum propterea id fieri, quoniam in mammam venæ amplæ, permultæque propter lactis originem coëunt. itáque atrę bilis copia illò confluit. & verò in crus bilis dilabitur largior: quoniam grauiora quæque ad ima tendunt facilius, at verò in cerebrum, quia & venæ tenues, & ascensus difficilis, parũ bilis effertur. ita vt pungere illic possit, exedere nequeat. adde q̃ cum cerebrũ non modo frigidum, verum humidum etiam sit, pugnat aliqua ex parte bilis atræ naturæ, & mitigat. Quæ igitur bilis atra vehemens est, cancrum esitantem in mamma gignit, vlcus * diuturnum & depascẽs in crure, insaniam feram in cerebro. quæ autem flauior est, [ac mel ancholicus succus fæculentúsque dicitur] fluxionem tantummodo agit, & tumorem cancro similem sine exesione creat, & ad insaniam vertit leuiorem.

Chironium.

93 Quam ob rem vbi aluus suppressa nihil reddit, papyrus prosit conuoluta in longũ, intrusáque in sedem? Quoniam musculos sedis collapsos, compressósq; diducit humefacta, & excitat. quod idem etiam in vlceribus [profundis] facit, quorum oræ importunè contrahuntur, & conniuent, diductis autem musculis fæces excedunt, & quicquid affligit, reiicitur.

94 Cur vasa, quæ baucalia nominamus strepitum quendam, dum aqua implentur, reddere soleãt, vnde nomẽ his inditum est, quo modo & murmur, & susurrus, & reliqua factitia nomina dici inceperunt? Censendum id propterea fieri, quoniã vas cum nullã cõtinet aquam, plenum aëris est, corporis longe tenuioris. itáq; cum aqua in id vniuersim irrumpit, aërem tenuem facile pro sua grauitate extrudit. simul eodem in vase contineri aquã, & aërem fieri non potest. demõstratum quippe habemus nunquam duo corpora locum eundem per idem tempus posse occupare. quod cum aër sursum vniuersus per locum expellatur compressiorem, strepitum excitari illum necesse est, neque vnum, sed plures. agitur enim veluti pugna inter humorem, & aërem, cũ deorsum aërem humor premat, aër sursum humorem cõpellat. hoc enim cum vicissim crebro agatur, merito accidit, vt etiam strepitus percrebrescat.

Cur vasa, quæ harpagia nominamus, si 95
digito admoto foramẽ eorum superius obturetur, aquam nullam per foramen sui fundi emittant: sed si apertum sit, libere emittere possint? Censendum hoc propterea fieri, quoniã ore aperto aër ingrediens aquã deorsum cõpellit, cũ etiam humor ipse labi deorsum aptissimus sit. Ita efficitur, vt aqua quæ ore per digitũ clauso effluere nequit, reserato libere effluat. hinc omnem ferè fabricam machinalem per aërem atque humorẽ construimus. vt horologia, clepsydras, vt sonos simulachrorũ, cæterâq; generis eiusdem.

Cur tam vinum, quàm aqua delirium, 94
atque insaniã faciat, si inopportune febrientibus detur, cum hæc contraria inter se sint. frigida enim aqua, vinũ calidum est? Quoniam vini calor efferens sese ad partem superiorem, cerebrum cum febre deurit. itáq; primum illud animi instrumentum, quod spiritus gerens specimẽ ærheris est, commotum, vexatúmque, vim, qua sapimus, delirare, atque improbe agere cogit. constat hoc argumento multorum, qui cum corpore, & animo esset integro, suæ mẽtis esse, per vsum meri frequentem atque immodicum desierunt. aqua sanè, quoniã obtrudit foramina, & iter claudit, quo putris materia possit exhalare, putredinem febrésque auget. itáque facit, vt mẽs de suo statu moueatur. sæpe etiã

feruore nimio corporis aqua iniecta pro alimento febribus est, quemadmodum & fabri ferrarii nonnihil humoris conspergere consueuerunt, vt carbones ardentius candeant.

97 Cur mulieres, spadones, & pueri vocem reddunt acutam? Quoniam eorum arteria propter humoris copiam se dilatare nequit. diducere enim, amplificaréque meatus caloris vnius interest. Vt enim angusta tibia sonum reddit acutum: ita etiam canalis spirandi, quæ arteria nominata est aspera, vocem pro sua angustia extringit acutiorem. haud enim audiendi sunt, qui mulieres propterea vocē acutiorē emittere cēseāt, quoniā in parturiēdo, vociferare iuuat ad part° facilitatē.

98 Cur infantes [per æstatem capitis inflāmatio &] destillatio perexercet, quæ siriasis appellata est? Aestu tantisper detineri infantes multitudo dicere cōsueuit. Febriūt enim parte interiori febre tenui. Oculis subsidentibus redduntur, vigilant omnino, debilitātur. [Quidam etiam laborant profluuio vētris] Censendum propterea hoc fieri, quia infantes perquam facile affici possunt, & pituitam largiorem suo in capite continent. ergo per æstus pituita recalescens, putrescénsq; febrem accendit, & membranas cerebri feruefacit, vt insomnia angantur. Feruor deinde per arterias descendens ad sedem cordis, & spiritum* animalem feruefaciens, febrem

vitalem

ſine putredine accendit. & vero bilis augeri per febrem ſolet, quæ mouere profluuiũ poteſt, aluum mordens, & inteſtina. cauſam atque originem mali eſſe in cerebro intelligimus eo, quòd capiti admota quæcunque refrigerant proſunt, quaſi feruor extinguatur, qui inde ortus corpus totum infeſtat. accidit hoc idem etiam firmæ ætati, cum pituita redundat in capite, aut flaua bilis vel colligitur, vel etiam putreſcit. Quinetiam per aërem, quem feruidum trahimus, membra ſpiritalia recaleſcunt, & febrem per feruorem nimium excitant.

Cur difficulter vlcera rotunda curentur? Quoniã per bilem acrẽ, atque exedentẽ cõ- 99
ſiſtũt. exulceratur quippe in orbem quoties bilis guttatim confluit, & exedit. itáque fit, vt medicamenta, quæ admodũ ſicca, & prope deurendi vim habent, afferre neceſſe ſit. Medici ita volunt. naturæ vero, & ſapientiæ ſtudioſi curari hæc difficilius propterea dicunt, quoniam principium nullum eſt, vnde cicatrix adduci incipiat. circulus enim & principio caret & fine. vnde figurã hãc vlceris ferramẽto immutandam cenſent in angulos, vt pars idonea ſit, vnde cicatrix oriatur. 100

Cur ſæpe cueniat, vt locum quem ſtatuimus petere prætereamus? Quoniam noſter ſæpenumero animus rebus aliis occupatus diuerſus ita eſt, vt ſenſibus nõ plane inſiſtat

ad ea ipsa percipienda, quæ sua singulis sensibus habẽtur. fit igitur, vt quasi vidẽtes non videamus. quoniã illa vis non aduertit quæ iudex rerum sensibilium est.

101 Cur mel quod omnibus dulcissimũ est, amarum ab iis sentiatur, qui morbo laborãt regio? Quoniam eorum lingua bile amara redundat. sic etiam quæque pars alia corporis. mel igitur materiam excitat quiescentẽ, & gustus bilem amariorem percipiens falsam affert imaginationẽ, quasi mel sit amarum, quod dulce est.

102 Cur hominum admodum irascentiũ oculi* rufi efficiantur? Quoniã ira sanguinis cordi suffusi, & spiritus calidi feruor est. Hic igitur, vt tenuis ad caput effertur, atque* ad oculos, quoniam perlucidi sunt, se ostendit. & vapores ascendunt sanguinei, vnde facies quoque rubicunda existit. hoc & Homerus cum ita fieri aduertisset, Ex ritu ardentis cãdebant lumina flammæ: retulit.

velut ignei.

per.

103 Cur serpentes aqua asperſi infestentur, & fugiant? Quoniã natura sunt frigida, sicca, neruosa, exangui. hinc enim refrigerationem immodicam fugiant necesse est. habitu vero serpentes esse eiusmodi constat eò, quòd per hiemem latebras, & terræ profunda, quæ per id tempus calidiora sunt, petũt. contráq; per æstatem quòd terræ ima refrigescunt, inde discedunt, & loca poscunt te-

pidiora. quinetiam ſole occidente aërem ſæ penumero fugiunt, vt frigidiorem.

Cur ouum, non quemadmodum cum 104
aſſatur, ſic etiam cum in aqua feruenti deco quitur, rumpi poſſit? Quoniam ignem ſine aqua experitur, humor contentus in eo immodice recaleſcens copiam ſpirituum parit largiorem, quæ cum per anguſta exire cogatur, diſrupto oui tegumento exiliat neceſſe eſt. quod idem fit etiam in doliis cæteríſque fictilibus, ſi prius, quàm muſtum efferueat, obturentur. adde quòd flamma nimia teſtam oui corripiens rumpit. Quod etiam vaſis fictilibus euenit, cùm vltra modũ torrentur. quapropter ouum plerique [natura edocti] ante, quàm igni admoueant, aqua * diluunt. at vero aqua ebulliens pau- aſpergũt.
latim pro ſua mollitudine humores effundit, abſumítque relaxando, non ſubito corrumpit.

Cur per venereum coitum oculi pauliſper conniueant? Cenſendum id propterea fieri, quoniam in cõcumbendo ita voluptati nos dedimus, totíque dilabimur, vt erigere oculos, animúmque, & ſenſum in ſublime euehere nequeamus. quo fit vt animus minus corporeas ſentiat affectiones.

Cur nonnulla ex medicamẽtis ſimplicib⁹ vires cõtrarias ſimul cõtineant, vt experimẽto latiſſime patet? Maſtiche enĩ & abſtergit,

& digerit, & firmat: acetum calfacit & frigefacit. Dixerim vires illas cõtrarias propterea contineri, quoniam eorum particulæ indiui duæ per appositionem non per confusionẽ coëunt. vt arena si lento conglutinetur humore, inque vnum corpus coagmentetur, nõ per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concrescit: sed per coniunctionem, contactúmque cõsistit. Ergo si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ aut aceti inditas, cõfundíque inuicem recusantes, existimasse absurdum non est. [cùm natura de solis ipsis corporibus legem posuerit.]

107 Cur per offensionem digiti pedis inguẽ intumescere soleat? Quoniam natura subuenire parti cuique dolenti soleat. & cum materia, quæ esculenta, cognata, & benignior est, sanguine inquam pro vehiculo vtatur, cum in digitos pedis descendit cum sanguine, venas amplissimas inguinis impleri, & perinde adenes, quæ corpuscula rotũda sunt posita inter sanguinis conceptacula, necesse est. ergo per immodicam sanguinis* rarefactionem inflammatio excitatur, & tumor. quæ quidem res inguen à parte, qua oritur, corporis nomen acceperat.

Politianus σφήνωσιν legit. id est constipationem.

108 Cur auium generi vesicam, & renes natura dare noluerit? Quoniam larga humoris copia opus erat ad pennarum ortum, & in-

crementum. quinetiam continens volandi euibratio poteſt abſumere humorẽ. aues igitur hac de cauſa vſu mingendi caruerunt, cũ tamen bibunt, ſtercus larga cũ copia humoris eiiciunt.

Cur pueris calculi in veſica naſcuntur, ſenibus vero in renibus? Quoniam renes pue- 109
rorum meatus continent præanguſtos. Hinc enim terrena, craſſáque permanans materia per renes vi arctioris meatus ab vrina, & renibus, canaliculatíſque cõceptaculis propellitur ad veſicam. hæc locum præ ſua amplitudine dat tum excernendi, qua affluat vrina, tum conſiſtendi, qua materia ſubſideat, calculi: at ſeniorum renes, quoniam meatu ſunt ampliori, locum & vrinæ effluendi præbere poſſint, & terrenæ materiæ ſubſidẽdi, & concreſcendi. Colore autem calculi, quænam materia ſit quæ peperit, noſci poteſt.

Quam ob cauſam cum calculus per calo- 110
rem conſiſtat (pueri nanque calidi ſunt) & in ſenibus non niſi per illam eandem cauſam concreſcit? Haud enim tantam refrigerationem eſſe in illis putandum, quantam nix & gelu contrahunt. Quippe cum ſummum frigus renes omnino interimere poſſit. cur inquam ſi ita eſt, non medicamentis cõtrariis ad reſoluendam calculi concretionem vtamur, ſed ſimilibus, id eſt calidis: vt* ſaxapio petreſeli-
vt fęniculo, & eiuſmodi cæteris? Ipſum per no.

nimiam vſtionem, exaſſationémq; accidit, vt calculus in arenam frangatur modo pulueris, qui ex fictilibus immodicè torrefactis dilabitur. Itaque minuti calculi facile cũ arena minguntur. fieri tamen poteſt, vt etiã per frigidam potionem calculus expellatur, videlicet cum renes ita corroborentur, vt bonis admodum viribus per vim excernendi eiiciant. necnon renum feruorem immodicum, qui calculorum concreſcendorum cauſa eſt, frigida potio extinguit.

111 Cur vlcera tam renum, quàm veſicæ difficulter curentur? Quia vrina per ſuam acritudinem recentem cicatricem relacerat. vnde fit, vt & difficilius curentur, quæ in veſica conſtiterint. manet enim in ea vrina, tranſit vero tantummodo per renes.

112 Cur aquam ingreſſi balnei calidiorem poſtmodum ſentiamus, ſi moueatur? Quoniam vbi ingreſſi ſumus, aqua quæ calida nobis obducta eſt, non ſolum egit, verum affecta etiam eſt. quippe quæ & corpus calfecerit noſtrum, & refrigerata ex eo aliquantulum ſit. res enim omnes, quæ ſub ortum, atque interitum veniunt, dum efficiunt, affici etiam ipſas demonſtratum plane habemus. Quoniam igitur aqua refrigerata parumper non ex æquo præterea calfaciat, minus poſt, quàm principio calida ſentiatur neceſſe eſt, præſertim cum nec aſſueſcendi ratio deſit. q

ſi aquã mouerimus, partem quę obducta nõ ſtro corpori, & proinde moderata iã eſt, diuertimus, calidiorẽq; aliam, quæ nõ effecit, affectáq; eſt, alliciemus. quam ſuũ itẽ immodicum ſeruãtem calorẽ, merito calidiorem, & merito prope vrentẽ tantiſper experimur, donec etiam hæc efficiat, atq; afficiatur, itáque ſuo in calore frangatur. quod vice pari facere licet per ſucceſſionem. quandiu enim aquam mouemus, tandiu calida, vt eſt, quæ accedit, percipitur. vnde qui amplius ſeſe calfieri velint, [naturæ impetu] aquam aſſidue mouent, quandiu libeat calfieri.

Si omne, cum moueatur, calidius ſe ipſo 113
effici ſolet, præſertim ſi aëre, atque loco feruentiore moueatur: cur aër agitatus, ventilatúſque frigidior ſentiatur, & quidem per æſtatem cum ſolis calore feruefcit ardentiori? Hoc enim rationi pugnare videtur ſuperiori. quandoquidem aqua [calida] ſi mouetur, calidior* reddatur: aër autẽ [calidus] ſi vẽtilatur, frigidior occurrit. Cẽſendum hoc fieri propterea, quoniam quod qualitate, aut viribus ſuperat, quanq̃ euincere id poteſt quod eodem in genere minus eſt; tamen ita euincit, vt etiã ipſum mutuo aliquantulũ afficiatur à minori. Aqua igitur, quæ admodũ calida corporis noſtri cõparatione eſt, dũ calfacit, refrigeratur: nec eandẽ ſeruare qualitatẽ pręterea poteſt. At circumfuſus aër, cum per

* appareat

æſtatem mediocriter calidus, videlicet aquæ illius feruentis comparatione noſtris obducatur corporibus, quę ſtatu cæli calidiori referuent, calfit, itáque nos mutuo calfacit. Quod idem linea quoque faciunt veſtimenta. frigida enim primũ calore noſtri corporis obtepeſcunt, deinde nos mutuo calfaciũt. Ergo cum aër, qui iam calfactus à nobis eſt, per ventilationem è noſtro ſemoueatur corpore, atque alius non calfactus accedit, merito is ſentitur frigidior, qui ſubīde acceſſit.

114 Cur vlcerum cicatrices, quæ in pupilla oculi conſtiterunt, albæ videantur: cum extra pupillam, parte inquam oculi nigra, cicatrix nulla alba induci poſſit? Quoniã liquidus, ac perlucidus ille ſpiritus, cui vidēdi vis data eſt, per pupillam tantum permanat. Idcirco éuenit, vt vbi cicatrix meatus tunicæ corneæ obcæcauit, ſpiritus ille tranſmeare præterea nequeat. itáque coactus cicatricem pro ſua copia maiorem in modum illuſtrando reddere albam poteſt. & facultas quoque videndi propterea tollitur, quoniam per cō denſationem ocelli, ſpiritus non emanet.

115 Cur vt paleæ aquam ſeruare calidam, ita niuem *continere integrã poſſint, cum aduerſæ ſint iſtæ inter ſe qualitates? Naturam palearum certa, exploratáque qualitate vacare cenſeo. Quam ob rem nonnulli paleas apœas, quaſi ſequales nominarunt. cum igi-

ſeruare frigidam

tur media, & (vt ita dixerim) dubia tempera tione conſtent, qualitatem eorũ quibus obductæ ſunt, celeriter capiunt. itáque ſeruare modo calida, modo frigida poſſunt. [perinde vt cera & oleum, quæ temperata ſunt & qualitatis inſignis expertia, tuentur ſuſceptã eorum cum quibus miſcẽtur temperaturã.] Sequales, qualitatis expertes..

Cur vbi per hiemem imber deſiit, ſtellę illuſtriores videantur? Quoniam tam aër ſuperior, quàm inferior per agitationem [ventorum] extenuatur, & quaſi per imbrem deterſus conſpectum ſynceriorem corporũ cæleſtium præſtat, & tranſitum liberiorẽ oculis præbet, & ampliorem. conſtat hoc argumento eorum corporum, quæ aquis demerſa puris atque dilucidis clara, & nitida percipiuntur: turbulentis vero, & fæculentis, aut nullo modo videri poſſint, aut obſcure, & dubie. 116

Cur ſæpenumero accidat, vt inter mingẽdum inhorreſcamus? Quoniã bilis acrior confluens, & mordens veſicam totum excitat corpus ad conſentiendum, protendendũque pauliſper ſuas excernendi vires. horror enim talis excitatio eſt. quod quidem pueris potiſſimum accidit, quoniam illa ætas largiore excrementorum copia redundat, propter nimium edendi vſum, & varium. 117

Cur dolores per noctem magis ſoleant augeri? Quoniam per id tẽpus animus otio- 118

ſus eſt, nullis videndi, aut audiendi, aut guſtandi, aut cuiuſlibet ſenſus negotiis occupatus: tractúſque ad exteriora, hac de cauſa corporis affectiones per ſenſum tangendi amplius percipit. Actiones enim paucæ per noctem animales ſeruãtur, ſpiratio inquam, & cogitatio. Animum vero ductum per actiones [proprias] ad exteriora, minus corporis affectiones percipere, conſtat eo, quòd cum aut lugemus, aut ægrotamus, aut alia qualibet moleſtia angimur, amicorũ præſẽtia, & ſermo leuat noſtrum malum, & mitigat. Neq; vero ignorare debemus naturã ſuis actionibus minus interdiu fungi ſolitam, coctione inquam ciborum, materiarũ mutatione, ſanguificatione, digeſtione, nutricatione, agglutinatione, aſſimilatione, cæteriſque generis eiuſdem, animum autem ſuas per id tempus exequi potius actiones ad vſum mouendi, ſentiendi, imaginandi, cogitandi, reminiſcendi, & quicquid eiuſmodi. contráq; per noctem naturam magis, animum minus agere conſueuiſſe.

119 Cur vitra per hiemem, ſi quid vehementer calidum immittatur rumpi ſoleãt? Quoniam frigoris multum ex aëre ambiente gelido hauſerunt, quoties igitur ante, quàm vitrum tepefacimus, aquam feruentem [cõfertim] indimus, caliditas contrariam ſibi frigiditatem perſequitur. tum illa derepente

fugiẽs vnà cum ipſo ſpiritu diſtrahit corpus continens vitri, atque dirumpit. foramina quippe corporis vitri etſi viſum, ſenſúmque nullũ partiũtur, tamẽ nonnihil aëris tenuioris contineant naturæ ratio exigit. Sunt qui per nimium rigorem frigoris exiccari, induraríq; corpus vitri exiſtiment, quoniã quantũ in eo eſt tenue, vel humoris, vel aëris exprimatur inde, & euaneſcat. itáque ruptioni, fractionique reddi opportunum ſicut lignũ cùm exaruerit. Hinc enim Hippocratẽ quoque medicũ venas rumpi à frigido ſcripſiſſe affirmant. Ergo ſi ita eſt, cum nimius calor amplius vitrum reſiccet, quod ſicciuſculum occuparit, merito id irrumpere poteſt. Si tamen prius, quàm ſubeat calor, molliter tepefiat, ac moderetur, nullum penitus ſentiet detrimentum. Quemadmodum athletæ, cũ perluctandi certamen adituri ſunt, oleo ſeſe permulcent, ac reddunt ad flexus, tractúſque obedientiores. etenim & qui modulorũ ſunt ſtudioſi, ante, quàm ad rem veniant, promere nonnihil conſueuerunt, quo ſpirandi meatus relaxent, & membra emolliant ad vocem eliciendam elegantiorem. fit enim vt relaxatis meatibus, rigor facile cum ſpiritu abeat, & mollior conſtantia vitri relinquatur, quæ cedens calori ſuperuenienti immunis ruptioni omni perſiſtere valeat. Vitrum autem foramina continere inuiſibilia,

vel vaſorũ fictilium argumento probari poteſt. nam niſi pice intus cruſtentur, aquã large per æſtatem reſudant, quam continent. quinetiam vitrum ipſum per æſtatem aqua admiſſa frigida reſudare: per hiemẽ ſi aquã continet feruidam, fumigare vidimus, & corticem vero mali medici, ſi vitrum admotum extinſecus collidas, humor contentus qualitatem corticis recipit, vt poſſit eundem reddere odorem.

120 Cur pueri præſertim infantes in terram [cadentes] non facile quemadmodum viri infringantur? Cenſendum corpora puerorũ propter ſuam mollitiem ſic duritiæ ſoli cedere, vt eius vires intentas, rigidúmque ictum reſoluant, & hebetent adeò, vt parum affici poſſint. At viri, quoniam duro ſunt corpore, ſoli duritati, aut lapidis cuiuſpiam renituntur. itáque amplius ictum intẽdunt, vt lapis pro ſua acriori duritia agere efficacius poſſit. Hac eadem ratione ſpongia quoque frãgi [cadens] non poteſt. vitrũ autem, & fictile, & aliud quodlibet generis eiuſdem cum ceciderit, frangitur. Hinc etiam cauſam duces, cur vehemens venti inpetus quercũ euertat, harundinem illæſam prætereat. quercus enim vt prædura, valida, ampla, excelſa vento renititur. itáque facit, vt impetus plenius intendatur, atque forteſcat. harundo vt mollis, leuis, tenuis, breuis huc & illuc flatui ce-

dens aduerso vires noxias tuto trãsmittit,& hebetat. hinc & athleta cum suo resistit,atq; renititur aduersario,vires sibi contrarias auget, cum aliquantulum cedit, & huc & illuc circumagit,resoluit facilius,& prosternit.

Cur infantes,cum modulos audiant,primũ vagitu cessent,deinde dormire incipiãt? 121
Quoniam modulandi ratio,quæ musica nominatur, essentiæ nostri animi indita á natura est,vt etiam cæteras omnes scientias haberi insitas opinio fert, nõ aliter quàm in igne calor insitus sit. neque per doctrinam quicquam acquiri,sed per reminiscentiam,atque recordationem omia sciri Plato author est. Igitur quoties animus concentum aliquem, modulúmque comptiorem sentiat, primum reminiscens,ac repetens cogit infantẽ quiescere,tum permulctus in somnum vertit. sic enim intelligendum, vt artes omnes habitu syncero,promptóque in animo insint,quandiu immunis luceat sordibus corporis. demerso autem in corpus, pollutóque, omnia obliuioni mandentur,& delitescant.

Cur nutrices cum in somnũ velint puerulos vertere, mouere eos consueuerunt? vt 122
humores * delapsi per agitationem cerebrũ fusi.
moueant. quod homines ætatis perfectæ nunquam patiuntur.

Cur aliqui ex vinolentis gemina videãt?
Quoniam musculi oculorum varie humore

completi, factíque proni & languidi, oculos deprauant, vertúntque alterum ſurſum, alterum deorſum. itáque radii óculorũ non eundem in locum præterea concurſare poſſunt, ſed diuerſas partes eiuſdem corporis adeũt, vt cum radii ſeorſum mittantur, conſpectũ rei geminari neceſſe ſit. conſtat hoc etiã eo, quòd qui alterum oculum premit, ſurſúmq; impellit, gemina omnia videt.

124 Cur qui ab ortu naturæ ſtrabones ſunt, gemina non conſpiciunt? Quoniam oculos non ſurſum, deorſúmque habẽt deprauatos, ſed dextrorſum, ac ſiniſtrorſum. quòd enim oculi ſuum obtinent ſitum, id eſt directum, radii eundem in locum profluant, atq; identidem referant neceſſe eſt.

125 Cur pubeſcentes aduleſcentuli videlicet annum ætatis circiter quartumdecimum vocem reddere aſperiorem incipiant, quod tragescere à vocis hircinæ aſperitate dici ſolet? Quoniam per id tempus natura parens, & gubernatrix humani corporis magnã vniuerſámque agit mutationem, argumentum quòd fœminarum mammas tum ampliari ſolitum eſt, vt lactis idonea ſint conceptacula, & ſedes quoque augetur coxarum, vt capax ſit fœtus futuri. virorum pectus, & dorſa amplificantur, vt onera ſuſtinere valeant grauiora. Teſtes item ampliores reddũtur, vt ſemen ſatis gignant, & teneant. & coles

insignem accipit magnitudinem, vt per ampliorem meatum genitura expeditius profluat. Quinetiam totum corpus iisdem ipsis ampliari solitum sit. quod vel morborũ mutationes abolitionésque indicãt, [quæ circa annum quartum decimũ solent cõtingere.] &vocis*ergo asperitas, qua de re agim⁹, per spiritalis membri immutationem tunc euenit. cum enim arteria aspera dilatetur, accidit, vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, cuiusque pars interior inæquabili structura ad guttur vsque ascendat. igitur spiritus cũ per eas partes emanet, quasi per itineris inequalitatem impingat, vocem etiam inæqualem, asperam, & raucam agit. quod idem etiam accidit iis, quorũ arteria destillatione infestãte affecta per ductionem est. delapso nanque humore læuis interior mẽbrana [variè imbuta] facta inæqualis, exitũ etiam spiritus præstat inæqualem. talis hircorum quoque arteria est, & guttur, ob nimium humorẽ. & qui immodice oleo vtuntur, illo eodem vitio non carent. qui *cum per intentos, frequentésque clamores rauce *proferant, hi denique siccitate arteriæ vocem reddunt inæqualem, & asperam. At vero gruum arteria, cæterarumque auium, quę raucè vociferantur, facta est à natura omni ex parte aspera, quoniam ita esset ad id commodior, quod author illa, & parens

quoque

vero.

proferũt

omnium ſpectabat. Poſt pubem vero adule-
ſcentes trageſcere deſinunt, quòd iam in ple
num arteria tota ſit dilatata, ſuámque natu-
ralem æqualitatem receperit.

126 Cur oleum epotum vomitum moueat, &
potiſſimum bilis flauæ? Quia vt leue, & ſu-
periorum appetẽs, cibos ad ſtomachum in-
uitat, & effert. quibus ſtomachus ipſe op-
preſſus, aggrauatúſque vim excernendi inci
tat ad euomẽdum. ſed maxime bilem reiicit
flauam, quia leuis hæc, & tenuis eſt, & faci-
lius petens ſuperiora. Oleum vero factum
ſic eſſe à natura, vt ſemper ad locũ tendat ſu-
periorem perſpicuum eſt. quoties enim cui-
quam miſcetur humori. recipit ſe ad ſedem
ſuperiorem, & innatat.

127 Cur oleum humidis nullis ſe permiſcere
patiatur? Quia cum lentum, ſuíque pertinax
ſit, in particulas ſecari indiuiduas, cæteríſq;
humoribus cõmiſceri neſcit. hinc dilapſum
quidem in humũ nõ poteſt celeriter ſubire.

128 Cur oleũ, & aqua ſæpe & facile gelu du-
rentur: vinum, acetum, garum, aut nunquã,
aut rarenter congelaſcant? Quoniam oleum
nulla exuperat qualitate, ſed medio potius
conſtat temperamento. refrigerari ob eam
rem cito poteſt, atque adeò vehementer, vt
ſtringatur, & conſiſtat. aqua quia [ex ſe] fri-
gida eſt, facilius ſe ipſa frigidior redditur,
itáque gelaſcit. at garum quia tenue, & cali-

dum eſt, idcirco minus perriget. & vinum quoque eadem illa de cauſa poteſt reſiſtere. Acetum vero quia partibus tenuiſſimis conſtat, incongelabile eſt.

Cur quæ contraria ſunt qualitate, efficere identidem valeant? Nam vt frigus, ita etiã calor humorem ſtringit. aqua enim gelu cogitur. Calculus calore in veſica concreſcit. Per diuerſas id effici vires cenſendũ eſt. Calor enim quia nimium abſumit humorem, indurat. gelu quia cogit, conſtipátque, humorem omnem ſqualidiuſculum exprimit. ſicut ſpongia manu compreſſa humorẽ quẽ ſuis in foraminibus continet, emittit. 129

Cur ſæpe contingat, vt *frigus ægrotum affligens ſe remittat, ſi ſtrepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tempus, quo frigus vrget, aut ſi aquæ copia in ægrotum vniuerſa iaciatur? Quoniam ſæpenumero materiis iam per temporis ſpatium cõcoctis, attenuatíſque, calor naturalis ex cute ad partem corporis interiorem vniuerſus irrumpens, materiam morbi digerit, & abſumit. quod idem etiam facere theriaca poteſt, & pars magna generis calidi & ſicci, modo oportune poſt concoctionem ſumãtur. 130 rigor.

¶ Quare qui diu circunaguntur præter cõſuetudinem, cadere ſolent? Quia cùm ſpiritus animalis in cerebro per illum motũ neceſſario perturbatus, & cum humoribus cõ- 131

fusus, ineptus deinceps euadat ad suscipiendã animæ facultatẽ, sensum motúmque suppeditantem: nulla vi ad neruos & musculos peruadente, fit vt moles corporis, quæ sustineri ac vehi ab animali spiritu desinit, feratur in terrá pro suo pondere ac nutu insito. Hinc autẽ offunduntur oculis tenebrę: quòd spiritus videndi facultate præditus, sit perturbatus: nec perinde vt sensus reliqui, suũ tueatur munus. At iis qui paulatim & diu circũagi consueuerunt, rarò istud accidit. quia per illam consuetudinem anima desinit haberi apud naturam peregrina: ac ipsi cõciliatur. Quod enim paulatim, diu, & cõtinenter fit: desinit tandem esse insolens: ac sensum fugere incipit, vt nihil omnino percipiatur.

132 ¶ Quare vitrea specula splẽdeãt plurimũ? Quoniã stanni natura quo intus illiuuntur, cùm sit pellucida, vitro ex se perspicuo commista, magis resplẽdet: & radios suos per vitri exiguos meatus transmittens, ac externã illius corporis faciẽ duplicãs, reddit magnopere lucidã. Qualitatũ porrò aliæ quidẽ vires suas in profundũ nequaq̃ trãsmittunt: vt albũ, nigrũ, fuluũ, & huiusmodi: alię penitus transfundũt per transmutationẽ: vt frigus, calor, siccitas, humor, quæ propterea ad discrimẽ & cõparationẽ supradictarũ, effectrices qualitates à philosophis & medicis appellantur.

Quam ob causam in speculis, atq; ãquis 133
dilucidis nostram speciem cõspicere valeamus? Quoniam oculorum radii profecti in corpora, quæ nobis splẽdida* obducta sunt, refringantur, ac suam repetant sedem. speciẽ enim nostram iam sibi habẽt obductã postq̃ refracti sunt, itáque illã cõnspiciunt. [Quòd autem species quædam emigrent à facie, neque id sit absurdum: apparet in iis qui inter arbores versantur. quorum facies est ideo pallida, quia pallidæ quædam qualitates ex foliorum viriditate renigrent in faciem: quę cùm in aquam profluentem feruntur, ipsa eundem reddit colorem.

* opposita

Cur vastæ, synceræque speluncæ, & loca 134
excelsa, puráque soleãt resonare? Quoniam loca eiusmodi, vbi aërem ictũ, quæ vox est, exceperunt, refringunt, nobísque reddunt eundem aërem, quem nos percussimus, afformauimúsque in vocem. vox enim aërem, aër locum ferit. & quo plenius percussus hic percutit, eo vehementius resonare necesse est, loca humida, vtpote molliora illato ictui cedunt. itaque omnis impetus elanguescit, vt nulla effici posit reciprocatio. [pro magnitudine autem & qualitate vocis ictíque aeris, quantitas & qualitas redditur respondentis soni] errore igitur vulgus Echo [tanquam numen] reueretur, & colit, errore Pana deum illam arsisse credidit.

Pan enim homo doctus causam resonantiæ primus indagauit, ductúsque auiditate noscendi, cum aliquandiu in scrutando elaboraret, moleste ferebat, more eorum, qui puella, quam arserint, potiri non queunt. Vt etiã Endymion homo cælestiũ cursuum studiosus, cum lunæ cursus, faciésque varias quæreret, noctéque vigilaret, interdiu dormiret, deliciæ lunæ fuisse, somnóq; dormiuisse inexpugnabili, edoctúsque ab ea, vt philosophus, causæ ipsius solutionem fingitur. Illũ etiam pastorem fuisse ferunt, quòd in solitudinibus, ac excelsis montibus lunæ motum specularetur. citharam verò habuisse, quia quæ alta sunt, à ventis magis effluentur, siue quòd concentum cælestium figurarum indagauerit. Quinetiam Prometheus, quòd studio rerum cælestium flagrarit, naturámque, & situm, & causam sydereæ aquilæ indagando elaborarit, libidinéque pernoscendi tabuerit, dum beneficio Herculis hominis doctioris rem didicerit, quam desyderauit, fabulã de se præbuit cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur lacerantem, exedentémque amouerat.

135 Cur aqua manens, parúmque alta iacto in eam lapide orbes agat permultos? Cẽsendum lapidem per sui iactus vehementiam vndique aquam à se propellere, atque ita orbem agere, primum pleniorem. sed cum ad

terram vſque lapis deferatur, ſuaque mole aquã deinceps ſecet, diſpellatque, merito non vnum, ſed plures orbes conficere poteſt. primum enim aquam per ſumma feriens dirimit, inde ſuo continenti delapſu depellendo, alium atque alium orbem ducit, idque tantiſper vice agitur ſucceſſiua, dũ lapis ſtet, atque quieſcat. quòd tamen ſe lapidis cõtentio paulatim remittit, idcirco orbem poſteriorem eo, qui proxime anteceſſit minorem obduci neceſſe eſt. quando etiam aqua varie hunc ſcilicet in modum lapidis iactu depelli conſueuit.

¶ Quare multi exiſtimant riſum ex liene oriri, hoc argumẽto quòd quibus lien ſcirrho, id eſt tumore duro vitiatus eſt, nõ perinde ſint ad ridẽdum comparati, vt qui ſunt incolumes: ſed ſint mœſtiores? Lien nõ propriò ac per ſe, ſed ex accidẽti riſus cauſa cenſendus eſt. Quandiu enim eſt ſanus, omnino fœculentum & melancholicum ſuccum ex iecinoro trahit: atq; ita dum ſanguis purus & defœcatus totum corpus cerebrũque peruadit: naturam ſimul & animam non aliter quàm vnum oblectat, exhilarat, & in tranquillam rectamque cõſtitutionem traducit. inde autem riſus excitatur. 136

Cur mulæ parere nequeant? Quoniam ex animalibus conſtant ſpecie diuerſis. miſtio enim ſeminum, quæ tam habitu, quàm 137

natura inter se discrepant, aliud quidpiam præter vires suorum simplicium conficit, & naturam eorum penitus abolet. quemadmodum albi & nigri mistio abolitis extremis coloribus alium parit colorem fuscum nominatum, qui neuter extremorum est. igitur habitus genitalis aboletur, & specierum habilitas omnis destruitur, quæ creatrix certi indiuidui est.

138 Quam ob rem qui surdi ab ortu naturæ sunt, iidem & muti viuant? Quoniam quæ nunquam audierũt, hæc fari nequeunt. medicis tamen placet, vt par idem neruorum sit, cuius pars altera ad linguã, altera ad aures vsque porrigatur, atque ita necesse sit cõmunem accidere affectionem. Verum mutos fieri, qui ex morbo surdescunt, negant, propterea quod pars altera tantum, quæ scilicet audiendi officio delegata est, suas vires amiserit. & mutos quoque eadem ex causa, non etiam surdos reddi affirmant. videlicet, quòd alterius nerui linguæ accommodati læsio est.

139 Cur plerique post, quàm ieiunarunt, cibo ingesto * frigere incipiant? Quoniam vsu solito cibi prætermisso bilescunt, & materiam aggregant acriorem. post enim cibo ingesto membris iam confirmatis, bilis cutem versus expellitur. itaq; fit, vt rigor oriatur, cum bilis membra remordeat, excitét-

rigere

que ad repellendum.

Cur ſues, cum ſurſum videre cogantur ſileant? Quoniam genus id animãtium vnũ ſemper pronum in terram eſt, cibi auidum, & rebus gaudens fœdis, ac ſordidis. idcirco ſubita mutatione conſpectus ſtupeſcit, lucíſque copia perculſum, vocem emittere nullam poteſt. ſunt tamen qui aſperam huius animalis arteriam cõprimi per anguſtiam velint, cum in ſublime erigitur. 140

Cur ſtercoribus ſues gaudeant? Medici rationem reddunt, quòd iecur habeant maximum: quod quidem membrum ſedes cupiditatis, ſiue libidinis eſt. Ariſtoteles philoſophus aliter docuit. quòd enim ſues naribus craſſis, interceptisque ſunt, idcirco vim hebetem olfaciendi habere, itaque fœtorem nequire percipere ſcripſerat. 141

Cur vlceribus ſaneſcentibus inflammationeque ceſſante, prurigo ſoleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratũ reliquias materiæ noxiæ, quę vlcus commiſerit, expellit. cum enim per cutem illæ digerantur, atque excutiantur, pruriginem pariunt. 142

Cur alterius oculi morbus grauior, multoque diuturnior eſſe, quàm vtriuſque conſueuit? Ratio bifariã reddi poteſt. aut enim quia fluxio in alterum tantum oculum tota decumbit. redditur nanque infirmius, quod diuiditur, eoq; magis hebetatur, quo ſectũ 143

numerosius est. aut quia cũ alter integer oculus frequenter se moueat, cogit etiam ægrũ toties moueri, quod noxiũ est. quietẽ enim summũ esse remediũ mẽbri affecti nouimꝰ.

144 Cur homo amplius, & crebrius, & vehementius, quàm cætera animalia soleat sternutare? Quoniam cibo, & potione largius, magisque varie vtitur, & sæpenumero vltra satietatem repletur. hinc enim cũ cibos satis concoquere nequeat, multum spiritus ob humoris copiam mouet, spiritus verò præ sua tenuitate efferens se ad cerebrũ, cogit id crebro ad se expellendum incitari, [& sternutamentum facere] Strepitus itaq; mouetur, quoniam per nares meatus denique arctiores spiritus extrudatur vniuersus. quẽadmodum etiam ad partes inferiores spiritꝰ idem euolutus murmur per intestina excitat, & per sedem insigni cum sono excedit. atque etiam ad superiora enixus ructũ per stomachum agit, & vocem per guttur, & sonitum ac tinnitum per aures.

145 Cur defunctorum pili & vngues augeri aliquandiu soleant? An nõ augeri censendũ, sed carne emacerata, consumptaque partes imas, quæ ante opertæ latebant, detegi, atque patere: itaq; fallere quasi per adiectionem auctum quicquam sit. An, quod nõnulli volunt, augeri vngues vel mortuo homine propterea possunt, quoniam per excre-

menta vacantemque materiã oriantur. mortua autem corpora in recremẽta per cariem resoluuntur: quæ cum per foramina extremaque corporis effluant, merito pilos augent, & vngues.

Cur digitis manuum potius, quàm pedum nascantur, quæ albugines appellatæ sunt: & per puerilem magis, quàm per firmã ætatem? Quoniam pituitæ excremento oriuntur, quæ in pueris potius vt edacioribus, atque otiosioribus superat. Vnguibus autem pedum minus propterea hoc accidit vitiũ, quoniam pedes per ambulationem frequentem, & agitationẽ amplius exercentur. itaq; vacantem illam materiam digerunt melius, atque absumunt. 246

Cur pili pedum non cum barba, aut capillis, sed lentius canescere soleant? Eadẽ illa reddenda ratio est. pedes enim per continentem, contentioremque ambulationem excrementum pituitosum, quod canos efficit, digerunt, atque consumunt. & pubes quoque sero canescit, quia pars calidior est, & pituitam absumere per coitum venereum potest. 147

Cur homini vox, atq; sermo lente perficiatur: cætera animalium genera aut statim, aut paulo pòst vocem suam reddere plene incipiant? Quoniam vox hominum multiplicior, & artificiosior est, & doctrinam magis desiderat. bestiarum simplicior, & natu- 148

ralis potius est, quàm animalis.

149 Cur plurima ex animalibus suas peruibrare caudas soleant, cum notos sibi agnoscant: & cur leo iratus costas per caudã verberet, atque etiam taurus? Quoniam dorsi medullam ad caudam vsque habent porrectam, quæ vim continet animalem, & motionis authorem. igitur cum animal notum sibi agnoscat, per caudam quasi per manum ritu hominum excipit, & partem sui corporis mouet, quæ agilior, & promptior est. Leonum verò & taurorum anima, vt per irã affici potest cum natura: sic eãdem naturam propterea moueri vehemẽtius cogit. vt etiã homines sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percutere nouimus. cum enim illico vlcisci animus nequeat, alio quodam modo feruorem suum extinguit, id est ictu, aut strepitu, aut alio quolibet generis eiusdem remedio.

150 Quam ob causam hordeum tostum, redactumque in puluerem cicatricibus equorum conspersum faciat, vt pili non albi, sed cæteris [qualescunque sint] vnicolores oriantur? Quoniam vim discutiendi, purgandique obtinens detergit, atque absumit excremẽtum pituitæ, atque materiam omnem vitiosam, quam vlcus per membri infirmitatem collegerat.

Cur hominibus pili per cicatrices oriri nequeant, equis verò queant? Quoniam cutis hominum ſpiſſior eſt. quod pili indicant ipſi, qui molles, ac tenues ſunt. & cicatrix verò, quòd longe quàm cutis ſpiſſior, foramina omnino adducit, & excæcat. at verò equis laxior cutis eſt. quod pilis eorum percipitur, qui duri, craſſique exeunt. quare cutis foramina claudi ex toto per cicatricem non poſſunt. ergo cum ſubiecta, collectáque excrementa per meatus tenues, qui relicti ſunt, exeant, & concreſcant, pilos gignunt & augent. 11

Cur hominibus morſis à dipſade, ſitiq; ob eam rem intolerabili detentis, theriaca, quæ calida & ſicca eſt, ſitim epota extinguat, non augeat? Cenſendum non ſui habitus ratione theriacam ſitim poſſe extinguere, ſed auxilio, quod membris afferre offenſis poteſt, & ſuæ penitioris naturæ ratione. conſtat enim ex pluribus herbis, quæ ſingulæ membris principalibus ſubueniunt ſingulis. Dictamum enim cordi accommodatur. quippe quod mirifice cor firmet, atque conſeruet. Eupatorium iecur adiuuat. Scolopendrium lienem*. Petrapium os ventriculi. Hyſſopus* tranſuerſum ſeptum, atque pulmonem. Inula campana renes. Ruta laxum inteſtinum. Gentiana cerebrum. Se- 12

petroſolinum.

ὑπερῴακότα.

ſeli veſicam. [Quæque igitur pars rei dulcedine velut mollis allecta, trahit quod ſibi eſt familiare ad ſui tutelam.] His omnibus viperarum carnes miſcentur, quæ vi ſuæ naturæ contra venenata omnia genera, omnemque illatam iniuriam, auxiliantur. Igitur cum membra omnia præſidiũ ſibi ex theriaca trahant, merito malũ ſedatur, quod ſitim creat atque ita extingui ſitim congruum eſt.

PRIMI PROBLEMATVM ALEXANDRI APHRODISIEI LIBRI FINIS.

ALEXANDRI APRODISIEI PROBLEMATUM Liber Secundus, Theodoro Gaza interprete.

PRAEFATIO.

Sculapii donũ, omnia quæ ſunt ad humanæ vitæ vſus cõparata, dignitate lõge antecellit. Proponit enim regulã ad quã corporis animati & ratione prædici aura ſit exigenda, cuius conſeruatio & moderata cuſtodia omnium cæterarum artium conſtituit principia, ſenſus quidem ipſos exacuens: corporis autẽ membra, inuentionis inſtrumenta, victus ratione cõfirmans. Hæc, illa quæ rectè quidem iam ſunt inuenta, probè conſeruat: quæ verò incompletè conſtructa, explet & emendat, corporis curam gerit: nequæ animam negligit. Refert enim imaginem philoſophiæ, cuius finem ſuum conſtituit principium: nec ſpeculationis naturalis eſt expers. Nam eorum quæ ſunt, percepta & intellecta compoſitione, deficientium mẽſuram cognoſcit. Enimuero eſt inuentum verè diuinum & beatum: in rationũ firmitate poſitũ. Itaque, hanc laudem percipiat: & in ſcientiarum referatur

E

numerũ. Quòd si quis ad artium nomen audeat reuocare: non ob hæc, sed propter patientem materiam, subiectam. Quamobrẽ, ipsa quidem per se considerata, ratione formæ, scientia meritò censetur. Vt pote quæ certas habeat demonstrationes, scientiã efficientes. ad corporis verò curam compulsa, & materiam complexa, ars efficitur: coacta. Res ita habet, vt in animæ ratione. Hãc philosophorũ plerique confitentur esse immortalem: quòd & incorporea sit, & per se moueatur. nonnullorum autem reclamat oratio, disputãtium corruptioni esse obnoxiã: quòd sit immersa affectionibus materiæ. At qui non patitur anima, sicut apposita ostendet similitudo. Sic se habet in corpore anima, vt in aqua pùrissima radius solis. quandiu enim est perlucida, refert imaginem infusæ figuræ. quòd si alicunde perturbetur: commutatur quidem eius substantia, & occultatur qui antè apparebat radius: illęsus tamen secundum propriam actionẽ. sicut etiã sæpenumero solis radii intercipiũtur, interiecta nube: illesa ipsius natura, interitus experte. Quemadmodum igitur de anima cognouimus: sic intelligamus & de medicina. ipsa enĩ per se, primariò certa, primariò firma, & immutabilis est: quatenꝰ euadit scientia. dum autem cum materia habet commercium. ista priuatur dignitate: ars effecta, &

ſua firmitate ſpoliata. Cæterũ non eſt æquũ intueri quod fit ſecundario: vt pote quod eſt accidentis. ſed quod primariò: id quod obtinet rationem ſubſtantiæ. Porrò autem decerpta quæſtionum pauca quædam capita explicauimus: non quantum res exigebat, ſed p noſtro ſenſu ac iudicio: vtilia quidé ipſa, medicinã capeſſentibus: & iis præcipuè qui rationem exercent: ſed adiumẽtum etiã non paruum adferentia ad rerum inuentionem.

Quam ob cauſam qui per arduam febrem inſaniunt, vt laxius, ſic plenius ſoleant reſpirare? Animam per neruos, ac muſculos fungi ſuis muneribus certum eſt. Pectus igitur, totúſque thorax per ea ipſa mouetur media. ſed quoniam vires animæ læſæ ſunt, deſerunt ſuum officium: nec neruis & muſculis ex æquo præterea imperant. itáque meritò fit, vt ſpiritus interſtitione reddatur laxior. plenius tamen eius gratia rei effunditur, vt cor ſatis poſſit refrigerari. vis enim vitalis exurgit, & vim animalem ſtimulat, interitum plane minitans, niſi ſuum ad munus redeat, ſpiritumque reddat & trahat. Ergo quod anima exequi aſsidue propter morbum nequiuit, hoc vires cordis ob ſui vſus neceſſitatem amplitudine ſpirandi compenſare conſueuerunt. 1. 2.

Quam ob cauſam * æſtuoſos eſſe neceſſe ſit, quorum pulmo inflammatione labo- * ſomnieloſos.

rat? Quoniam eorũ pulmo humoris copiã continens calorem excipit aduentitium. factus enim sic est, vt assidue moueretur. hinc vapores quoque citantur, qui suam ob leuitatem sese ad * sedem cerebri efferunt, à qua concrescunt, & in naturã suæ originis transeunt. quod idem etiam in balneis, atq; opertis lebetibus euenire videmus. vapores enim suum omnem calorem amittũt, redduntúrq; ex natura cerebri lõgè ortu suo frigidiores, atque ita [duplicato frigore, principem facultatem consopire, &] morbum creare aliquem possunt.

caluariã.

3 Cur tabe ii consumàntur, quibus gargar penitus abscissum est? Quoniã quandiu gargar tegmẽtum gutturis extet, aër qui per os trahitur, recalescit, & antequam adeat pulmonem, desistit à suo immodico frigore. cõtrà verò illo detracto aër prius ad pulmonẽ defertur, quàm moderetur. itaque supra modum refrigerat, & sanguinem contentum in conceptaculis* indurat, & pulmonem facit [ad motum] tardiorem. quòd cum per vim pulmo moueri enitatur, rumpuntur conceptacula sanguinis. quam ob rem tabem oriri necesse est. Hic addidisse non ab re forsitan sit, quid gargar, quid columella, qd vua oris significet. Gargar illa carnicula est, quã gutturi pro tegmẽto natura addidit, nomine à sòni genere indito, vt etiam susurrũ,

figit & concretũ reddit.

& murmur, & reliqua huiuſcemodi noſtri maiores nominarunt. Columella vitiũ gargaris eſt, cum ſcilicet in longũ per fluxionẽ adducitur. & vuam quoque gargar idem per morbum appellare ſolemus, quoties per inflammationem ſpeciem accipit vuæ acini. ſunt qui fundibulum gargar ipſum appellẽt eo, q̃ ſuprà amplius, infrà arctius eſt.

Cur hominum malæ rubeant, quorum pulmo inflammatione laborat? Quoniã ſanguis cum in pulmone ebulliat, vaporem ſibi ſimilem emittit. quod enim oritur, ſimilitudinem ſuæ originis præferat, eſſe nececeſſe perpetuum eſt. Hic igitur vapor cum prę ſua leuitate ad malas ſe extulit, conſiſtit: atque ita per cutis tenuitatem, veluti per vitrum colorem ſuum oſtendit. 4

Cur pituitam per hiemem naſci, augeríque ſolitum eſt, cũ per id tempus parte interiore corporis ſimus calidiores, vt Hippocrates medicus libro Aphoriſmorũ ſcribit? Quoniam cibos, quos per hyemem largius ſumimus, venter minus concoquere poteſt. Ergo larga iſta ciborum copia preſſus, calore inſito quaſi extincto, pituitam per refrigerationem gignit. quæ ſanguis imperfectus quidã non perperam poteſt appellari. 5

Cur in terra Aegypto, quæ calidiſſima eſt, vinum fieri frigidũ ſoleat contrà in Scythia, quæ frigidiſſima eſt, calidũ fiat? Vinũ 6

omne calidum eſt. verum quoniã aliud magis, minúſve alio hanc obtinet qualitatem, nomen illud contrarii habitus accipit: frigidúmque vocatur, quia lõge minus calidum eſt. Terra autem Aegyptus vina frigidiora cæterorũ ſcilicet comparatione affert, quoniam calor illius cæli immodicus ita humũ elaxat, vt calorem omnem ſoli inteſtinũ euocet, atq; abſumat. Scythia quòd frigida eſt, calorem ad ima terræ compellit, atque includit: itá que vina efficit calida, & validiora. Quod idem etiam incolis terræ Scythiæ, & Aethiopiæ accidit. Aethiopes enim loca inhabitãtes feruentiſſima, timidi ſunt, & effœminati, & nigri. Scytharum gens ſedem gelidam tenens, animoſa, fortis, & cãdida eſt. quippe cum calor Aethiopibus eductus ad ſumma corporis ſit, quod atro cutis colore indicatur, Scythis interiora teneat, ſitúſque in ſedibus ſit principibus, id eſt corde, & iecore. quod coloris candor plane oſtendit.

7 Hęc quęſtio ẽ alicũde adiecta. eſt enim frigidior ratio, q̃ pro huius authoris eruditõne

¶ Cur ęſtate, frigida ſunt olera & fructus: cuiuſmodi ſunt pepones, cucurbitæ, intyba. hyeme autẽ calida: velut braſſica, radiculæ, rapa, paſtinacę? Quoniã ſolis motº circa polum, non eſt vniuſmodi. Aeſtate enim, ſuperiorem zonam tenet: ſicut declarat dierũ lõngitudo, vnde calefiunt quidem quę ſuper terram extant: plantæ verò refrigerantur. At hyeme, inferius percurrẽs hemiſphęrium, ac

terram penitus calefaciens, plantas reddit calidiores.

Cur ex febre ardua pulmonis inflamma 8
tio excitetur, Inflammatione pulmonis febrem oriri arduam haudquaquã necesse sit? Quoniam ardor ex bili proficiscitur flaua, quæ ad ventriculum, & pulmonem è suis refluere conceptaculis solita est. Igitur natura cum varie materiam noxiam reiicere tẽtet, si tenuis materia sit, & vires suppetant, & tẽpus calidum iuuet, per sudorẽ causam morbi exhaurit. Si ecõtrario, per aluum educit, aut per os euomit. quod magna ex parte facere solita est, quoniã & oris habitus in propinquo est, & bilis flaua efferri aptior est, q̃ deferri. quod cum se bilis pulmoni insinuet, membrúmque id impleat totum, excitat inflammationem, quam peripneumoniam nominamus. Ardor tamen nullus oritur, quoniam prius extinguitur. quàm vt possit committere ardorem.

¶ Quare Hippocrates qui in febriũ vigo- 9
re cibum offerre vetat, permittit in morbo lateris & pulmonum inflammatione? Dicit enim vbi de ptissana scribit, non esse eã præbendam, nisi pus in sublime feratur. non ferri autem sursum neq; expui: morbi initium ostendit. Quoniam in aliis quidem morbis, natura coquit humores: in aliis verò, etiam morborum causas expellit, per vrinas & de-

iectiones. In his porrò non oportet cibum assumere: ne causa morbi neglecta, ad illum conficiendum natura incumbat. quam oportet singulari certamine cum morbo pugnare. In morbo autem lateris, natura quidẽ coquit vitiosum humorẽ: anima verò euacuat: accedente musculorum auxilio. Hæc enim thoracæ contracto, vi propria expellit reliquias infestantis humoris. Accedit quòd natura quidẽ inutilibus humoribus proprii alimenti loco interim abutitur animales verò partes, cùm sensu sint præditæ · quod prauũ est, secernunt: quod vtile, sibi asciscunt. Quã ob rem, nutrire consentaneum est: vt musculis roboratis, ad expellẽdam humorum molestiam insurgamus.

10 Cur febris tertiana quæ ex bili, materia calida, agili, efficaci, creatur, die vno prætermisso accedat: Quotidina quæ ex pituita prouenit, materia frigida, graui, hebete, nullum intermittat diẽ: Quartana diebus duobus intermissis cõflictare incipiat? Quartana cum exiguũ materiæ habeat, statim à sudore, aut vomitu potest digeri. itáque [vacuata causa] accessio ad tertium vsque diem protollitur, donec tantum materiæ moueatur, quantum valeat infestare. [Quòd si copiosam fingas esse materiam, accessio erit cõtinua] Quotidiana quòd ex larga [humida] crassáque materia oritur, frequens est.

morbũ verò per copiam augeri materiæ cõ
ſtat ex [mot⁹ vehemẽtia, in] febre cõtinẽte.
hæc enim quia ſanguine abundãte puenit,
nullã obtinet intermiſſionẽ. Quotidiana ta-
men, quia minus, quàm continens habet ma
teriæ, nonnihil intermiſſionis, quod vel ſen
ſu percipi poteſt, oſtẽdit. multóq; amplius,
tertiana, quam materia calida & tenuis con-
didit. atque etiam longe amplius quartana.
quo enim minus materiæ ſubeſt, eo lentius
venit acceſſio. quin & quintana, & ſeptana
& nonana committi poteſt, prout minus, mi
núſve materiæ vitiatum eſt. ſic enim natura
ſtatuit, vt ſanguis, qui noſtra aleret corpora,
cæteris omnibus materiis eſſet largior. pitui
ta locum teneret ſecundum. nam hæc quoq;
[per famem] alere poteſt. bilis flaua tertio
loco haberetur. hæc enim ſuam ob acritudi-
nem vſum nullum præſtat alendi. atra bilis
ſortis eſſet poſtremæ, quoniam naturæ eſt
inimica. quippe quæ membra exedat, atque
interimat. [Si itaque quiſpiam reliquorum
humorum trium augeatur: mala corporis di
citur habitudo. ſin quatuor humores pro ra-
tione ſuæ quantitatis augeantur æqualiter,
plenitudo appellatur.]

Cur vbi altera gena reſoluta eſt, non ei 11
remedia admoueamus, ſed alteri? Quoniam
cũ duo muſculi obiecti inter ſeſe genas mo-
ueant, ſi accidat vt eorum alteruter reſolua-

tur, reliquus ſuã vim integram pręterea obtinet, trahítq; ad ſe alterum languentem, ita vt [qui incolumis eſt muſculus, æger videatur, &] pars ſana rugetur, ægra diſtendatur, trahatúrque [ac ſana videri poſſit] hoc idem etiam euenire oculis [diſtortis] nouimus. Nam ſi pupilla in angulũ vergat amplioré, minoris anguli facta reſolutio eſt: ſi ad minorem, econtrariò. [Atq; hoc tibi pro regula eſto in muſculorum reſolutione: ꝙ nõ ex aſpectu, ſed ratione faciendum ſit iudiciũ.]

12 Cur ſi pes offendatur, inguen intumeſcere ſoleat? Quoniam vis animalis ad poſtremas vſque corporis partes per neruos ſe porrigit, atque ita cũ oblæſus pes ſit, crus quidẽ totum perreptat. ſed nihil agit, quoniam locũ nullum idoneum inuenit. pòſt verò vbi in inguen ipſum decubuit, nacta iã ſedẽ aptiorem ſubſiſtit: aggreſſáq; adenem, vitiat eius habitum, ínq; tumorem excitat cõtrariũ naturæ. adenes corpora ſunt parua, rotunda, laxa, inter amplas venas, & arterias poſita modo cuneolorũ, no conceptacula ipſa humida ex copia ſanguinis mutuo putrerẽt adeſu. & equidem eo ipſo venarum humore nutriuntur, & inflammati inguina faciunt, concalleſcentes ſcrofulas committunt.

ϛκιῤῥῶμενοι 13 Cõcalleſcẽtes, indurati.

Cur capitis pars anterior calueat, vnde caluaria nominata eſt, tempora hirtiora reddantur? Quoniam partes capitis eminentio-

res humoris indigent. Quam ob rẽ suos continere pilos non queunt, inferiores autẽ vtpote humidiores pilorũ copiam & gignũt, & seruant: quomodo etiam telluris loca excelsa, atque saxosa parum fructificant: submissa, & humecta fœcundiora sane experimur.

Quam ob causam, cum ex quatuor elementis constemus, id est, igne, aëre, aqua, & terra, non quatuor, sed tria illa contineamus genera, humidum, solidum, animale siue spirabile? Quoniam, vt aliquibus placet, ignis in aëris transit naturam, quemadmodum & aërem concoctum extenuatúmque ignẽ gignere nouimus. [in lapidum attritu interceptũ.] Sunt tamen qui vel igneam ipsam naturam actu esse opinentur, vt nõ tria, sed quatuor enumerẽt genera: igneum, animale, humidum, terrenum. 14

Cur in abscessuum doloribus * frigus præcedere, febrem sequi solitũ sit? Quoniã calor naturalis vehementia doloris cõflictus cedit, ac recipit se ad loca interiora [rem insolentem abhorrens] qua de causa corporis summa refrigerantur, & sanguinis conceptàcula concrescunt. pòst tamẽ, vbi calor se recollegerit, expulsúsq; bonis viribus partes sui corporis omnes aduersus iniuriam frigoris occuparit, sanguis concretus recalescit, atque diffunditur, itâque conceptacula 15 rigor

vaporis repleta accendere febrem possunt. adde quòd cum membro affecto cæteræ omnes partes cõsentiant, iniuriam collectionis quasi propulsando, vires excernendo intendunt, ac excitant. horror itaque, * frigúsque exultat, febrẽ verò posthac sanguis putridus accendit, & auget.

rigórque

16 Cur ex fructibus alii partem inutilem intus contineant, vt palmulæ, pruna, persica: alii extrinsecus ea ipsa cõtineantur, vt nuces, vt mala punica? Quoniã natura cum ortum æternum, vicésque succedendi perpetuas moliretur, prætegenda occultandáque semina, quæ ortum præstarent, censuit. * [Nouerat enim inde seruatum iri speciem: at in malis punicis & cæteris id genus, ex plantis & stolonib⁹ generis successionem fieri:] sic tamẽ, vt ne pulpam quidem suorũ fructuum nudã relinqueret.

ista oĩa in græco nõ sunt.

17 Quam ob rem aut semẽ, & pulpam eodem tegmento muniuit: aut semen ligno intus inclusit? Pulpam autem membrana, aut corio, aut alio quolibet eiusmodi quantum satis esset, operuit. denique varie de custodia fructuum, prout res exigebat, & patiebatur, curauit.

Cur fieri potest, vt qui carnes bubulas cõcoquũt, pisces saxatiles cõcoquere nequeãt? Carnes bubulæ, quoniam duræ sunt, vi magna caloris conficiuntur, & concoquuntur.

materiam enim patientem causæ respondere efficienti conuenit. aliter fieri non potest, vt effectus is prodeat, quem vel natura, vel hominis ingenium spectet. quòd si venter supra modum calidus sit, piscis non paulatim concoquetur: sed subito corripietur, deuretur, fumigabitur, vt cruditatem pene quod accidit, imitetur.

Cur homines qui tabe laborant, vnguibus reddi aduncis videantur? Vngues quia corpore constant solido, tabescere nequeũt. quippe cum affici difficulter possit, quod solidũ sit. verum carne vndique tabefacta speciem aduncam illam ementiuntur, sensúmque decipiunt. Licet hic de tabe illa adiicere. Vlcus quod ex hoc vitio in pulmone committitur, insanabile propterea est, quoniam nunquam pulmo quiescit. natura enim ita cõstruxerat, vt per motum cordis perennem pulmo assidue moueretur, atque agitaretur. Quinetiam cum pus per tussim efferatur, vlcus amplius lacerari necesse est. 18

Cur in febriendo carnes minuantur, pili augeantur & vngues: contrà in conualescendo pili defluãt, corpus augeatur? Quoniam alimenta pilis per excrementa administrari natura voluit. quæ quidẽ excrementa redundare in febriendo solent per adustionẽ [humorum.] Ergo vt corpus propter habitum malum enutriri non potest: sic pilus abunde 19

iam habet, quo nutriatur. verum cum vires ſuas colligere corpus incipiat, conſumptis iam materiis omnibus, redactíſque quaſi in puluerem vapores deſiſtũt, atque ita per alimenti inopiam pili defluunt. corpus tamen effœtum cibos auidius trahit, liberaliúſque replens ſeſe, augetur, & viget.

Cur ſi quod in vrina ſubſidet album ſit,
20 bonum dari indicium exiſtimemus? Quoniam partes ſolidiores firmioréſque noſtri corporis, id eſt oſſa, neruos, venas, arterias colorem habere huiuſmodi certum eſt. Coloris enim ſimilitudo naturales iam vires reconciliari, corroboraríq; indicat. quippe cũ natura partibus ſolidis & firmis [circa humores & ſpiritus] ſedẽ ſuam crediderit. fit enim vt cùm [morbi] materia in cõceptaculis cõcoquatur, & per vrinã, quod concoctum inutile eſt, excernatur: color quoq; rei concoquentis, qui albus eſt, diſtringatur, atque (vt ita loquar) delibetur. Quam ob rẽ cum vires per febrẽ debilitatæ paulatim materiã concoquant vitioſam, principio parũ agũt: itáque exiguũ admodũ cũ vrina mittunt. quod pro ſua leuitate ſublime ſpecie araneę ſupernatat, facítque, quod enæorema, id eſt ſublimitamentũ vocatũ eſt. deinde cũ proficiant, ampliúſq; poſsint concoquere, plus excernũt. quod in medio vrinæ conſiſtens, facit, quod nubeculã appellamus. eo nanq; magis

magis delabitur, quo factũ grauius est. Post, vbi per materiæ morbosæ omnis cõcoctionẽ plene excernitur, iam, quod ante leue pẽdebat, graue pro sua copia subsidet, fundóq; vasis coniungitur: redditque quod hypostasin, id est subsidens, siue substantiã nominamus. Quod plane sanitatis est indicium. Materiam enim vitiatam, quæ integro permista sanguini est, demum natura ex toto per concoctionẽ secernere, atq; reiicere potest. albedo igitur subsidentis, colorẽ solidiorum mẽbrorum, hoc est sedis virium seruari significat. Læuitas materiæ concoctæ æqualitatem ostẽdit. quod partim enim crassius, partim tenuius est, inæqualitatem cõcoctæ materiæ indicat. cõtinentia talis videlicet, vt nihil distractũ, discussúmve sit, plenam virium efficentiam præfert. Respondet pus in *collectionibus subsidẽti in vrinis. verũ pus fœtidũ est, quoniam in angusto arcetur quod putret, vt neq; difflari, neque misceri possit cum sanguine. quippe quod per summa corporis cuti substare solitum fit. Subsidens illud vrinæ, quoniam econtrario se habeat, meritò fœtore immune est.

φλεγμονῶν, inflammationibus.

Quã ob causam febrẽ bilis & faciat, & tollat? Facit cum excitata acrior reddatur, vt putreat. Tollit cũ viribus naturæ intentis ad id expellendũ quod detrimẽto est, ea quoq; foras versus cõcurrat, atq; ita educta, causam 21

morbi per ſuam detractionem aboleat.

22 Cur oculi ſubſident eorum, quos angor detinet? Quoniam per angorẽ anima intus vergit, itaq; corpus cõſidet, atq; tabeſcit. cuius rei cõtrariũ illis euenit: qui vehementer irati ſunt. Oculis enim reddũtur propẽſioribus, videlicet ob animæ impetũ ad exteriora. fit enĩ, vt quócũq; vis animæ tẽdat, eódẽ ctiã inſtrumẽta, materiæq; moueantur.

23 Cur oſſa, quæ validiora ſunt, ex lapſu, caſúque frangantur: caro quæ mollior, & *mobilior eſt, ictus iniuriam euadit? Quoniam quæ validiora ſunt, rei noxam inuehenti renituntur: itáque ſua perſiſtendi contentione corrumpuntur, quæ autem infirma, & mollia ſunt, locũ rei dant occurrenti, & cedunt: itáq; tutius ſubterfugiunt. licet hoc etiam in ſtirpib°, & in quibuſuis aliis reb° cõſpicari.

ἀδυνὴς, debilior.

24 Quid eſt quod ſpadones proceros, blæſóſque faciat? Proceros humoris copia reddit, & caloris inopia: blæſos imbecillitas facit. Cum enim eorum partes inferiores nequeant ſuſtinere ſuperiores, facile peruertuntur. itáque vitium, quod blæſitatem pedum vocamus, committitur. quod idem etiam ædificiis accidit, niſi ſuperior moles fundamẽtis reſpondeat. [talis autem in eunuchis magnitudo non exiſtit ex naturæ prouidentia, ſed detracto per artem conſumentis caloris

fomitem.]

Cur partes corporis nostri postremas 25
rigere maxime soleamus? Quoniã tenues,
neruosæ,* vesangues, atque ob eam rem fri pauci sã-
gidæ sunt. guinis.

Cur per metum aut horrorem pili erigi 26
solent? Quoniam affectus omnes refrigerãt.
refrigeratio autem foramina cutis adducit,
& condensat. pilus quippe cum vndique a-
stringatur, intenditur, atque erigitur.

Cur homines melãcholici munera qui- 27
dem naturæ exequi valeant? quippe qui ci-
bos concoquant, atque in sanguinẽ vertant,
animi nullũ munus integre exequi queant?
haud enim rectè hi cogitare possunt, quibus
atra bilis redundat. Quoniam vitiosus hic
habitus sedem animi, qua sapimus, id est ce
rebrum occupat, & deprauat.

Cur morbi, qui crebrius veniunt, curari 28
possunt facilius, quàm qui rarò? Quoniam
quod sæpius euenire solet, minus naturam
infestat, videlicet ratione assuetudinis. adde
q̃ crebriores cõmittere parua deprauatio ha
bitus potest: graues magna inducit. curatur
autẽ facilius, quod ex causa prodiit leuiore.

Quam ob causam qui febriunt, plus si- 29
ti, quàm fame affligantur: qui conualescunt
plus famescant, quàm sitiant? Quoniam sitis
ex nimio calore febris consistit. quemadmo

dum etiam iis, qui bene valent, si multum meri hauserint, sitis oriatur necesse est. fit enim sitis ex nimio calore vt modo dixi, aut à siccitate, videlicet humore absumpto: quod iis accidit, qui ieiunarunt. Verum famem non sentiunt, quoniam multum vitiosæ materiæ suo in stomacho continent. Contrà qui conualescunt, propterea fament, ꝙ febris late humores consumpserit. siti nõ infestantur, quòd febre sublata, corpus refrigeratur, & rehumescit.

30 ¶ Quare cũ moritur homo, pediculi suis emigrant locis? Quoniam desiderãt teporem & alimentum: quæ à sanguine petebantur qui cùm sit refrigeratus & consumptus: discedunt, locũ priori similem vestigantes.

31 ¶ Quare quæ iugulãtur animalia assiduè calcitrant? Propter dolorem, potius quàm quòd conuellantur.

32 Quam ob causam caudæ quorundã animalium abscissæ magis, quàm reliquũ corpus moueantur? Quoniam propter meatuũ suorum angustiam magis seruãt naturalem calorem, quo vis mouendi, & sentiendi continetur. vnde fit vt etiam si quiescant, rursus moueantur, si tangas.

33 Cur medicina [purgante] epota* oculi primũ perturbẽtur, & caligent: pòst purgatione peracta, emendẽtur, atque acutius videant? Quoniam principio materias medi-

cũ trabes perfectè numera-

cina mouet, trahitque ad ventrem. quare vaporum copiam excitat, quæ ad caput efferitur, perturbátque cerebrum, vt neq; sensus, neque cogitatio constare integre possit [inde dissimiles videntur trabes ac variæ.] post vbi materiæ excesserunt, extinctúsque est omnis vapor, nihil præterea est, quod vel sensum, vel rationem impediat.

ri possũt: homo sit satis purgatus.

Cur tabidis & purulẽtis [nonnullis] copia interdum pediculorum oriatur? Quoniam pus humores corrumpit. humores denique vitiati calore naturali concalfacti, animalia creant. sicut etiam in cœno, aut quibuslibet fæcibus, enasci vermes cõsueuerũt: [& in intestinorum excremẽtis lumbrici.] 34

Cur vehementius per ictum testium doleamus? Quoniam appendices testium sentire maxime omnium membrorũ possunt. adde quòd natura summam voluptatem ex pene oriri voluit, vt propensiores essem⁹ ad rem veneream. qua vna genus humanũ seruari potest [est enim pars neruosa] atqui testibus cum pene, & cognatio & sedes communis est. ergo communem etiam affectionem, sensionemque sortiantur necesse est. at vbi magna sensio est, indidem etiam magna voluptas exultat. vbi autẽ magna voluptas est, dolor etiam indidem vehemẽtior. bono enim maiori, malum obiici maius certũ est. Hic subiungere illa non incongruũ censeo. 35

Consensus rerum atque affectus communis trifariã fieri solitus est. aut enim per cognationem: vt cerebri, & stomachi. habẽt enim communem copiam neruorũ. aut per situs propinquitatem: vt cordis, & stomachi. sic enim cor sentit, quoties materia acrior stomachum mordet, mouetúrque ad id expellendum quod molestum est. aut per imbecillitatem, & transitionem: vt cum pedis digito offenso inguen tumescit. Dum enim vis naturæ cum sanguine ad partem læsam festinat, adenes inguinis sanguine implentur, & contumescunt. Accommodari vel moribus, ac vitæ hominum tripartita hæc diuisio potest. Dolemus enim vicẽ cuiuspiam, vel quia parentela coniuncti sumus, vel quia vicini habitamus, vel quia casum audimus miserabilem. atque ita efficitur, vi affectio, tũ propria quædam, tum communis obueniat.

36 Cur super lippitudine caput totondisse ad cutem iuuet? Quoniam melius caput diffiatur, liberiúsque per suos meatus digerit materiam vacantem, & fluitantem.

37 Cur vbi ex tenebris ad lucem, aut ex luce ad tenebras venimus, non statim cernere valeamus? An quòd tenebræ crassiori, frigidioriqúe constant aẽre, itaq; * diducunt cõfunduntque spiritum, cui cernendi munus accõmodatum est. lux vero quòd clara, candida, & calida est, spiritũ illum digerit, atq;

condensant.

dispergit. cum autem per temporis aliquantulum spatium assuescat, cernere integre potest. adde quòd ex contrario, subito in contrarium traducti rei nouitate turbamur, vt minus cernere ex æquo præterea valeamus.

Cur in bestiis febres, omnésq; abditi affectus difficilius curentur, periculosiorésq; sint, quàm in homine? An quoniam naturã sentiendiq́ue potestatẽ parte intima sui corporis gerũt immersam, nõ ad exteriora per rationem euocatam, quemadmodum homines habent. ergo si ita est, merito sensus dolorem percipit vehementiorem, viréſque omnes naturę prosternit, immergitq́ue. adde quòd bestiæ vt affici minus aptæ quàm homines sunt, sic etiam curari difficilius possunt. causam enim mali vehementiorem vrgere necesse est, quandoquidem id ægrotat, quod in morbum difficile incidit. 38

Cur bullæ, quas imber excitat, indiciũ afferant imbris vehementioris? Quoniam aquę copia & vaporis spiritum multum gignit, & crassum. qui cum vndique aquã subeat, erigátque in deuexum, inflat, & facie vesicæ afformat. quomodo etiam vitrum inflari potest, & genus omne humoris, cum ebulliat, conuerti in spiritum, atque * intumescere solitum est. [quia aqua rotundum est elementum: sicut cætera. cuius quidẽ rei est indicium, quòd ipsa coniecta in arborum fo- 39

rotũdum fieri.

lia, aut è ſublimi demiſſa: rotunda conſiſtit. quæ enim ratio eſt partis, eadem eſt totius aquæ. Nam eſt ſimilium partium.]

40 Cur minus doloris per ſectionem cutis caput integentis percipiamus, quàm cum quælibet alia pars ſecatur? Quoniam minus carnis muſculoſæ in capite quàm ceteris corporis partibus eſt.

41 Quam ob cauſam ex conualeſcentium pedib° ſquamæ magna ex parte diſtringantur, atque etiam ex manibus, quanquam raro? Propterea quia materia ferri deorſum aptiſſima eſt. & verò pedes à ſede cordis poſiti longius, & ob eam rem frigidiores, minus excrementa concoquere atque digerere poſſunt.

42 Cur tabes, ſcabies, lippitudo, mala contagioſa ſint: aqua intercutis, [febris] & ſtupor totius corporis, cui nomen apoplexia, tranſire in alium nunquam ſoleant? Quoniã oculus quidem, vt humidus, affectioniq̃ue opportunus facile morboſis deprauatur radiis, qui cum ſpiritu à lippientis oculo proficiſcuntur. tabes autem [expirando] putrem aërem reddit, qui tractus ab homine ſano pulmonem, membrum affectu facile vitiat, & corrumpit. Scabies quoque cum per ſumma corporis ſit, lentámque ſaniem emittat, facile ſeſe propagare, cutémque integri corporis vitiare poteſt. cæteri ſanè morbi, aut

positi intus cutem attingere nequeunt, nullámve reddunt delibationem, vt aqua intercutis, vt stupor attonitus. aut cum per summa corporis natēt, nihil tamen humoris præ nimia sua lentitate, & siccitate, & corpulentia emittunt: vt albugo, vt lepra. aut positi quidem parte interiore sunt: sed quoniam nihil pestilens, atque putrefaciens mittant, suū aliorsum transmittere vitium non possunt, vt febres crebriores, & solitæ.

Cur nonnullis febre laborantibus lienes augeantur? An quoniam [bibitam] affluētius aquam hauriunt. est enim membrū id laxius, atq; fungosius. An quia debile est, materias illuc affluentes facilius excipit. 43

Cur senes & pueri magis, quàm qui ætate sunt firmiore, calculosi sunt? Pueri vt edaciores, senes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per cruditatem colligunt excrementa, quæ calculum contrahunt. 44

Cur titillatio, & fricatio plantarum somnū afferre possunt? Quoniā extrema neruorū eò concurrunt, & coëunt. his enim vehiculis pertractatio illa leuis ad cerebrū vsq; transmissa permulcet animū, atq; ad requiē, somnumq; inuitat. sunt qui excremētis causam tribuāt, quę tum sua proniore natura, tū motione pedū frequētiore ad palmas delabantur, rursusque per mediocrem fricandi motum remeent, neruisque aliquantisper ad 45

cerebrum peruehantur. itaque sede illa superiore oppleta somnum concilient,

45 Cur ampliores crebriorésque lunæ defectus fiant, quàm solis? Quoniam luna tam in terminos deficiendi coituum, quàm in turbine vmbræ ex terra per solis diametrũ ortæ incurrit. & quidem crebrius lunam eò deuenire propter sui orbis celeriorem absolutionem necesse est: Sol per coitus tantum defectioni deputatos obumbratur, cum scilicet luna cursum per eos agat, occultétque faciẽ superiorem. quòd tamen sol longe maior, q̃ luna est, totus abscondi non potest. luna sæpius tota occulitur. Mouere æs, ferrúmque multitudo, quoties luna aut sol deficit, consueuit, quasi * spiritꝰ quosdã vitiosos velint depellere. haud enim per id tempus lumina benigne terram aspiciunt, neque benefica delibatio inde manat, qua mali infestiqúe spiritus repelli possint, & coërceri.

malos genios.

47 Cur infantes, qui septimo mense in lucem venerint, viuere possint: qui octauo, nõ possint. Quoniam septenarius perfectus numerus est, & vt Pythagoras censet, & omnes sciẽtiæ numerorum professores [ac musici] autumant, octonarius imperfectus est. Itáq; quod tunc prodiit, imperfectum, minúsque aptum ad vitam est. qua ratione etiam monstra viuere nequeũt. quippe quæ non ex consulto naturæ orta sint, sed impfecta, vel per

inopiam, vel per ſuperantiam, & temeritatem materiæ forma diuerſa contra naturę legem peruenerint. nihil enim imperfectũ vel tempore, vel forma à natura creari ſolet. quã ob rem ſi quid tale erumpat, id edurare non ſolet. Naſci infantes mẽſe ſeptimo poſſunt, quoties vis afformandi [in vtero] validiſſima eſt, & ſanguinem ſibi obtinet commodum. ſic enim ocyus rem perficere poteſt. Sed ſi econtrario eſt, decimo exeant neceſſe eſt. Numerum tam ſeptenarium, quàm denarium eſſe perfectum varie conſtat. orbem nanq; terrarum ſeptem inſignibus ſtellis regendum nouimus. homo ſeptimo menſe dentire incipit. anno ſeptimo dentes permutat. quartodecimo, id eſt bis ſeptem annis peractis, pubeſcere incipit. vigeſimoprimo firmam aggreditur ætatem. quod tempus ter ſeptem annis conſummatur. morbi numero ſeptenario iudicantur. Luna per ſeptenarium ſuas accipit formas. mẽſes ſeptenis cõſtant diebus. vocales literæ ſeptẽ ſunt. & denarius quoq; numerus ortũ omnẽ, atq; interirũ rerum cõplectitur. author Ariſtoteles eſt [ac philoſophi.] & numer⁹ omnis ex denario oritur per repetitionem. Vndecim enim & duodecim, & reliqui oẽs ſequentes, vnitates quib⁹ denarius cõſtat, repetũt. & homines priſci non tabulis, ſed dextris ſuis rẽ, de qua agerent, cõfirmare ſolebãt, videlicet

numeri denarii causa, quem diligit explent.

48 Cur ouum [valde] pressum vtroq; extremo ambabus manibus frangi nequeat: pressum latere facile frangitur? Quoniã per angulos tantummodo suos manibus renititur opprimentibus. Est enim angulus quod quaque in structura validius constet. adde quòd pressum per extrema, parte minima sentit: pressum per latera, parte ampla conflictatur, vt facile possit destrui.

49 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diuti⁹ [naturæ instinctu] moueamus? Quoniã meat⁹ sic ampliatur, & spiritũ, qui sonitũ excitat, digerit, atque transmittit. Quineti ã spũs ipse qui p contentioré digiti motũ attenuatur, secerni meli⁹ potest.

50 Cur fœminæ omnes calculũ sua in vesica lente cõcipiant? Quoniã ceruicem vesicæ ampliorem, q̃ mares habeant. hinc enim fieri potest, vt cum vrina excrementum quoq; eiiciatur, quod calculum contrahit.

51 Cur genus stirpium sylueſtriũ validius, & lætius esse soleat, quàm vrbanum. vnde dici solet tellurem esse matrem sylueſtriũ, nouercam autem vrbanorum? Quoniam solertia naturæ, non humani ingenii creatur. caret enim humoris nimia copia, quæ satiuas stirpes elaxat, atque effœminat.

52 Cur musculi transuerse insecti difficili⁹ vniantur, & curentur? Quoniam fibræ, si-

láque neruosa affatim ita inciduntur. Natura enim neruum carpsit, in quo fila discreuit permulta, quibus carnem vndiq; veluti deducto porrectoq; stamine texuit, fecitq; musculum, nomine à similitudine muris animalis translato. cui sanè oppositum neruũ condidit, [ipsis fibris rursus in vnum collectis] qui tendo à tendendo vocatus est, cuius extremum artubus partium mouendarum annexuit. cúmque rem mollẽ duræ cõiungere sine vllius interuẽtu nequiret (sunt enim contraria) per ossa, medullamq; membrũ quoddam neruaceũ edidit, quod copulam nominamus, eoq; tendonis partẽ postremam alligauit, ex quo vsu nomẽ copulæ accepit. Musculum solers naturæ ingenium alibi in globi speciem collegit, alibi in membranæ planum attenuauit. Denique pro vsu membri mouendi musculum quoque aptissimè accõmodauit. Nam vbi membrum magnum, ac validum trahi deberet, vt crus, coactiorem, pleniorémq; musculum afformauit. Talem enim res postulabat, vt mouendi vim ampliorem contineret. vbi paruum aut inualidum esset regendum, vt palpebra, aut* ligula, musculum membranæ similem addidit. Quoniam membra eiusmodi parum potentiæ mouentis desiderarent. epiglottis.

Cur aliqui fascinari possint, pręsertimq; pueri? Quoniam talem sortiuntur naturam, 53

vt affici perquam facile possint, & immutari. genus id vitii tale est. Qui summa animi nequitia perpolluti liberalem aliquam, exosculandámque formam conspicati mouentur, radios sui conspectus vitiatos transmittunt, quasi veneno quodam vitio sui animi radios veluti telum illinant, iaciántque in rem, cuius inuidia tenétur, & desiderio. prodit igitur de pupilla radius exitialis, qui per oculos obducti hominis subit, vertítq; quã aggressus naturam est, malóque habitu deprauat, vt mox corpus languescat, morbóq; laboret. quàm verò aditus per oculos pateat contagioni, constat etiam ex iis, qui mortua hominum corpora contueri recusant, ne radii sui cõspectus [refracti, per oculos] aliquam sibi luem, pestémque referant. Sed omnium maxime pueri vitio illo capiuntur. Quoniam natura tenerrima sunt, facillimé-que affici à quolibet possunt.

Quam ob rem nonnullis [vehemẽter]
54 tussientibus, aut euomentibus splendorum quædam imagines ante oculos obuersari appareant? Quoniam abductio vehemens pectoris & ventris humores sursum cõpellit, & spiritus. qui cum ad oculos veniant, spiritum conspiciendi perturbant, atque depra. uant ita, vt foris illas imagines ementiãtur. quod si vapor ductu oblongiori est, imagines etiam hac eadem forma apparent. item

ſi bilis ex vitello cognominata vaporẽ exci tat, aurum imagines imitantur. ſi pituita mo uet, albi ſuſpitio occurrit. Ad ſummam pro figura coloréque cauſæ viſa quoque imaginamur. Qui tamen per febrem arduam deli rant, atque inſaniunt. iis de cerebro ipſo vapores ad conſpectorium ſpiritũ funduntur. & verò qui oculorum ſuffuſione infeſtãtur, eaſdem illas ſibi videntur videre imagines.

Cur qui aquã bibere conſueuerunt, acutius videãt? Quòd vini copia flatus nimium excitans ſpiritum conſpectiuum, ſenſusque omnes perturbat & vitiat. 55

Cur qui oculis cæſiis ſunt, vehementius ex lippitudine doleãt, nec pati poſſint acerbitatem medicamentorũ? Quoniam oculorum humorem omnem, & à cryſtallo illum cognominatũ propenſiorem ad partem exteriorem patentiorémque ſenſui continent. at qui nigris ſunt oculis, minus ob cauſam contrariam ſentiunt. 56

Cur qui leuiter euomunt, pituitam egerant: qui plenius, bilẽ: qui ſupra modũ, etiã ſanguinẽ? Quoniã qui vehemẽter intẽdunt, materias quoq; imis infixas poſſunt euellere. pituita verò vt craſſa, illinitur, atq; ob eã rem vel à leuiore excitatione moueri, ac reiici poteſt. ꝙ ſi bilis quoq; per ventrẽ innatet, ocyus mouebitur, q̃ pituita. Verũ materiæ, quæ in venis continentur, egeri per medica- 57

mentum hoc modo consueuerunt. Natura cum corpus male habitum purgatione indigere animaduerteret, postrema venarum ad ventriculum finiuit, quemadmodum ad vulua alias duxerat venas propter mẽstruam purgationem, atque ad nares etiam alias, & ad sedem coniecit, vt inde morbis remedia per purgationem paterent. quæ quidem ora venarum coniuncta lex tandiu continet naturalis, dum aperiendi necessitas sit. hęc igitur quoties febres vrgent acutæ, sponte suæ naturæ per vim excretoriam patefacta, materiam amplis in venis atque arteriis concoctam egerunt, aut per os, aut per aluum. at cum medicina epota sit, per vim ampliantur, permittuntq; ex conceptaculis materias attrahi. Piper enim & scamonea, & cętera generis eiusdẽ suo naturali calore ora aperiũt, deinde sibi quodque conuenientẽ materiam attrahere naturali quadã proprietate potest, vt dictum inter initia est. sanguis tamẽ quoniam amplexus est à natura, charúsque habetur, nõ nisi tractꝰ per vim nouissime exit, cum scilicet vltra modum exinanitur.

59 Cur pondera facilius parte læua ferre possimus, cum hæc infirmior sit, q̃ dextra? Quoniam dextra vt validior, læuæ subuenit, leuátque aliquantulum onus. quod quidem officiũ læua præstare dextræ suam ob imbecillitatem non potest.

Quam ob causam vinum, aut quēlibet 59
alium humorem per fistulā exugendo attra
here valeamus? Censendū per vim inanis hu
morem posse efferri, non per oris attractio-
nem. fistulæ nanq; meatus plenus aëris vide
licet corporis prætenuis est. & cum fieri non
possit, vt duo corpora per idē tēpus eodē in
loco maneāt, [vtpote humor & spiritus] at-
que etiam cum locum esse inanē, id est cor-
pore omni vacantē natura omnino recuset,
[omnis enim locus continet aut corpus soli
dum, aut humorē, aut spiritum] necesse est,
dum aër canalis interior per oris suctionem
detrahitur, humorem tantisper consequi, vt
inane spatium non relinquatur. quod idem
etiam per id agitur instrumentū, quo admis
so vrinam elicimus. lana enim obturāte de-
tracta, spiritus etiā internus educitur, atque
ita ne inane sit, vrina attrahitur. Quinetiam
medicinales cucurbitæ eadē illa ratione san
guinem attrahūt. ignis enim admissus [fun-
dit contentum humorem, tenuat & vacuat.
qui] vbi extinctus est, facit vt tantum san-
guinis attrahatur, quantum loci ipse occu-
pabat, ne inane sit, à quo penitus natu-
ra abhorret. denique omnia quibus hunc
in modum quicquam attrahimus, ad ra-
tionem inanis referre omnino debemus.
neque enim calor, neque oris attractatio
causæ potissimæ sunt, vt late in vrinaria illa

fistula patet, quæ neutro eorum attrahit vrinam. sunt tamen alia quæ sui caloris ratione possint attrahere, vt thapsia illita. necnon & inualidum à valido trahitur, & proprietate quadam occulta pleraque attrahût, vt ferrũ magnes, sanguinem membra.

60 Cur naturales potentiæ natiuæ, atq; insitæ sint: animales aduentitiæ omnes habeantur? Quoniã naturales, id est attractoria, retentoria, immutatoria, secretoria ad ipsam tantum viuẽdi pertinẽt rationem. neq; plus quicquam obtinent, quàm necessum sit. animales verò, & sensales, & motales ad bene viuẽdum non cõmodæ plane adsunt. mẽbra enim nisi alantur, interire necesse est. at si nõ vel moueantur, vel sentiant, non idcirco intereunt: quanquã pulmo, quoniam vires habet trahendi, reddendiq; spiritus, idq; assidue ex periculo strangulandi exercet, insitã sibi *simulet motionẽ. Naturales verò potẽtiæ ordine atq; numero illo ob hãc causam habentur. Cibus, & sanguis, quoniam vacãt anima, non ex sese possunt adglutinari mẽbro quod ali debet. Quam ob rem vim adesse oportet trahendi, quæ fungi officio possit. Item cum corpus omne quod mutatur, non sine vllo tempore, sed per temporis spatium immutationem patiatur ab re, quæ agit, atque immutat, vim secundam adesse necesse est quæ contineat, subministrétque

videatur habere.

ad tempus, quantum ſatis ſit immutandi potentiæ. Vnde etiam tertiam quoque vim eſſe oportet, cuius officium ſit immutare. Sed cũ vis hæc immutatoria concoquendo partem quidem ſanguinis vtilem membris adiũgat cohærendam, inutilem autem relinquat, quę cum permaneat, non iter tantummodo claudat, & foramina, per quæ ſanguis alimentũque permeet, verum etiam putreat: conſtat vim quandam ſubiungi quartam eſſe neceſſe, quæ partim per inuiſibilem exhalationẽ: partim per ſudorem, cæterásque vias ſenſibiles excrementum ſecernat. ordo hic eſt, & numerus naturalium potentiarum. Membra autem non omnia ex æquo potentias, quas enumerauimus, omnes ſortiũtur. ſed ea duntaxat, quæ ſibi tantum operantur, vt neruus, vena, os. Nam quæ non modo ſibi, ſed etiã cæteris omnibus membris victum emoliuntur, muneréque funguntur publico, hæc vnã habent potentiam intentam, & potiorẽ. verbi gratia, vẽter, & iecur vim ampliſſime mutatoriã obtinent. Lieni, ſtomacho, fellis folliculo, renibus attractoria potius data eſt. inteſtina, atque veſica excretoria plurimum valent. vulua inſignis per retentoriã eſt. proximum ſane quod de ſenſibus animaduertimus eſt. haud enim pro compari modo genera animalium omnia ſenſibus prædita omnibus ſunt, ſed olfactu canes præcellunt,

visu aquilæ, gustu protogeustę animalia Indica, vnde & nomen acceperunt, tactu serpẽtes & quædam aues, auditu anseres.

61 Cur sensus quinque tantum, non plures, neque pauciores habeamus? Quoniam pro rerum natura sensibilium, atq; numero, sensus quoque condi debuerunt. Tactus enim asperum, læue, durum, molle atque cæteras qualitates, quæ positæ in solidis sunt, percipit. gustus dulce, amarum, salsum, & cætera saporis genera quæ in humoribus, succísve constant. olfactus bene maléve olentia, quę vaporibus tribuuntur. auditus sonos & strepitus, quæ ictu aëris efficiũtur. visus colores, qui tenuissimo, ætheríque finitimo spiritu continentur. quippe res solida resoluta diffusáque, humor redditur. humor in vaporem transit. vapor in aërem, aër in æthera, atque spiritum tenuissimũ. ita, vt quasi series quædam ex terra ad cęlum vsque deducatur perpetua. liceat hic quid spirit' aëri intersit subiungere. discrepat aër à spiritu tenuitate, & motu. spiritus enim aër concitatus est, qui cũ concitetur, etiam extenuetur, necesse est.

62 Quã ob causam caro corrupto ossi subposita laxa fit, fungosa, & liuida? Quoniam ossis corruptio non nisi per habitum vitiosum fit. qui mutandi potẽtiam deprauat: qua deprauata, fieri non potest, vt caro integra, solida, coloratáque gignatur. sanguis enim

mutari præterea ex naturæ ratiõe nõ poteſt.

¶ Cur in omni trãſmutatione, id quod 63
generatur exprimit generantis & tranſmutantis colorem? Quoniã facultates tranſmutantes, naturales ſunt: in partibus ſolidis tanquam ſedibus firmis, à natura collocatæ: vtpote oſſibus, venis, mẽbranis, & arteriis, non autem in humoribus & ſpiritibus: nimirum fluxis infirmis ac facilè proditurís creditas facultates. Porrò autem cum vniuerſum corpus tribus iſtis componatur ſubſtãtiis: & ſolidæ partes colore ſint albo præditæ, conſentaneum eſt in vrinis percoctis contenta eſſe alba & pus, lac, ſemen, mucum, lippitudinẽ, id eſt humorem in oculis concretum, chylũ, hoc eſt lacteum in ventriculo ſuccum, & iis ſimilia, ſanguinem verò eſſe rubrum, pro iecoris à quo generatur colore. Cæterum, eorum quæ in animalis corpore generantur: quædam ſunt omnino contra naturã: vt calculus, vermes, lapidoſa duritas in podagra, impetigines & cætera huiuſmodi quæ ex vitioſo naſcuntur humore, quædam ſunt prorſus ſecũdum naturam: vt ſemen, lac, ſanguis, infans, caro, & huiuſmodi, quæ vera ſunt naturæ germina. quædã denique ſunt amborũ media: vt pus, alui deiectiones, mucus, auriũ oculorũmque ſordes & his ſimilia facultatis cõcoctricis excrementa. Bonę porrò temperaturæ, gignũt naturales facultates: atque vt nõnulli exiſtimant etiam animales: ſiue, vt

verius dicam, ſunt ipſarum inſtrumenta. Nã quemadmodũ fidibus in cithara & foraminibus in tibia rectè conſtitutis, artifex optimè modulabitur: malè autẽ diſpoſitis, perperam agat neceſſe eſt: cum ipſe in re nulla ſit imminutus: ſed poteſtate tantum, non etiam actu artem habeat incolumem: ita omnis facultas pro inſtrumẽti agit conſtitutione. Siquidem cerebro, verbi gratia, per intemperiem deprauato, vis animæ rationalis nequit ſuo perfungi officio: cum tamen ipſa interitus expers, poteſtate permaneat immutabilis. contra autem reſtituto organi temperamento idoneo, vim & poteſtatem ſuam exerit & cõfert ad actionẽ. Itaque, bona quidẽ membrorum temperies, facultates ſeruat incolumes: facultates verò, producunt actiones: ſicut hæ viciſſim ipſum opus proferunt. Nimirũ moderatò calida & humida iecinoris temperies, parit quidẽ vim ſanguinis effectricem: aut certè cõſeruat: ſicut alii malũt. vis autẽ illa, actionẽ edit: ſanguinis videlicet cõfectionẽ, ex qua deniq; opus ipſum, vtpote ſanguis, exiſtit. Vnde licet viciſsim atq; ordine inuerſo hũc in modũ colligere. Si ſanguis generatur, incolumẽ eſſe ſanguinis confectionẽ: & ſi hæc ſalua eſt: validã quoq; eſſe facultatẽ hui⁹ actionis parentẽ: qua itẽ ſuperſtite, neceſſe ẽ bonã hepatis tẽperiẽ etiamnũ extare: & ea ĩtegra, rectã deniq; eſſe q̃ ipſam

tuet ac moderatur, elementorũ cõmixtionẽ.

Cur acetum conſperſum vuluæ dolorem 64
inuehat vehementem? Quoniam vulua neruoſa admodum eſt. neruis enim ſentimus, & acetum ipſum per ſuam acredinem mordet, ac percutit. ſicut etiam pectus aceto offendi nouimus, quoniam membranis, & muſculis conſtat numeroſis. neruoſam vuluæ eſſe texturam natura voluit, vt ſentiret præcipue, voluptatémque ob eam rẽ ſummam ex coitu venereo caperet ſeminis gratia concipiendi. [tum vt in partu multum extenderetur] Sunt qui per diſcordiam quandam naturalẽ acetum vuluæ aduerſari exiſtiment: [narrãtes obſtetricem, artem medendi ſibi vendicantem, aliquando in partu clàm ac dolo in vterum puerperæ iniecisſe acetum cũm re alia quapiam, mercedis gratia: atque ita intuliſſe conuulſionem, & ſummum dolorem: deinde ſimulantem ſe mederi, infudiſſe rurſus alia quæpiam: atque ita reſtituiſſe ſanitatem: tum autem, in ipſo facto deprehenſam, ſceleris dediſſe pœnas.] Nonnulli ſtrangulationibus vuluæ res bene olidas infrà, male olidas ſuprà per nares afferunt, rati eſſe animal, & propterea male olida fugere, accurrere verò ad bene olentia, atque ita ad propriã ſedem redire. mihi verò videtur bene olida, cum vim habeãt tenuiorem, & calidam, lentam materiã [morbum in vtero generantẽ]

concidere, & digerere, quæ infestat: male autem olida, cum viribus sint crassioribus, foramina intersepire, vt vulua retrahi nequeat. Sed quãquam male olida vuluis prosint, tamen comitialibus auertenda omnino sunt. faciunt enim, vt qui eo morbo capi solitus est, collabatur & æstuet. Ergo vitandum pennas igni iniectas, lapidem gagatẽ, bitumen, cornu omne, lucernas [lanas pice illitas & deustas,] lapidẽ thraciam qui aqua vritur, oleo extinguitur. denique omnia, quæ crassos reddunt humores. quippe cum tracti vapores eiusmodi crassent spiritum animalẽ, & cogant, præsertim cum iam aliquid ex se ipse habeat crassitudinis & frigiditatis. atq; ita efficitur, vt anima apto careat spiritu ad munerum suorum perfunctionem, corpúsq; suum spiritali orbatum vehiculo premi, collabi, prosterni patiatur.

65 Quî fieri potest, vt quæ qualitatum contrariarum sunt, affectum eũdem possint adiuehere. rigorem enim & calor cõcitat, & frigus? Censendum hoc causis agi diuersis. oritur enim rigor ex flaua bile ratione acritudinis, quæ membra pungit, & mordet. excitatur enim corpus ad id repellendũ quod tentet, cúmque id ipsum frequenter faciat, vicissimque modo bilis superfluat, & impungat, modo mẽbra concitentur, atque repugnent, rigor exultat. oritur item ex refrigeratione,

quoties natura per immodicam mutationē conflictatur, ſuáque membra rurſus frequenter excitat ad rem expellendam inimicam. modica enim refrigeratio chara, & accommoda naturæ membrorum eſt. immodica, abhorrenda, & noxia. Membra primū obtorpeſcunt, deinde inhorreſcunt, tum autem inalgeſcunt, & rigent vario ſcilicet refrigerationis incremento.

Quam ob cauſam cum vinum cum pane febrientium imbecillitati conceſſerimus, 66
febris nihilo per calorem vini aucta eſt: imò minor eſſe incipit? Quoniam exiguum, atq; inualidum dedimus. hinc enim facile concoctum, digeſtúmque [cum panis viribus] in omnes partes membrorum eſt. membra autem recreata aſſumpti beneficio aliméti firmiora ad concoquendam morbi materiam efficiuntur. habet enim panis, & vinum ex proprietate quadam plus virium, quàm cæteri cibi ad alendum, firmandúmque membra humani corporis, modo quis modice aſſumat. ex quo illud Homeri, Et Cererem, & Bacchum. nanque hinc vires, animíque. [poſuit priore loco panem: quia ſolus ſine vino nutrire poteſt: vinum verò per ſe ſine pane, non poteſt. ſed ſi error aliquis obuenerit, poteſt membrorum vitium corrigere.] Quinetiā odore ſuo [per nares, & inde per ventriculum ac pulmones, in omnes partes

transmisso, duo] hæc reficere, firmaréque hominem possunt. & malum quoque sui odoris qualitate recreat, atque firmat, longéque magis, si edatur. [Acetum porrò & pulcium olfacta, deficientem animum reficiũt, quòd sua qualitate incidant humorem, qui in ore ventriculi adfectum inducit. tum quia acetũ toborat.] & verò capreoli vitium, & *myricæ, & rosæ, & his similia olfacta in febriendo recreare possunt, atque firmare.

mirti

67 Cur oleum nullo cum humore misceri patiatur? Quoniam lentum, crassum, & continens est: neque vllas in partes tenues consecandum, [sicut cæteri humores.] idcirco nullum humoribus locum dat subeundi, miscendique. Iungũtur autem quæque, aut per *confusionem, vt elemẽta, quæ primas suas qualitates omino amittunt, cum coëant corpúsque vnum augmentent, quanquam resolui à natura, restituíque possint ad pristinam conditionem. [mulsum autem & oxycratũ imitantur naturam. vtpote quæ videntur esse facta per temperiem, cum non sint reuera, neque secundum naturæ substantiam.] aut per adiectionem, vt aqua iungi cum oleo solita est. aut per mistionem, vt hordeum cum tritico. aut per adglutinationem, vt lapis cũ lapide. aut per agnationem, intimationem, & assimilationem, vt sanguis cum carne, vel cum medulla, vel cum osse. aut per affixio-

κρασιν id est tẽperum

nem, vt lignum cum ligno clauo adacto. aut per mutuam retentionem, complexionémq;, vt* ansæ ostiales. In iis verò quæ animata sunt, vt qui per luctam suas manus conseruerunt. Quónam modo animus coniungatur corpori, nondum expositum est. nullus enim ex prædictis modis conuenit animo: [quia inde sequerentur multa absurdè] sed per habilitatem potius censendũ iungi cum corpore animũ medio quodam interuenientc, quod aliqua ex parte naturam continens vtriusque, atque familiare vtriq; se exhibẽs, atque * vtrunque ingenuè simulans, miscet naturam incorpoream cũ natura corporea, immortalem cũ mortali, puram cum impura, diuinam cum terrena, videlicet hunc in modũ: Oritur spiritus quidam, vaporis propè speciem gerens, [dum sanguis concoquitur & transmutatur] in iecore per calorem humorémque, qui ea in parte modice habẽtur. qui cum per venam cauam cognominatam ad sedem cordis ascẽdat cum sanguine, atque amplius recaleat, & extenuetur, in speciem propè aëris transit, rursúsque per arterias carotides ab aggrauatione cognominatas ad basim, id est partẽ subditam cerebro [per naturæ prouidentiam] effertur, qua in parte, frigiditate cerebri moderatur, naturalíque quadã proprietate afficitur, [& quemadmodum equus indomitus freno cohibe-

anuli catenarum.

vtriusque naturam imitans.

tur, ita inexplicabili quadã naturæ vi refrenatur] transformatúrque in spiritum æthera plane imitantem, [deposito feruore modico [quo animus instrumento aptissimo vtitur actionum suarum. Quinetiam aër, qui *naribus trahitur extenuatus in corde ascendit ad cerebrum per arterias, alimentúmque offert sese spiritui ethereo illi, & animali. hic igitur spiritus, vt nõ incorporeus, accommodari corpori potest: vt tenuior, syncerior, atque clarior, quàm natura vulgaris corporis patiatur, iungi cum animo potest. Denique vinculum perquàm idoneum corporis, atq; animi hic accedit, naturáſque oppositas copulat, & suo familiari interuentu conciliat, atque continet. hic quandiu constans, atque integer sit, facultatem recte cogitandi, agendíque omnia animo præstat. at cum à sua natura desciscat, si leuiter refrigeretur, indensetur, crassetur, ineptum denique reddatur ad intentas animi actiones, committit, vt animus retardius, segnius, atq; veternosius agat. sed si nimium refrigeretur, factúsque sit corpulentus, efficit, vt animus suas penitus deserat actiones, quod his plane euenire videmus, quibus sedes memoriæ torpet, vitiôque tenetur lethargo: aut iis, qui toxica hauserunt. Cõtrà si immodice recaleat, moueatúrque sæuire insaniréq; cogit, vt *tãtisper animus disiũgi à corpore per sui vinculi depra-

tandem

uationem videatur.[Considera porrò mihi aliud diuinum opus. Cum enim animam à corpore cælesti & diuino demissam, terrestri corpore claudi oporteret: descēsum ipsi excogitauit, per corporis figuram, cōstructionem & colorem. Ipsum enim caput rotundū formauit: tanquam paruum quoddam cælū. Cerebrum verò purum ac perlucidum construxit, largitus spiracula septem, velut fenestras, pro planetarum numero. denique superposuit toti corpori: quia cælū eminet rebus omnibus generationi & corruptioni obnoxiis.]

Cur animantium alia párere plura, alia pauciora consueuerunt? Censendum naturā sic statuisse, vt quæ breui tempore viuerent, hæc partu essēt numerosiori, videlicet ea de causa, vt vitæ breuitas partus copia compensaretur. genera eiusmodi sūt sues, canes, aues complures, pisces omnes. quæ autem diu viuerent, hæc pauca procrearent. quippe cum temporis amplitudo posset rei, quam natura spectaret, satisfacere. Sunt hoc in genere elephanti, serpentes, cornices, cerui. quæ verò mediocriter viuerent, hæc etiam partu essēt mediocri. Stirpes quoque modo eodem illo fructificant. annua enim omnia, quoniā vitam breuem sortita sunt, largam seminis copiam effundunt, vt triticum, hordeum, milium. Arbores parcius ferunt eo, quòd vitam 68

agunt diuturniorem. Mammæ quoque animantibus pro partuum numero datæ sunt. Quadrupedibus itē intra sese fœtificare, atq; vterum ferre natura voluit, ob eam scilicet causam, quoniam & corpore sunt ampliori robustiorique, & terram pro sed e sortiũtur, gradique non magno cum labore consueuerunt. Volucribus partus foris conficiendos censuit, vt eo immunes essent onere, & labore, quoniã & corpore sunt imbecillo, & per aërem agitantur.

69 Cur febriũ accessiones certo venire ordine soleant? Quoniam tantum materiæ putret, quantum à natura cõcoqui potest. quòd cum materia concoquenda certa sit, potentiam quoque certam tempúsque certum esse necesse est. subiungẽdum hic illa: Quodque materiæ genus suum habet vaporem. Sãguis enim vaporem humidum & calidum reddit more aquæ feruentis. quod in beletum tegminibus patet, atque in balnearum tectis, & in aëre. sic etiam nubes consistunt, & quemadmodum vapor aquę in rorem concrescit, rursúsque speciem aquę recipit, sic etiam sanguis stringitur, & sanguis iterum fit. bilis flaua veluti fuliginem agit calidam & siccam ritu* lapidis ignẽ sentientis. Atra bilis quasi fauillam emittit modo lignorum, quæ deusta, in cinerem aridum vertuntur. pituita fumum humidum, crassum, mordacémq; red-

lucernæ ardentis

dit instar lignorum viridiũ cum vrantur. est enim quodque ortum eadem essentia, qua sua origo est.

Qua de causa mel inueteratum, aut supra modum coctum, auarum euadat, necesse est? Quia suum omnem humorem amittit qui calorem temperare immodicum potest. quemadmodum etiam quilibet humor alius dulcis affici solitus est, vt vinum, vt de frutũ. vnde fit, vt etiam temporis spatio crassescat, & minuatur. & quẽadmodum vinum quatuor illa cõtinet, florem, qui leuissimus innatat, fecem, quæ corpulenta subsidet, humorẽ, qui temporis absumitur spatio, partémque illam vinaceam, atque idoneam alimento: sic etiam mel ex quatuor constat. eiúsque humidum recrementum illud vim quandã obtinet detersoriam. quapropter incoctum tergit, & purgat. coctum alere tãtum potest, eo scilicet, q̃ sors superuacua omnis igne absumitur. Vt verò mel in vetustate amarescit: sic pinguia omnia, & olea rancida efficiuntur, vt butyrum, oleum, adeps. Hic de saporibus illa addidisse non ineptum fortasse sit, [quamque alia qualitatem, ex temperamento proprio & propria qualitate nasci.] Dulcedinem plus caloris, minus humoris parit. Acritudinem caloris, & siccitatis copia producit. Salsuginem plus siccitatis, minus frigiditatis committit. Acorem frigiditatis, hu 70

miditatíſque copia gignit. Auſteritatem ſiccitas largior, & frigiditas dant. Amarorem ſiccitas & calor plenior creant. Pinguitudinem ex humore pluri, & calore exiguo oriri cenſendum eſt.

71 Cur hominibus admodum vinolentis circumuerti omnia videantur? Quoniam larga copia vini exhalationem ſpiritus vaporoſi ad cerebrum mittit nimiam. qui ſpiritus cum digeri, atque conſumi nequeat prius, quàm temporis ſpatium concoctionem exhibeat, [cum effugere non liceat] per cerebrum voluitur, & quáque verſus percurrit, atque ita perturbatus profluit per neruũ conſpectiuum, pupillámque ad res conſpectui obuias, facítque vt tales videantur, qualis ipſe eſt. Affectum etenim interiorem foris eſſe imaginantur. quocirca efficitur, vt etiam caligent, & vertigine tantiſper tententur. cuius vitii nomen à conuolutione aquarũ deductum eſt. neque vero ex vino tantum, ſed ex materiis etiã corporis accidere illud poteſt: quoties vaporem ad cerebrum nimium efferant, affectúmque moueant, quæ caligo vocata eſt.

71 Quam ob cauſam cum nerui iidem à cerebro, & dorſi medulla in partes membrorũ omnes tranſmittantur, non eadem actio, ſed varia ſoleat prouenire? Quoniam non modo ratione eſſentiæ, verum etiam ſtructuræ

euariat actio. alia enim strues, & effigies nerui conspectui est, alia auditorii, alia gustatorii, alia eius qui in ore ventris positus est. [& aliorum similiter] Neruus enim conspectorius ille perforatus porrigitur. Auditorius explicatior tendit. atque etiam mãgis gustatorius simplici ducitur serie. qui stomacho deputatus est, voluitur in anfractum. Porrò ampliorem in orbem se agit, qui ventrẽ perficit. quemadmodum & cithara, quæ fidibus varie concinnatur. quippe quæ crassioribus, tenuioribus, intentioribus, remissioribus cõstet. aliter enim nunquam illa concinendi amœnitas reddi potest. Quinetiã in reliquis membris, quorum aliquod officium est, varium perspicere artificium licet. Iecur enim & lien carne quadam crispa, atque tortitia constat. quam & * materiaceam, quòd materiæ similis est, nominemus. Renum quoque, & cordis caro * sui generis est. Stomachi vero fila, quæ in directum porrecta sunt, attrahunt: quæ transuersa ducuntur, impellunt. Vulua profecto, & reliqua mẽbra, quæ vim obtinent continendi, non nisi per obliquum filorum tractum suo funguntur officio. Venæ, & arteriæ, & mẽbranæ membris omnibus vsui sunt, ministríque publici habentur. membra autem ipsa suis quæque distribuuntur muneribus, & singulis singula actionib° delegantur, vt perspicuum sit, cui præcipue

περίχυμα affusionem. propria

tribuere actionem debeamus.

73 Cur mulieres, quæ vterum gerunt, secundo aut tertio mense gustare aliquid improbe appetant, quapropter picare tãtisper dicuntur à pica, quæ terræ glebas suauiter esitat: [aut quia varius & alienus est eius color: vt harum appetitus?] Natura sanguinẽ omnem menstruum collicere in matricem necessariæ fœtus afformationis gratia consueuit, qui sanguis si vitiatus est, suum vitiũ [per vasa distributus] ad os ventris transmittit, atque ita stomachus ipse improba motus qualitate materiæ cibos alienos, atque incõmodos appetit, ídq; ipsum varie peccat pro materiæ subditæ conditione. Nam si atra sit bilis, carbones, aut lateres, & genus quodlibet fictile appetit. si pituita acida, sapores indoculẽta. acidos concupiscit. si bilis vitellina,* pinguia quærit. si alia miscella quælibet sit, auiditas quoque gustandi ratione illius oritur insolens. veram hãc esse causam constat eo, quòd nõ omnibus prægnantibus hoc idem vsu eueniat, sed complures sobrio appetitu degant, quibus scilicet sanguis ille collectus integer est, & vacuus excremento. Vitium id vltra mensem tertium non protrahitur. fœtus enim iam perfectior copiam absumere sanguinis potest, vt nihil præterea sit, quod ad stomachum efferatur. Hoc idem etiã aliquibus esurientibus vi famis illa intolerabi-

li, quam bulimum appellamus, atque etiam morbo maioris inteſtini laborantis accidit, ſcilicet eadẽ illa de cauſa, quòd ſtomachus materiis vitioſus refertus eſt. ex quo fit, vt his ſummopere proſit purgatio.

Bulim°, grãdis fames à Græcis dicitur. βῶ enim particula, auget.

Cur autumnus inæquabilis [temperie] ſit? Habet enim eodem in die frigus, & calorem. De hoc varia ſententia eſt. alii enim ad abditam atque inexplicabilẽ cauſam illud referunt. [phyſicorum nonnulli aiũt ſolem per hanc zodiaci regionem motum, terram ita mutare.] alii ventos per id tẽpus varios, & inæquales afflare aiunt. alii quòd terra nimio æſtatis æſtu deuſta refrigeratur per autumnum, hinc calore adhuc extãte viciſſim agi modo frigore, modo calore opinantur. haud enim illi audiendi ſunt, qui propterea inęquabilem eſſe autumnũ exiſtimant: quoniam medius inter hiemem, & æſtatem poſitus eſt. nam & ver medium eſt, quod non ita euariat. Hic adiicere illa non alienũ eſt, Diei & noctis ſpatium quatuor anni tempora plane imitatur. prima enim diei pars vſq; ad meridiem veri ſimilis eſt. meridies ipſa æſtatem ſimulat. hinc ad veſperam ſpecies agitur autumni. Nox deinde hiemem præfert, vt quæ humida, & gelida ſit. propter ſolis abſentiam. 74

Cur ſomnum laſſitudo afferre poſſit, cũ hæc ſiccet, ſiccitas vigiliam pariat? Cenſen- 75

dum non interne à lassitudine somnũ proficisci, sed per mediam frigiditatem, atque humoris consumptionem. Quippe cum lassitudo ex se siccitatem creet, siccitas calorem aboleat (humor enim caloris est nutrimentum) abolitio caloris frigus augeat. Igitur natura humido alimento consumpto, vitaliqué spiritu diminuto quiescit, vt acquirat, rependátque quod amiserit.

76 Cur lapis, aut ferrum, aut quid tale proiectum in aquam sine aliquo ligni sustentamento demergatur, ligno susceptũ descẽdere nequeat? Censendũ aërem per ligni meatus admissum, lignũ eleuare, ac facere, vt innatet, quanquam pondus sustineat. at vero lapis, & ferrũ, quia solidiora sunt corpora, prædensoq; meatuũ contentu stringuntur, nullum sibi admitti spiritum patiuntur, atque ob eam rem nequeunt innatare. sic enim & qui per vndas interierũt, primum ad imũ delabuntur, pòst aliquot diebus emergunt, & fluitant. cum enim corp' putret, & tabet, spiritus oritur, quo pulmo meatúsq; omnes implentur, corpúsque eleuãt ita, vt facultas sit innatandi. vnde piratas quosdam, homines quos enecassent, pulmone exẽpto in altum proiicere, ne efferrentur, proditum est. hæc eadem ratio est, cur oua integra dimissa in aquam demergi soleant, vrina & corrupta sustineantur, & supernatent. tabet enim

humor eorum, & inflatur.

Cur testes gallorũ gallinaceorum, quos lacte saginant, amplissimi, & concoctu facillimi efficiantur? Quoniam sanguis non modo serum in se continet, quod renes trahunt, sed etiam lentorem, quem sibi testes pro alimento hauriunt, crassiorem vrina, tenuiorem sanguine, cuius speciem prope imitatatur. Sed quandiu natura copia aliméti indigeat, quod quidem in ætate accidit puerili, lentorem etiam illum ad totũ enutriendum corpus dispensare solita est. Vbi autem multus desiit alimenti vsus, videlicet tempore pubescendi, colligit hunc ad testes. quæ quidem res testium ipsorum amplificatione, pilorúmque pubertatis ortu palàm fit. Testes enim per id tempus augentur, & pubes pilo integitur. Sed cum iterum sanguine natura indigeat largiori, scilicet postea quàm fœmina concepit, vt & fœtum nutriat, & lac moliatur, lentorem illum à testibus reuocat, rursusque cum sanguine miscet, atque ita lac efficit. Sanguis etenim albens lac ferè est. ergo q̃ testes gallinaceorũ plus lactis hauriũt, scilicet blandimento lentoris, quem suũ in lacte comperiunt, plenius augẽtur, & alentiores facilioresq; reddũtur. 77

Cur mel illud cõmendem°, quod acrius sentitur, & mediocriter hoc idem calidum esse existimemus, cum acritudo non nisi per 78

calorem immodicum consistere soleat? Censendum non acre mel, sed temperatum id esse. Verum linguam suo calore plenius calfaciẽdo in acritudinem vertere. dulce etenim omne acre primum, post nimium incalescẽs amarum redditur. quod autem sacchar Indi appellant, mellis coagulum est, sole cogente rores, conuertentéque ad mellis dulcedinem. quod idem monte Libani fieri certum est. fit sacchar id proximum salis glebulis, candidum, fragile. vim id quoque tergendi purgandíque melli similem habet, & coctũ ritu mellis nostratis non æque atque incoctum purgare potest. cibo tamen ita assumptum aptius ad alendum est. mel item quod galbanarium cognominamus, discrimẽ tertium mellis explet, pastu scilicet apũ, quem galbana vitiat. prodest hoc illitum ac oculorum claritatem. quinetiam quod Thymũ redolet, ventrem iuuat frigidiorem. Aegyptium vero, humidum, dilutúmque est, videlicet ea de causa, quòd flores tractus illius immodice hument ex larga Nili amnis irrigatione. Omnium optimum insulæ ferunt, & loca maritima. quippe quæ sicciora sint, & synceriora. Melli montis Hymetti, terræ Atticæ, laus præcipua datur, propter florum singularem præstantiam.

29 Cur lac frigidum sit, & cur facile concoquatur, probeque nutriat, cum habitu sit fri

gidiori? Censendũ lac propterea facile transire posse in sanguinem, quoniam è sanguine factum est, & ferè sanguis albefactus est. album vero, atque frigidiusculũ fit per mammarum adenes, qui albi sunt, & sanguine vacui, cum tamen suo in fonte aliquid habeat caloris. lõge frigidius à mulctra expositum aëri euadit, quemadmodnm etiam semen. Cogendum non coagulo animalis, sed succo ficulneo est, aut gutture gallinæ, aut cnico. sic enim caseus concoqui, digerique expeditius potest.

Cur vlcera pulmonis curari non queãt? 80
Quia quod curatum iterũ est, quiescere debet. Vnde illud Hippocratis medici, Pedis remedium quies est. motus enim cõfluuium agit materiæ superuacuæ, quæ excitare potest inflammationem. Pulmo autem ob respirandi necessitatẽ in motu assiduo est. adde quòd purulenta pulmonis repurgari nõ nisi per tussim possunt, quæ suo intento motu vlcus lacerat, & dilatat. Quinetiam quòd membrum illud humidum, calidum, laxũ, putredini opportunum spiritus conceptaculum est, refici propterea nequit, nisi à natura vna, primordio seminis.

Quam ob causam homines, qui ex ardua febre insaniunt, robustissimi, quandiu insaniunt, sint: soluti insania admodum debilitentur, & langueant? Quoniam siccitas 81

per cerebrum & neruos agitur immodica. robur enim ex siccitate neruis acquiri certũ est. sedata autem insania, lassitudinem sentiunt, quòd iam sensus integrior est, & nerui molliores redduntur, & laxiores.

82 Cur pisces saxatiles concoctu faciliores sint? Quoniam aqua saxis vicina moueri etiam cum serenum est, consueuit. durum enim ac molle, quoniã cõtraria inter se sint, quiescere nequeunt, cum inuicem tangant. at quod mouetur, tenuius reddi solet, quàm quod quiescit. Ergo pisces quoq; agitati per aquam synceriores, puriores, & inde concoctu faciliores euadãt, necesse est. hæc eadem ratio est, cur auium alas concoqui faciliores, q̃ reliquas corporis partes experiamur.

83 Cur iis balneum non præcipiamus, qui febre continua iã laborare desinunt? Quoniam materiæ noxiæ; crudæ, crassæq; adhuc constant, corporéq; absolui nondũ patiuntur. quantum materiæ autem vtilis sit, id tenue, atq; liquidũ substat. ne igitur calor balnei prius vtilem partem vt tenuiorem, quàm inutilem trahat, abstinendum à balneo est. neque per id tempus tantũ, quo morbus minuitur, verum etiam, quo incipit, & omnino quo materia minus concocta est.

84 Cur medici hominibus febre laborãtibus hectica ab habitu nominata, parũ aquæ bibendũ ante cibũ præcipiant? vt mẽbra so-

lida quæ perſiccent, humeſiant, reddanturq; aptiora ad ſolidioris aliméti agglutinationem, agnationémq;. hinc artifices quoq; tectorii operis prius, quàm admoueant calaé, aqua parietem aſpergere ſoliti ſunt, vt tenacius incruſtetur, & firmius.

Cur omnia dulcia lienē & iecur āugent? 85
Iecur per ſui habitus ſimilitudinē facilius rē dulcem attrahere poteſt. calidū enim, atque humidum eſt. lien vero cum partem ſanguinis fæculentam de iecore trahat, ſanguinem quoq; elicit largiorem, videlicet pro copia, quæ poſita in iecore eſt, quod quidem tantiſper agit, quandiu inualeat vis eliciendi, vnde nomen ſortitus eſt.

Quam ob rem vehementer percuſſi par 86
te capitis, quæ tempora appellantur, intereundum ſit? Quoniam muſculus, qui eam continet partem, ex cerebro oritur, vicinúſque illi poſitus eſt. Conſentiens igitur cerebrum, ictumque communem accipiens, dolet, atque contrahitur: & ſpiritus quoque animalis vnà cum eo conſtipatur, atque craſſeſcit. itaque animus cum idoneo careat inſtrumento, à corpore cōfeſtim diſcedit. vinculi enim corruptio ſolutionem afferat rerū conuinciendarum neceſſe eſt.

Cur homines, quos ingens tonitrui ſtre 87
pitus attonitos fecerit, intereant: aut certe amentes degant? Eadem illa ratio eſt, quam

proxime diximus. ictus enim immodicus aëris, cerebrum atque ſpiritum animalē per aures ſubit. quam ob rem ſpiritus ille contrahitur, craſſeſcitque. denique ineptus ad animi actiones redditur. & cum immodice incraſſeſcat, etiam diſceſſum animi à corpore agit, quæ mors eſt.

88 Quam ob cauſam oui vitellus cōcoctu facilis, albumen difficile eſt? Quoniam vitellus calidus, albumen humidum, & frigidum eſt. ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa rerū primordia plane in ſe ſita oſtēdit. tegmentum enim teſtaceum terræ proximū eſt. ſiccum nanq;, & frigidū. albumen aquæ cognitionē gerit. humidū enim, & frigidū. ſpūs in albumine contētus ꝓ aëre eſt. calidus enim, & humidus. vitellus ignem repræſentat. plus enim calidus, minꝰ ſiccus, neq; colore igneo vacat. Denique orbis vniuerſi, quem mundū vocamus, ſpeciē in ouo dixeris demonſtrari. nam & ex quatuor conſtat elemētis, & in ſphæræ faciem conglobatur, & vitalem po-
89 tentiam obtinet.

Cur ſtercus hominum, qui morbo maioris inteſtini laborant, & ſpeciem gerat bubuli? Quoniam morbus hic ex pituita, magna ex parte, oriri ſolitus eſt. pituitæ autem copia putreſcēs ſpiritū agit, qui fæces ſubit, inflat, tumefacit: atque ita ſimiles bubulis

reddit. vnde fit ſæpius, vt vel in aqua valeat innatare. Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plurimũ boum pabulum palea eſt, & fœnum. plurimúſq; proinde ſpiritus mouetur.

Cur mẽbrana cerebri pleniore vulnerata, oriri per ſecturã ſoleãt, quæ fungorũ nomine appellamus? Quia vapores qui ex cerebro aſſidue proficiſci, digeriq; per rimas cõſueuerũt, diſiecto iã oſſe, amplóq; patefacto itinere effluunt vniuerſi, oſſiq; gelido occurſantes cõcreſcunt, & ſpeciẽ fungi capiũt. quippe qui ſuprà ampliuſculi, infrà prætenues videlicet loci ratione perficiantur. 90

Cur pituita, quæ craſſa, & frigida eſt, & inde apta ferri deorſum, ſępe ad caput ex pedibus aſcendat? Cenſendum non ex ſe pituitam poſſe aſcendere: ſed per vim ſecernendi, quæ indita membro cuique eſt. hæc enim quanuis in pede nocens illa materia ſit, tamen depellere ſurſum poteſt. quod cũ membra omnia faciant, tandem ea in parte conſiſtit materia, quæ minus depellere poteſt, quàm ſatis ſit. 91

Cur per ſtatum aëris peſtilentem homines multi, & inæquales malo eodem intereant? Quæ quidem res tollere fatum videtur, id eſt neceſſariam rerum cõſequentiam, quam ſtellarũ ordini & motioni tribuimus. Cenſendum illos homines rapi conditione 92

cæli peſtifera, qui concepti natique ſunt tali motu ſtellarum, vt longinquo tempore viuere nequirent. quemadmodum enim ædificium vetus, atque infirmum facilius impetu vẽti corruit, quàm nouum & validum: ſic etiam homines, qui ex fato vitã ſortiti ſunt breuiorem, expeditius ab aëris vitio mouentur, & capiuntur. malum autem commune propterea eſt, quoniam aër, qui ſyderum peſtilenti defluuio vitiatus eſt, idem continet omnes, atque ab omnibus trahitur.

93 Cur multitudo per crapulam, vino vini moleſtiam leuari, dicere ſoleat? Hoc etſi vulgare eſt, vere tamen aſſeritur. quippe cum membra per nimium vini calorem reſoluta, vini adiectione recreentur, firmentúrque, vt ſpiritus coactos, tentantéſque caput diſcutiant, & depellant: preſertim ſi temperatum eſt, quod ſecundo hauritur. De vino hæc annotare nõ alienũ hic eſt. Vinum ſi exiguum bibatur, ſalubritatem largitur. ſi modicum, facundiam parit. ſi immodicũ, & menti obeſt, & corpori, vt Theagenes quoque poeta inquit, Meri copia noxia eſt. at ſi quis eo recte vtatur, non noxiũ, ſed percommodũ eſt. Liberum patrem bacchis comitatum non inepte effingunt. choreã enim, quã vini hilaritas extruit, baccharũ cœtus deſignat. Satyros eidem coniungunt ratione agilitatis, facilitatíſque. Lydiam etiam addũt, quoniam

per immodicũ vſum vini hominem reſolui neceſſe eſt. Quinetiam pardi ſectantur ob eam cauſam, quòd multa, & varia imaginãtur, qui multũ vini hauſerint. Animal enim hoc varia integitur pelle. vnam ex bacchis Agauen matrem Penthei ſuum diſcerpſiſſe filium narrant, eo quòd multi per vinolentiam facile in homicidium ruunt. nudus fingitur Bacchus. quoniam vinum mentẽ, atque animum detegit, & patefacit. arſit Venerem Bacchus. arſit Ariadnã. vino enim inebriatis libido maxima oritur. Neque caluus quidẽ Bacchi comitatui deeſt, ſcilicet propter cerebri detrimentum, quod vſus vini immodicus inuehit. amittit enim vires ſuas ſedes hæc animi, atque marceſcit. vnde vinum Maronem à marcore plerique nominant: necnon & Pana hiſce adeſſe volunt, videlicet ob ſummam vini potentiam, aut ob varium eius feruorem, viréſque varias. tangitur Bacchus à fulmine prius quàm veniat ad lucem. eximitur vtero matris, coniectus in femur patris clauditur, quoniam vinum perſæpe fictilibus contentum ſoli exponitur, atque ita vires in plenum accipit, & ſaporem. Sorores quatuor Bacchus habet, quoniam vinum mutationes quatuor recipit. ſanguis ex materiis noſtri corporis vino tum in habitu, tum in natura reſpondet. Quemadmodum enim ex

quatuor vinum constare partibus exposuimus: sic sanguis quadripartitus est. quippe qui partem habeat dilutissimam, quam renes hauriunt. & tenuem quandam veluti florem, quam fellis folliculis trahit. & crassam, ac fœculentam, quam lien capit. & puram, atque synceram, quæ digesta in membra alere potest modo vini, quod sua tantum parte syncera præstare alimoniam potest.

94 Quam ob causam præputium & genarum partes tenuiores discissæ coniungi adglutinarique nequeant? Omnino quæ ex semine natura creauit, hæc destructa recreari non queunt. non enim neruus, non vena, nõ membrana, non reliqua generis eiusdem sua am possunt recipere integritatem. ergo non immerito ista quoq; refici nequeũt, cũ semine orta sint: at quę principio sanguis constituit, hæc denuo gigni, recreariq; possunt, eoq; sanguis nulla in parte ętatis deesse potest.

95 Cur vinacea, & zizania, & grana ficulna integra, vt ingessimus per aluum egeri soleant? Vtrum quia parua admodum sunt, & sicca, ideo concoqui nequeant. an qua semina sunt, & generandi perfecte obtinent facultatem, resolui non patiantur: sed peruicacius ad eum finem edurant, cui sunt destinata à natura. hac enim de causa specie quoque globi formata sunt, quæ omnium figurarum perfectissima est.

Quã ob causam parte iecoris gibba in 96
tersepta iugale collo subiectũ grauescat, & dilabatur? Quoniam vena à trunco cognominata, quæ ex parte iecoris gibba ad collũ vsque ascendit, amplificata per interseptionem, infartionémque grauius ponderat, tenditque deorsum. quemadmodum intestinũ quoque carnibus, aut quolibet alio corpore infartum deferri cogitur, atque collabi. Sic enim vena illa detracta iugalis interiora secum trahit, mouétque dolorem. Tussi quoque iidem arida infestantur. malus enim iecoris habitus efferens sese ad membra spiritui deputata, excitat illa ad rẽ depellẽdam, quæ vrget, atque inde tussis exultat.

Cur vulua vna omnium membrorum 97
aspera parte interiore est: habet enim quosdam excessus, quos caliculos siue acetabula appellamus, Vt semen humidum possit retinere. humor etenim omnis facile per lęuem corporis faciem labitur. hinc enim & artifices tectorii operis scalptis parietib⁹ calcem admouent, vt per caua & summa asperiora crusta cõtineatur, & hæreat. hac verò de causa semen quoque ipsum lentũ, glutinosũmque factum à natura est, videlicet vt tenaci⁹ insidere possit, & firmius.

Cur multi cum suam vrinam exitũ ap- 98
petẽtem retinuissent, resoluti sint, atque destillatione vrinæ laborarint? Quoniam vesi-

ca nimium plena, extumescétéque vltra modum, humorem ex natura membranæ inditum omnem expressit, atque ita siccior facta est, vt præterea contrahi nequiret, more pellis, quæ exiccata extendi non potest, nisi aqua mista cum oleo diluatur. fieri autem vrinæ destillatio solet, vel per musculi resolutionem, qui ceruicem vrinæ claudit: vel per exulcerationem ipsius vesicæ: vel per iniuriã calculi. mordetur enim vesica, aut aggrauatur. itáque excernere incitatur, quantum vrinæ receperit minimum. difficultas verò vrinæ nomen generalius quàm destillatio est, sicut & coquendi, aut audiendi, aut spirandi difficultas.

99 Cur vehementer ii sitiant, quorum ventrem inferiorem fluxio exercet? Quoniam humoribus deorsum collapsis stomachus resiccatur. sitis autem non nisi per siccitatem oriri solita est.

100 Quid est quod lachrymas moueat, cum angamur? Spiritus, qui per angorem affectus est. hic enim ad cerebri membranam effertur, atque humorem ibi positum exprimit. quod idem vel præ nimia lætitia potest euenire.

101 Cur barba spadones careant? Quoniam calore vacant, quo pili & oriũtur & augẽtur.

102 Quam ob rem qui pueri execti sunt, vocem reddunt acutiorẽ, quàm qui adultiores,

quos gallos nominamus? Quoniã per id tẽpus excti sunt, quo meatus sunt arctiores. spiritus autẽ eo tenuis sonat, quo per angustiora extruditur.

Cur cibo tam humido, quàm sicco ingesto eructemus? Quia spiritus vel cum cibo admittitur, vel pòst ex concoctione mouetur. qui cum tenuior sit, petit superiora. Itáque per os extruditur. quam rem ructum appellamus. 103

Cur alii magis, alii minus concumbere valeant? Quòd aliis alii sunt calidiores. 104

Quare qui ex luce amplissima ad mediocrem venerunt, cernere protinus nequeant? Quoniam lux mediocris proprius ad tenebras, quàm amplissima illa accedit. tenebræ autem suam ob crassitudinem vim conspiciẽdi obfuscant.

Cur mulieres vulua male affecta mente labantur, & delirent? Quoniam membrum id natura cõstat neruosa, suáque primordia è stomacho, atque membranis cerebri ducit, quod vel ipso contextu palàm est. 105

Cur mulierũ menstrua colligãtur? Quoniam per vitã quam otiosiorem degunt, amplius materia superuacua redundant. at sanguis largior in homine, quàm cætera materiarũ genera est. ergo merito iis, cũ amplius vacet, egeri leuãdi corporis gratia solit° est. 106

Cur pestem lippitudo magna ex parte

præcedere ſoleat? Quoniam peſtis ſpiritus affectio eſt. quòd cum ſpiritus motus, vitiatúſque efferatur ad caput, oculos perturbat, eóſque prius, quàm cætera vitiat, vtpote qui tenuior. atq; mobilior ſedé adeat oculorũ.

109 Cur homines tremuli cum bibant, circumferri ſoleant? Quia vini calor immodicus neruos ſubit, & ſpiritum contentũ in his perturbat, qui ex ſede cerebri ducitur.

110 Cur beſtiæ ſtatim ab ortu naturæ ambulare queant: homines nequeant? Quoniam beſtiæ calorem omni ex parte ſui corporis parem continent. homines plus caloris habent in capite: itáque non ante erigi, ambularéque poſſunt, quàm modo æquali calor in omnes partes corporis digeratur.

111 Cur qui neruorum diſtentione laborãt, ſi ardue febriant, liberari diſtentione poſſunt? Quoniam ex refrigeratione, afflictionéque ſpiritus contenti in neruis diſtentio oritur, & ex calefactione aboletur. febris autem calida eſt.

112 Quare qui bilem atram euomuerũt, periculo pateant? Quoniam nulla præterea bile ſubſtãte ſãguis ex iecore trahatur neceſſe ẽ.

113 Cur à mictu ſpiritus aluo excedere ſoleat? Quoniam quandiu plena veſica eſt, rectum inteſtinũ, quod ſibi ſubditum habet, premit. egeſta autem vrina relaxatur, atque ita ſpíritus in inteſtino illo detẽtus labitur,

atque effluit cum sono.

Cur vbi eminximus, aut oscitati sumus, inhorrescere consueuimus? Quoniã aliquid spiritus calidi excurrit, cuius detractiõe corpus refrigerari congruum est. 114

Cur albugines, aut vitiligines, acu adacta, nullum sanguinem emittant? Quoniam calor omnis summis ex meatibus vel recessit, vel difflatus exactúsque est. 115

Cur pleræque omnes mulieres cum conceperunt picare, id est appetere sapores minus conuenientes soleant? Quoniam conceptus præter naturam est. affectus autem stomachi vitium id est, quod picam vocamus, quemadmodum auiditas, & fastidium. 116 Malaciã vocat Plinius:

Cur febres quartanę diuturniores cæteris omnibus esse soleant? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maxime est. terrenum autem omne graue est. quocirca merito quartanæ & lentius repetunt, & longius tenent. 117

Cur vlcera articulorum reduci in cicatricem nequeant, quod in plerisque aduertimus? Vtrum quòd plus materiæ in articulis est. Ergo cum materia largius illuc cõfluat, acrior redditur: itáque maturius siccat. An quoniam articulorum postremum chartilago est. idcirco cicatrix firmari nequit, sed labitur. 118

119 Cur aqua pluuia leuior fit, cum ex mari hauriatur, quod graue eſt? Cenſendũ quãuis ex mari hauriatur, ſpiritus tamen agitatam tenuem efficit & leuem.

120 Cur res frigida omnis oſſibus, dentibus, neruíſque inimica eſt? Quoniam hæc natura conſtant terrena. terrenum autem omne frigidum eſt. ergo quòd frigida qualitas augeatur, merito accidere detrimentum poteſt.

121 Cur qui per febris ardorem inſaniunt, pulſum arteriarum habeant leuiorem: qui per lethargũ vitium memoria obtorpeſcũt, pleniorem reddant? Quoniam alteri ſpiritu relaxato cerebri delirant: alteri eodem illo ſpiritu craſſeſcente, graueſcentéque premuntur, & infeſtantur.

122 Cur febribus quibuſdam per ſudorem leuatis, cordis periculoſæ affectiones ſedari ſoleant? Quoniam materia vitioſa partim difflatur, partim reſoluitur.

123 Cur per hiemem plus cibi aſſumere, pléniúſque concoquere poſſimus? Quoniam calor noſtri corporis pulſ° exterioris frigoris vehementia, ad ſedem interiorem ſe recipit: itáque facit, vt cibus & concoquatur, & aſſumatur.

124 Cur qui nimis concubuerunt, ſi præterea coẽant, ſanguinem vice ſeminis emittãt? Quoniam ſemine omni exhauſto nullus humor prõptius ſanguine rei venereę ſe offert.

Cur nerui non quemadmodum puncti, 125
ita etiam præcisi excitent inflammationem? Quoniam spiritus inæquabili punctionis segmento occurrens, retorquetur: atque in se coactus, stipatur, & recalescit. at præciso penitus neruo spiritus effluit omnis, & abit.

Cur sudores, qui ante accessionem vene 126
rint, graues sint, & molesti? Quoniam qui febrem sequũtur, per relaxationẽ, remissionẽque effluant. qui antecedunt, per expressionem vtique violentiorem extringantur.

Cur os ieiunum grauiter oleat? Quoniã 127
stomachi acritudo, nisi cibo recenti temperetur, insuauem reddit exhalationem.

Cur nullus in corde morbus possit con- 128
sistere? Quóniam per membri opportunitatem antè mors rapit, quàm morbus pateat.

Cur scrobe iuxta mare effossa, dulcis a- 129
qua cõperiatur? Quoniam mare trãsmissũ, liquatúmque per terram, suam crassitudinẽ omnem amittit, ínq; humorem dulcem extenuatur.

Cur ambusta difficulter cicatricem reci 130
piant? Quóniam per ignem meatus corporis omnes extruduntur, obliterantúrque: vt caro propemodũ mortua sit. fit enim vt materia in hisce inclusa perquam difficulter educatur.

Cur homines natu maiores vinosi esse 131
consueuerunt? Quoniam per ætatem refrige

rati calorem desiderant. Vinum autem, calorificum est.

132 Cur pondus facilius parte læua, quàm dextra efferre valeamus? Quoniam materia partis læuæ oppressa plus durare, patíque, quàm dextra potest. quippe cum altera difficilius, altera facilius moueatur.

133 Cur pars dextra sananabilior sit, quàm læua? Quoniam per exercitationẽ ampliorem, materiæ compescuntur, redduntúrque sanitati opportuniores.

134 Cur mel vlceribus acre, gustui dulce sentiatur? Quoniam vlceribus horridis, resiccatísque mellis tenuitas occurrit. tenue autem omne acre est. At gustus quia humidus est, mellis percipere potest lenitatem.

SECVNDI ET VLTIMI PROBLEMATVM ALEXANDRI APHRODISIEI LIBRI FINIS.

ERRATA

Fol.3.verſ.22.principum.fol.5.pag 2.in margine mullum.fol.7.verſ.22.quia.fol.15.verſ. 24.ita affici.fol.25.pag.2.verſ.27.aer qui. fol.40.verſ.12.remigrent.fol.44.in margige,petroſelino.pag.2.ver.2.velut mellis.fol. 45.ver.11.præditi cura.fol.53.verſ.1.fomite pag.2.verſ.18.vel potiꝰ quòd conuellãtur. fol,56.pag.2.verſ.6-turbinẽ.fol.60.pag.2. verſ.14.dele nõ.fol.64.pag.2.κρᾶσιν id eſt temperamentũ.fol.65.pag.2.ſcribe è regione aſteriſci per inſpirationem.fol.67.ver.5. amarum.verſ.25.aliam.fol.68.in margine nidorulenta.fol.69.verſ.4.vitiofis.fol.72. pag.2.verſ.26.dele &.

Z/
Clapp.
5091